

**Badanie podmiotów gospodarczych
województwa kujawsko-pomorskiego
założonych przez osoby bezrobotne
w latach 2010–2013**

Raport z badania

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonywane z podaniem źródła

Badanie podmiotów gospodarczych województwa kujawsko-pomorskiego założonych przez osoby bezrobotne w latach 2010–2013

Raport z badania

Na zamówienie: **Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu**

Zrealizowała:

Toruń 2015

Redakcja

Monika Kwiecińska-Zdrenka

Autorzy

Robert John

Izabela Kiwak

Monika Kwiecińska-Zdrenka

Ewa Pawłowska

Współpraca

Wydział Badań i Analiz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu

Pracownia Badań Społecznych i Marketingowych „Soma”
Pod Krzywą Wieżą 12/1, 87-100 Toruń
tel/fax. 56 652 15 72, e-mail: soma@soma.torun.pl

Przygotowanie publikacji do druku

Druk

Spis treści

Wykaz skrótów	9
1. Streszczenie	11
2. Wprowadzenie	16
3. Metodologia badania	21
3.1. Cel badania	21
3.2. Zakres przedmiotowy badania	21
3.3. Zakres podmiotowy badania	23
3.3.1. Dobór próby do badania empirycznego	23
4. Charakterystyka podmiotów utworzonych w latach 2010–2013 po uzyskaniu dotacji przez osoby bezrobotne (analiza danych zastanych)	26
4.1. Liczba podmiotów utworzonych w latach 2010–2013	26
4.1.1. Finansowanie dotacji na działalność gospodarczą	30
4.2. Podmioty według lokalizacji w województwie	31
4.3. Nowo utworzone podmioty w latach 2010–2013 według sekcji gospodarczych	35
4.3.1. Nowo utworzone podmioty w podziale na sekcje PKD	37
4.3.2. Nowo utworzone podmioty ze względu na rodzaj działalności	40
4.4. Cechy społeczno-demograficzne osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w latach 2010–2013	42
4.4.1. Płeć	42
4.4.2. Wiek	44
4.4.3. Wykształcenie	45

4.4.4. Kwalifikacje zawodowe	46
4.4.5. Niepełnosprawność	47
4.5. Trwałość podmiotów utworzonych w roku 2010 – analiza danych zastanych.	48
4.5.1. Powodzenie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, które uzyskały dotację w 2010 roku	48
4.5.2. Trwałość podmiotów gospodarczych utworzonych w 2010 roku na podstawie analizy danych zastanych	49
4.5.3. Wpływ lokalizacji na trwałość podmiotów utworzonych w 2010 roku	50
4.5.4. Branża działalności a trwałość podmiotów	53
4.5.5. Rodzaj działalności a trwałość podmiotów	54
4.5.6. Cechy społeczno-demograficzne przedsiębiorców a trwałość podmiotów	58

BADANIE EMPIRYCZNE PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH POWSTAŁYCH W 2010 ROKU

5. Charakterystyka przedsiębiorców – badanie empiryczne	63
5.1. Cechy społeczno-demograficzne.....	63
5.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych	67
6. Kondycja podmiotów gospodarczych utworzonych w 2010 roku w ocenie ich właścicieli	71
6.1. Kondycja ekonomiczna podmiotów utworzonych w 2010 roku (badanie empiryczne).....	71
6.1.1. Poziom zatrudnienia w podmiotach aktywnych i jego zmiany	71
6.1.2. Kondycja finansowa firmy.....	73
6.2. Optymizm vs. pesymizm rozwojowy	77
6.2.1. Kondycja firmy na tle innych firm z branży.....	77
6.2.2. Stosowane środki zaradcze w sytuacji zagrożenia zawieszeniem lub likwidacją przedsiębiorstwa	79
7. Czynniki wpływające na utworzenie i funkcjonowanie firmy w opinii przedsiębiorców	82
7.1. Motywacja do rozpoczęcia działalności gospodarczej.....	82
7.2. Przygotowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej.....	83

7.2.1. Diagnoza rynku	83
7.2.2. Ocena poziomu przygotowania i predyspozycji do prowadzenia działalności gospodarczej u właścicieli firm zlikwidowanych	85
7.2.3. Styczność z przedsiębiorczością i innymi przedsiębiorcami	88
7.3. Znaczenie otrzymanej dotacji dla utworzenia i funkcjonowania działalności	89
7.3.1. Efektywność – wpływ przyznania dotacji na utworzenie firm	89
7.3.2. Adekwatność do potrzeb. Poziom dotacji w stosunku do potrzeb wnioskodawców	92
7.4. Wsparcie ze strony powiatowych urzędów pracy oraz wsparcie dodatkowe	96
7.4.1. Korzystanie z dodatkowego finansowego i niefinansowego wsparcia	98
8. Problemy i bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej w opinii badanych przedsiębiorców	102
8.1. Doświadczane problemy i bariery	102
8.2. Wpływ czynników makro- oraz mikroekonomicznych na funkcjonowanie firm	103
9. Przyczyny zawieszenia lub zlikwidowania działalności gospodarczej rozpoczętej w 2010 roku	106
9.1. Kondycja finansowa podmiotu w momencie zawieszenia lub zlikwidowania podmiotu	106
9.1.1. Wygaśnięcie umowy o dotację a likwidacja/zawieszenie działalności gospodarczej	106
9.2. Wpływ czynników makro- i mikroekonomicznych na funkcjonowanie firm	107
9.3. Wpływ czynników związanych z otoczeniem społecznym oraz indywidualnych na zawieszenie/likwidację działalności	109
9.4. Status na rynku pracy osób, które zawiesiły lub zlikwidowały działalność. Wartość dodana programu dotacji	111
10. Wnioski i rekomendacje	112
Spis tabel, wykresów i rysunków	120

Wykaz skrótów

CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
FP	– Fundusz Pracy
KZiS	– Klasyfikacja Zawodów i Specjalności
PAPI	– Wywiad kwestionariuszowy osobisty (<i>pen and paper interview</i>)
PFRON	– Państwowy Fundusz Rehabilitacyjny Osób Niepełnosprawnych
PO KL	– Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
PUP	– Powiatowy Urząd Pracy
REGON	– Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RPO WK-P	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego
WUP	– Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu

1. Streszczenie

Niniejszy raport ma na celu zaprezentować wnioski z badania pn. „Badanie podmiotów gospodarczych województwa kujawsko-pomorskiego założonych w latach 2010–2013”. Przedmiotem badania były podmioty gospodarcze założone przez bezrobotnych w latach 2010–2013. Celem głównym badania była charakterystyka podmiotów gospodarczych założonych w latach 2010–2013 przez osoby bezrobotne dzięki jednorazowej dotacji z PUP. Ponadto w przypadku podmiotów utworzonych w roku 2010 dodatkowym celem była ocena ich trwałości i kondycji.

W badaniu wykorzystano uzupełniające się źródła gromadzenia danych. Przeprowadzono badania statystyczne, którymi objęto wszystkie podmioty gospodarcze utworzone po uzyskaniu dotacji w latach 2010–2013. Podmioty gospodarcze utworzone w roku 2010 zostały objęte bardziej szczegółowymi analizami ze względu na charakter gromadzonych o nich danych. Badaniem statystycznym objęta została pełna populacja podmiotów utworzonych w latach 2010–2013 (10 616 podmiotów, odpowiednio w kolejnych latach: 3 852, 1 355, 2 176 i 3 233), a dodatkowe analizy prowadzono dla danych za rok 2010 (3 852 podmioty), które na podstawie danych CEIDG podzielono na te aktywne (1 824 z 3 852) i zlikwidowane (2 028 z 3 852).

Badanie empiryczne objęło dwie grupy osób: osobiste wywiady kwestionariuszowe prowadzono z osobami, które otrzymały dotację, jako osoby bezrobotne w 2010 roku i nadal prowadzą działalność oraz z osobami, które otrzymały dotację w 2010 roku, jednak zawiesiły lub zlikwidowały działalność, ale nie powróciły do rejestrów PUP. Badaniem tym objęto losowo dobrane 500 z 3 852 podmiotów, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w 2010 roku. Wśród badanych 500 osób było:

- 400 osób, które prowadziły działalność w sposób ciągły – tzn. nie trafiły w okresie jej prowadzenia do rejestru bezrobotnych na czas zawieszenia działalności,
- 100 osób, które zawiesiły lub zlikwidowały działalność gospodarczą i nie wróciły do rejestru osób bezrobotnych.

Pierwsza część raportu poświęcona jest charakterystyce podmiotów utworzonych w latach 2010–2013 po uzyskaniu dotacji przez osoby bezrobotne. Jest to analiza dostępnych danych zastanych, gdzie najważniejsze rozstrzygnięcia dotyczą wpływu lokalizacji, rodzaju działalności i cech społeczno-demograficznych osób bezrobotnych, którzy uzyskiwały dotację na trwałość nowo utworzonych podmiotów.

W dalszej części raportu (rozdz. 5–9) prezentowane są wyniki analizy materiału empirycznego. Tę część (rozdz. 5) rozpoczyna charakterystyka przedsiębiorców. Właściciele aktywnych podmiotów gospodarczych to częściej mężczyźni (60% wszystkich badanych tej grupy) niż kobiety, osoby o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym, o kilkuletnim stażu pracy, które krótko pozostawały w rejestrach bezrobotnych.

Właściciele zlikwidowanych przedsiębiorstw to zarówno kobiety, jak i mężczyźni (odpowiednio 51% i 49%). Tu dominuje wykształcenie zasadnicze zawodowe razem z policealnym i średnim zawodowym, są to również osoby z umiarkowanie długim stażem pracy (10–20 lat), które jednak dłużej pozostawały w rejestrze osób bezrobotnych. Zdecydowana większość przedsiębiorstw w obu grupach prowadzona była przez osoby fizyczne.

Szósty z rozdziałów dotyczy oceny kondycji podmiotów gospodarczych utworzonych w 2010 roku przez ich właścicieli. O kondycji firmy świadczy kilka elementów: zdolność do zwiększania zatrudnienia, gotowość dokonywania inwestycji oraz poziom obrotów finansowych w firmie. Większość z badanych przedsiębiorstw to mikroprzedsiębiorstwa, ale 42,5% z nich odnotowało przyrost zatrudnienia od momentu założenia firmy. Najwolniej rozwija się branża handlowa, najszybciej firmy budowlane, produkcyjne i usługowe. Wzrostowi zatrudnienia sprzyjała lokalizacja firmy (w dużych i średniej wielkości miastach) oraz zasięg działania (skala ogólnopolska lub międzynarodowa). Większość z przedsiębiorstw ma jednak ostrożne plany zatrudnieniowe na przyszłość. Kondycję finansową respondenci najczęściej oceniali jako dobrą (64,0%) lub bardzo dobrą (7,8%). Niestety duża liczba respondentów

(co siódmy), nie umiała określić sytuacji finansowej swojej firmy. Jedyny czynnik, który decyduje o ocenie kondycji firmy to charakter prowadzonej działalności – tam, gdzie są niewielkie szanse rozwojowe lub nieregularne dochody, są niższe oceny kondycji firm. Większość przedsiębiorstw odnosi dość niski poziom obrotów rocznych – poniżej 200 tys. złotych. Większość respondentów wnioskuje, że w kolejnym roku ich pozycja pozostanie stabilna. Następnym elementem ujętym w tym rozdziale jest poziom inwestycji. Nieco ponad połowa przedsiębiorców (54,5%) nie dokonywała inwestycji lub nie ma zamiaru ich dokonywać w kolejnych latach ich działalności (71,2%). Inwestycje planuje co piąty badany przedsiębiorca. Respondenci ocenili, że kondycja ich przedsiębiorstw jest podobna do innych na rynku. Co piąty (21,3%) z badanych wykazuje optymizm, co do przyszłej kondycji firmy. Najwięksi optymiści to ludzie młodzi (18–25 lat) lub osoby po 50 roku życia. Środki zaradcze, jakie przedsiębiorcy stosowali w obliczu problemów to w szczególności: zmiana cen usług/produktów, zmiana systemu promocji, zmiana zawartości oferty usług/produktów. Właściciele aktywnych przedsiębiorstw lepiej dostosowywali swoje pomysły do potrzeb rynku, właściciele zlikwidowanych przedsiębiorstw decydowali się na radykalne kroki takie jak zmiana branży lub oferty.

Kolejny z rozdziałów (rozd. 7) dotyczy czynników wpływających na utworzenie i funkcjonowanie działalności w opinii przedsiębiorców. Motywacje do rozpoczęcia własnej działalności są różne, najczęściej wymieniane to: trudność w znalezieniu innego zatrudnienia, chęć trwałej zmiany sytuacji finansowej, możliwość uzyskania wsparcia finansowego w postaci dotacji, chęć sprawdzenia się i chęć samorozwoju oraz chęć samodzielności. Wyłania się tu różnica między podmiotami nadal aktywnymi a zlikwidowanym – ci ostatni częściej oczekiwali, że podjęta działalność będzie stanowiła dla nich stabilne zaplecze finansowe, co mogło być jedną z przyczyn wczesnego rozczarowania tempem rozwoju firmy. Większość respondentów przed rozpoczęciem działalności przeprowadziło analizę rynku – sprawdzenie konkurencji: oferty, liczba firm z danej branży oraz tego czy jest miejsce na kolejną firmę na rynku. Jedną z przyczyn niepowodzenia przedsięwzięcia gospodarczego może być nierealistyczna ocena kosztów rozpoczęcia działalności, dlatego w badaniu przyglądano się, jak z tym elementem przygotowania do aktywności gospodarczej poradzili sobie właściciele firm, które nie przetrwały na

rynku. Według właścicieli podmiotów zlikwidowanych ich ocena kosztów rozpoczęcia działalności nie uwzględniła kosztów bieżącej działalności (59,4%), kosztów kredytu (49,2%) i transportu (46,2%) oraz najmu lokalu (47,7%). Mimo to, większość respondentów – właścicieli zlikwidowanych przedsiębiorstw (83,1%) oceniła, że była dobrze przygotowana, rozpoczynając działalność gospodarczą, szczególnie jeśli chodzi o dobrą znajomość branży oraz znajomość produktu lub usługi. Solidną podstawą do tworzenia nowej działalności jest doświadczenie zgromadzone w ciągu życia, związane z prowadzeniem firmy lub z obserwowaniem innych działających firm. Ponad 2/3 właścicieli aktywnych przedsiębiorstw miało styczność z przedsiębiorczością, najczęściej był to kontakt pośredni. Wśród właścicieli podmiotów zlikwidowanych 61,6% nie miało nigdy styczności z przedsiębiorczością. Uzyskanie dotacji z Powiatowego Urzędu Pracy według respondentów miało ogromne znaczenie dla podjęcia decyzji o założeniu firmy (75,7% – właściciele aktywnych przedsiębiorstw, 82,0% – właściciele zlikwidowanych przedsiębiorstw). Brak dotacji z PUP zdecydowanie wpłynąłby na moment utworzenia firmy, na zakres ofert (byłby węższy) oraz na mniejszy zasięg działalności. Dotacja otrzymana była wystarczająca do prowadzenia działalności w pierwszym okresie. Najczęściej przeznaczano ją na inwestycje w sprzęt, maszyny i surowce (odpowiednio: 89,2% i 69,0%). Większość właścicieli aktywnych przedsiębiorstw nie miała trudności w uzyskaniu dotacji (54,6%), a te, które się pojawiły dotyczyły wymuszania na potencjalnych przedsiębiorcach przygotowania do dokładnego zaplanowania działalności, w drugiej zaś kolejności dotyczyły wypełniania wniosków o dotację. Regulamin przyznawania dotacji według respondentów służy równym szansom dla wszystkich osób starających się o dotacje i zawiera uczciwe kryteria wyboru. Wsparcie z PUP według respondentów było wystarczające, zwłaszcza w odniesieniu do wypełniania wniosków o dotację, pomocne były również szkolenia, doradztwo zawodowe i kursy przygotowujące do aktywności gospodarczej.

Rozdział 8 dotyczy problemów i barier w prowadzeniu działalności gospodarczej w opinii badanych przedsiębiorców (cały rozdział dotyczy przedsiębiorstw aktywnych). Ponad połowa respondentów nie doświadczyła problemów w prowadzeniu działalności (57,3%). Jeśli się pojawiły dotyczyły niskiej rentowności firmy – 22,0% oraz strat finansowych

– 14,1%. Długość okresu pozostawania w rejestrze osób bezrobotnych miał wpływ na rodzaj doświadczanej trudności.

Osoby, które były bezrobotne dłużej niż 12 miesięcy częściej wskazywały na trudności związane z koniecznością odroczenia zysków, stratami finansowymi oraz niedoinwestowaniem firmy. Czynniki makro- i mikroekonomiczne rozpoznawane jako przyczyny trudności w prowadzeniu firmy to: ograniczenia związane z możliwościami nabywczymi klientów oraz niskim popytem na usługi i produkty, co wiąże się także z utratą płynności finansowej przez klientów. Inne czynniki wpływające na trudności w rozwoju firm dotyczą nieuczciwego zachowania partnerów biznesowych, a także polityki podatkowej. Według respondentów niskie znaczenie mają czynniki zależne od samorządu lokalnego.

Następny rozdział (rozdz. 9) dotyczy przyczyn zawieszania lub likwidowania działalności gospodarczej rozpoczętej w 2010 roku. Według respondentów kondycja firmy nie była jedynym czynnikiem decydującym o zawieszeniu lub likwidacji. Wygaśnięcie umowy o dotację zazwyczaj (58,0%) nie miało wpływu na decyzję o zawieszeniu czy likwidacji, często dzięki dotacji i umowie działalność trwała tak długo. Przeszkody mikro- i makroekonomiczne według respondentów to: niskie możliwości nabywcze klientów, niski popyt na produkty oraz konkurencja. W opinii badanych bez znaczenia dla zakończenia działalności były takie czynniki jak: możliwość sprzedaży firmy (91,0%), utrata wymagannej koncesji (92,0%), zaprzestanie aktywności zawodowej (85,0%) oraz brak predyspozycji do prowadzenia firmy (68,0%). Po likwidacji prawie 2/3 przedsiębiorców podjęło pracę zawodową. Niespełna, co siódmy (14,0%) zaprzestał aktywności zawodowej. Niepokojące są losy 19,0% tej grupy respondentów (byłych właścicieli podmiotów gospodarczych), którzy deklarują nie podjęcie pracy, ale też nie mają niezarobkowych źródeł dochodu.

Ostatni z rozdziałów zawiera wnioski i rekomendacje, z których najważniejsze dotyczą poziomu przygotowania do prowadzenia działalności gospodarczej oraz sposobu przyznawania dotacji i wspierania młodych przedsiębiorców, w taki sposób, żeby przyczynić się do podwyższenia przeżywalności firm (obecnie niższej niż dla ogółu małych i średnich przedsiębiorstw).

2. Wprowadzenie

W 2004 roku weszła w życie ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która dostosowała regulacje prawne dotyczące polityki rynku pracy w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Ustawa ta wprowadziła podział na usługi i instrumenty rynku pracy. Do podstawowych instrumentów wspierających przedsiębiorczość, które leżą w dyspozycji urzędów pracy zalicza się: refundacje kosztów wyposażenia stanowisk pracy skierowanych dla bezrobotnych, prace interwencyjne, staże, szkolenia i środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej (tzw. dotacje) to instrument rynku pracy skierowany do osób bezrobotnych, absolwentów centrum integracji społecznej oraz absolwentów klubów integracji społecznej zainteresowanych rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej.

Były one przyznawane osobom bezrobotnym zarejestrowanym w powiatowym urzędzie pracy (właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu albo ze względu na miejsce prowadzenia działalności gospodarczej), które jednocześnie spełniały kilka dodatkowych warunków: w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku nie odmówiły bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, szkolenia, stażu, prac społecznie użytecznych, przygotowania zawodowego dorosłych, wykonywania prac interwencyjnych lub robót publicznych a także udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, nie przerywały z własnej winy szkolenia, stażu, wykonywania prac społecznie użytecznych, indywidualnego planu działania, udziału w działaniach w ramach Programu Aktywizacja i Integracja lub innej formy pomocy określonej w ustawie; po skierowaniu podjęły szkolenie, przygoto-

wanie zawodowe dorosłych, staż, prace społecznie użyteczne lub inną formę pomocy określoną w ustawie; nie otrzymały dotychczas z Funduszu Pracy lub z innych środków publicznych bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej; nie prowadziły działalności gospodarczej i nie posiadały wpisu do ewidencji działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej bądź zakończyły poprzednią działalność przed upływem co najmniej 12 miesięcy bezpośrednio poprzedzających dzień złożenia wniosku i nie były w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku skazane za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, nie złożyły wniosku do innego urzędu.

Osoby, które otrzymały dotację zobowiązane były do prowadzenia działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy od jej rozpoczęcia oraz nieskładania w tym okresie wniosku o jej zawieszenie. Nie dotrzymanie tego warunku, jak również nie złożenie w ciągu dwóch miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności rozliczenia i dokumentacji poniesionych wydatków, skutkowało koniecznością zwrotu środków. Dotacja miała wysokość 6-krotnej kwoty przeciętnego wynagrodzenia.

Szczegółowe przepisy zostały uregulowane Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2013 r., poz. 674 z późn. zm.) oraz odpowiednimi Rozporządzeniami Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Środki przyznawane osobom bezrobotnym na podjęcie działalności gospodarczej pochodzą z kilku źródeł. Największe środki pochodziły z Funduszu Pracy z przeznaczeniem na realizację poddziałania 6.1.3 Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL), ale tylko część z nich przeznaczono na jednorazowe wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej. W ramach Funduszu Pracy przewidziano także środki na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia – ich część przeznaczono jako środki na podjęcie działalności gospodarczej. Kolejnym źródłem takich środków była rezerwa Funduszu Pracy Ministra Pracy i Polityki Społecznej (10% FP), której przeznaczenie zmieniało się co roku. Środki te umożliwiały podjęcie działalności gospodarczej osobom bezrobotnym na przykład w ramach programów specjalnych. Dodatkowo od 2012 roku wprowadzono system pożyczek dla osób bezrobotnych z przeznaczeniem na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Pogram Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) obejmuje szereg instrumentów dotacyjnych, które są kontynuacją wsparcia finansowanego ze środków EFS w latach 2004–2006. Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej oferowane jest w ramach następujących Działań/Poddziałań PO KL: 6.1.3, 6.2 i 8.1.2. Jednorazowe środki na rozwój przedsiębiorczości w ramach PO KL dostępne są dla osób bezrobotnych lub planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej.

W zależności od instrumentu wsparcia, takie osoby mogły starać się o dofinansowanie w wysokości 40 tys. zł (Działanie 6.2) lub ponad 20 tys. zł (600 proc. przeciętnego wynagrodzenia) w Poddziałaniu 6.1.3 realizowanym przez powiatowe urzędy pracy. Główną grupą, do której kierowano wsparcie były osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj.: kobiety, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby zamieszkujące obszary wiejskie lub miasta do 25 tys. mieszkańców, osoby do 25 roku życia i po 45/50 roku życia.

Od 2012 r. Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu w partnerstwie z powiatowymi urzędami pracy działającymi na terenie województwa kujawsko-pomorskiego realizuje projekt systemowy w Działaniu 6.2 pt: „Przedsiębiorczość szansą na rozwój regionu kujawsko-pomorskiego”. Projekt realizowany jest na podstawie zapisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy i zakłada przyznanie minimum 2 000 dotacji do 2014 r. Wsparciem szkoleniowo-doradczym oraz dotacyjnym (z wyłączeniem wsparcia pomostowego) objęto osoby bezrobotne, które nie posiadają kapitału początkowego na uruchomienie przedsięwzięcia: w wieku 15–25 lat, w wieku 50–64 lata, niepełnosprawne, kobiety, długotrwale bezrobotni, mieszkańcy gmin wiejskich i miejsko-wiejskich oraz mieszkańcy miast do 25 tys. mieszkańców zamierzające podjąć zatrudnienie w obszarach niezwiązanych z produkcją roślinną i/lub zwierzęcą. Projekt ten realizowany jest obok wsparcia mikropożyczkowego. Zgodnie z planami WUP w Toruniu dofinansowanie na udzielanie pożyczek otrzymują projektodawcy, którzy posiadają co najmniej trzyletnie doświadczenie w prowadzeniu działalności w obszarze merytorycznym, którego dotyczy projekt, tj. w zakresie udzielania wsparcia w formie pożyczek i/lub poręczeń (kryterium dostępu). Projektodawca realizował lub realizuje projekt/projekty w ramach schematu Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, Działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego WK-P (dalej RPO WK-P).

Premiowane są te projekty, które dotyczą branż strategicznych dla rozwoju regionu (ICT w zakresie wytwarzania produktów i/bądź usług informatycznych, elektronicznych lub telekomunikacyjnych i/lub energii odnawialnej i/lub ochrony środowiska) lub – jak w ramach Działania 6.2 – projekty zakładające wykorzystanie usług informacyjnych, doradczych i szkoleniowych przez odbiorców wsparcia w ramach Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw realizowanego m.in. w ramach Poddziałania 2.2.1 Poprawa jakości usług świadczonych przez instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności PO KL.

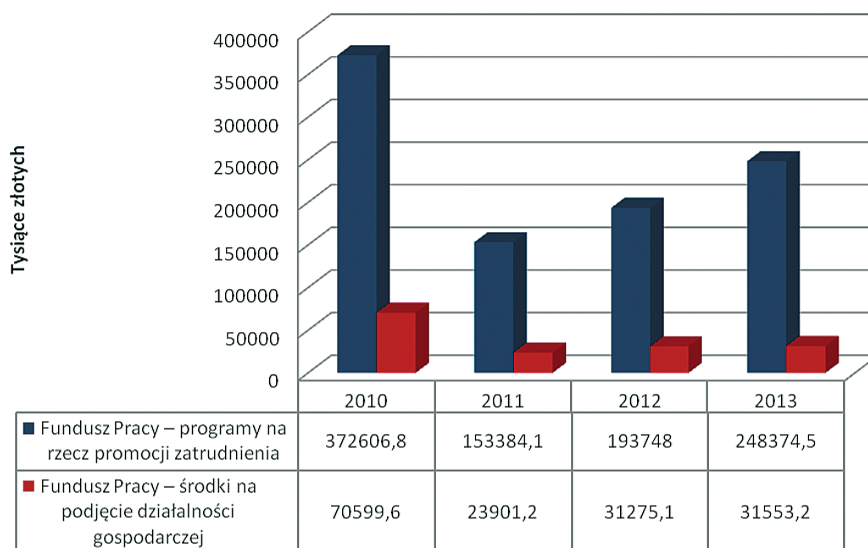
Tabela 1. Źródła wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej w latach 2010–2013 (kwoty podane w tys. zł)

Źródło finansowania	Rok			
	2010	2011	2012	2013
Fundusz Pracy – środki na podjęcie działalności gospodarczej	70 599,6	23 901,2	31 275,1	31 553,2
Fundusz Pracy – udział środków na podjęcie działalności gospodarczej w ogóle środków na programy na rzecz promocji zatrudnienia	18,9%	15,6%	16,1%	12,7%
Kwota środków FP przeznaczonych na realizację Poddziałania 6.1.3 PO KL „Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych”	112 109,1	45 522,0	51 747,4	104 828,4
Działanie 6.2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia	–	–	30 840,0	12 515,0
Rezerwa ministra – środki na podjęcie działalności gospodarczej (kwota ogólna)	52 395,5	19 514,2	43 515,8	26 739,0
Ogółem	607 711	242 321,5	320 286,3	411 495,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowań rocznych „Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim w ... roku”, dla lat 2010–2013, dostępnych pod adresem <http://wup.torun.pl/urząd/publikacje/publikacje-dotyczące-ryнку-pracy/>, Toruń 2014 r.

Podstawowym i stałym instrumentem służącym do wspierania aktywizacji zawodowej przez rozpoczęcie działalności gospodarczej jest Fundusz Pracy. Zwraca uwagę, że z roku na rok w ramach Funduszu przeznaczano proporcjonalnie mniej środków na badane przez nas dotacje. Wyjątkiem jest rok 2012, gdy nieznacznie wzrosła ilość środków w porównaniu do 2011 roku. Ilość środków przeznaczona na wsparcie bezrobotnych rozpoczynających działalność gospodarczą była zbliżona w 2012 i 2013 roku, chociaż na niekorzyść zmieniły się proporcje

w ogóle środków przeznaczonych na rzecz promocji zatrudnienia, z 16,1% do 12,7%. Warto jednak zauważyć, że spadek ten był częściowo kompensowany przez podwojenie środków w ramach Poddziałania 6.1.3 oraz wprowadzenie dodatkowej możliwości finansowania rozpoczęcia działalności gospodarczej w ramach Działania 6.2.

Wykres 1. Wysokość środków na podjęcie działalności gospodarczej w ogóle środków Funduszu Pracy przeznaczonych na rzecz promocji zatrudnienia – dane w tys. zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowań rocznych „Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim w ... roku”, dla lat 2010–2013, dostępnych pod adresem <http://wup.torun.pl/urząd/publikacje/publikacje-dotyczace-ryнку-pracy/>, Toruń 2014 r.

3. Metodologia badania

3.1. Cel badania

Celem głównym badania była charakterystyka podmiotów gospodarczych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego założonych przez osoby bezrobotne w latach 2010–2013 dzięki jednorazowej dotacji, przyznanej na ten cel przez powiatowe urzędy pracy. W przypadku podmiotów utworzonych w 2010 roku celem dodatkowym była ocena ich trwałości i kondycji.

Cel główny badania zrealizowany został przez podjęcie następujących przedsięwzięć (cele szczegółowe badania):

1. Ocena kondycji działających podmiotów gospodarczych powstałych w 2010 roku.
2. Ocena trwałości wszystkich podmiotów powstałych w 2010 roku.
3. Diagnoza głównych czynników wpływających na utworzenie i funkcjonowanie podmiotów gospodarczych powstałych dzięki dotacjom w 2010 roku.
4. Diagnoza problemów i barier dla prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie badania podmiotów utworzonych w 2010 roku.
5. Diagnoza przyczyn zawieszenia/zlikwidowania działalności gospodarczej rozpoczętej w wyniku dotacji otrzymanej w 2010 roku.
6. Wypracowanie rekomendacji dotyczących systemu przyznawania jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej przez powiatowe urzędy pracy.

3.2. Zakres przedmiotowy badania

W badaniu statystycznym rozstrzygano w szczególności pytania o to, jakie dominowały rodzaje i branże działalności, jaka jest lokalizacja

nowo utworzonych podmiotów, jakie było źródło ich finansowania oraz jakie są wzajemne powiązania tych cech. Dodatkowo – w odniesieniu do podmiotów utworzonych w 2010 roku – oceniano ich trwałość oraz szukano czynników, które na nią wpływają.

Wykaz podmiotów, które utworzono dzięki dotacji PUP zawierał podstawowe informacje o utworzonych firmach: kod powiatu ze względu na siedzibę PUP, siedzibę utworzonej firmy, źródło finansowania, branżę gospodarki, rodzaj prowadzonej działalności, datę rozpoczęcia działalności. Dodatkowo bazy zawierały podstawowe informacje o właścicielach firm: płeć, wiek, wykształcenie, nazwę wyuczonego zawodu oraz informację o niepełnosprawności. Wykaz podmiotów dotowanych w 2010 roku zawierał też dodatkowe informacje, które umożliwiły szersze analizy: numer REGON, datę rozpoczęcia działalności, informację, czy osoba bezrobotna powróciła do ewidencji bezrobotnych w okresie od rozpoczęcia działalności do 31.12.2013 r. oraz dane kontaktowe (adres i numer telefonu) do przedsiębiorcy.

Badanie empiryczne służyło do rozstrzygnięcia nieco innych pytań. W przypadku przedsiębiorstw aktywnych poszukiwano odpowiedzi na pytania o to, jaka jest kondycja firm, jak zmieniała się ona od początku funkcjonowania i jakie są przewidywane zmiany (obroty, inwestycje, zatrudnienie). Obie grupy przedsiębiorców (właścicieli firm aktywnych i zlikwidowanych/zawieszonych) pytano o to, jaka była ich motywacja do podjęcia działalności gospodarczej oraz w jaki sposób przygotowali się do jej rozpoczęcia (analiza możliwości rynku, wcześniejsza styczność z przedsiębiorczością, w tym wcześniejsze doświadczenia z prowadzeniem firm). Sprawdzone jakie znaczenie dla decyzji o utworzeniu firmy miała możliwość uzyskania dotacji z PUP oraz jaką miała ona funkcję (na co ją przeznaczono, na co nie wystarczyła, jak wpłynęła na sposób rozwoju firmy) i jaka była jej dostępność (czy doświadczano trudności w jej uzyskaniu). Przedsiębiorców pytano także o to, jak oceniają wsparcie ze strony PUP na etapie ubiegania się o dotację oraz jak oceniają dostępność i jakość pomocy innych instytucji, do których mogą zwracać się po pomoc nowo utworzone firmy. Wreszcie właściciele firm mogli ocenić, jakich trudności w prowadzeniu działalności doświadczają (lub doświadczali w przypadku firm zlikwidowanych/zawieszonych, i które z nich zdecydowały o rezygnacji z działalności gospodarczej), jakie czynniki związane z sytuacją kraju, regionu i powiatu, a jakie związane z ich własnymi decyzjami wpływały na sposób funkcyjono-

wania firmy i szansę jej utrzymania. W badaniu szukano odpowiedzi na to, które z wymienionych tu cech (społeczno-demograficznych, przygotowanie do prowadzenia firmy, motywacja przedsiębiorców, wcześniejsza styczność z przedsiębiorczością, uzyskanie dotacji PUP, wygaśnięcie umowy z PUP, dodatkowe wsparcie) wpływały na trwałość firm.

3.3. Zakres podmiotowy badania

Badaniem statystycznym objęto:

- podmioty gospodarcze utworzone po uzyskaniu dotacji w latach 2010–2013:
 - podmioty gospodarcze utworzone po uzyskaniu dotacji w 2010 roku objęto bardziej szczegółowymi analizami (zwłaszcza analizą trwałości); było to możliwe ze względu na dane gromadzone o tych podmiotach przez odpowiednie urzędy pracy (jak np. numer REGON nadany firmie utworzonej w wyniku dotacji).

Badaniem empirycznym objęto następujące grupy osób:

- osoby, które otrzymały dotację jako osoby bezrobotne w 2010 roku i w momencie prowadzenia wywiadu nadal prowadziły działalność gospodarczą,
- osoby, które otrzymały dotację jako osoby bezrobotne w 2010 roku i zawiesiły lub zlikwidowały działalność, ale nie powróciły do rejestrów PUP do dnia 31 grudnia 2013 roku.

3.3.1. Dobór próby do badania empirycznego

Badanie statystyczne

Badanie statystyczne obejmowało pełną populację podmiotów utworzonych przez osoby bezrobotne w wyniku uzyskania dotacji w latach 2010–2013. Łącznie analiza dotyczyła 10 616 podmiotów (szczegółowe dane zamieszczono w rozdz. 4).

Badanie empiryczne

Badaniem objęto 500 podmiotów z 3 852, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w 2010 roku (poziom błąd 0,03) – pomiary realizowano w okresie od sierpnia do października 2014 roku.

Dobór próby miał charakter optymalny, to znaczy uwzględniał w sposób proporcjonalny podział na powiaty oraz, w sposób nieproporcjonalny, podział na podmioty nadal aktywne i zlikwidowane lub zawieszono. Zachowanie proporcji w odniesieniu do powiatów pozwoliło na poprawne wnioskowanie o tym, w jaki sposób lokalizacja wpływała na możliwość prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 2. Liczba podmiotów gospodarczych objętych badaniem empirycznym. Poziom realizacji próby

Powiat	Wielkość próby – założona	Wielkość próby – zrealizowana	Różnica	Procent podmiotów w próbie	Liczba zbadanych aktywnych podmiotów	Liczba zbadanych nieaktywnych podmiotów
Miasto Bydgoszcz	53	51	-2	10,2	33	18
Miasto Grudziądz	36	35	-1	7,0	11	24
Miasto Toruń	41	37	-4	7,4	25	12
Miasto Włocławek	27	30	+3	6,0	30	0
Razem powiaty grodzkie	157	153	-4	30,6	99	54
aleksandrowski	12	13	+1	2,6	13	0
brodnicki	16	10	-6	2,0	6	4
bydgoski	19	22	+3	4,4	22	0
chełmiński	13	13	0	2,6	13	0
golubsko-dobrzyński	15	14	-1	2,8	10	4
grudziądzki	12	16	+4	3,2	16	0
inowrocławski	44	42	-2	8,4	32	10
lipnowski	21	20	-1	4,0	16	4
mogileński	19	19	0	3,8	16	3
nakielski	21	19	-2	3,8	11	8
radziejowski	15	13	-2	2,6	9	4
rypiński	12	12	0	2,4	11	1
sępoleński	12	14	+2	2,8	14	0
świecki	23	24	+1	4,8	23	1
toruński	37	47	+10	9,4	47	0
tucholski	13	11	-2	2,2	7	4
wąbrzeski	6	6	0	1,2	6	0
włocławski	17	17	0	3,4	17	0
żniński	16	15	-1	3,0	12	3
Razem powiaty ziemskie	343	347	+4	69,4	301	46
Razem	500	500	0	100,0	400	100

Wśród badanych 500 osób było:

- 400 osób, które prowadziły działalność w sposób ciągły – tzn. nie trafiły w okresie jej prowadzenia do rejestru bezrobotnych na czas zawieszenia działalności,
- 100 osób, które zawiesiły lub zlikwidowały działalność gospodarczą i nie wróciły do rejestru osób bezrobotnych.

W trakcie realizacji badania pojawiły się drobne odstępstwa od założeń dotyczących rozkładu próby. Zbadano łącznie o 4 podmioty więcej w odniesieniu do powiatów ziemskich. Największe odchylenie dotyczy powiatu toruńskiego ziemskiego, w którym przekroczono o 10 liczbę badanych podmiotów. Należy jednak zwrócić uwagę, że jednocześnie spadła w badaniu (o 4) liczba przedsiębiorstw z terenu samego Torunia, do którego nadreprezentowany powiat przylega i jest z nim ściśle powiązany gospodarczo.

Wykazywane rozbieżności założeń i osiągniętej wielkości próby nie wpływają na trafność wnioskowania. Są one efektem trudności, jakie napotkano w trakcie realizacji badania. Do najważniejszych z nich należały:

- niska gotowość do udzielania wywiadów, wysoki poziom odmów, zwłaszcza wśród podmiotów zlikwidowanych;
- niska dostępność badanych, zwłaszcza osób, które zawiesiły lub zlikwidowały działalność gospodarczą – udostępniona baza teleadresowa wprawdzie zawierała zarówno dane adresowe firmy, jak i dane adresowe osoby, która uzyskała dotację, jednak część danych okazała się nieaktualna.

4. Charakterystyka podmiotów utworzonych w latach 2010–2013 po uzyskaniu dotacji przez osoby bezrobotne (analiza danych zastanych)

4.1. Liczba podmiotów utworzonych w latach 2010–2013

W całym badanym okresie osoby bezrobotne utworzyły 10 616 przedsiębiorstw. Najbardziej owocne były pod tym względem lata 2010 i 2013, a nieproporcjonalnie mało przedsiębiorstw utworzono w 2011 i 2012 roku. Podmioty utworzone w tych latach (2011 i 2012) to 1/3 wszystkich dotowanych przedsiębiorstw. Zmiany te są przede wszystkim wynikiem ilości dostępnych środków przeznaczanych na tę formę aktywizacji bezrobotnych.

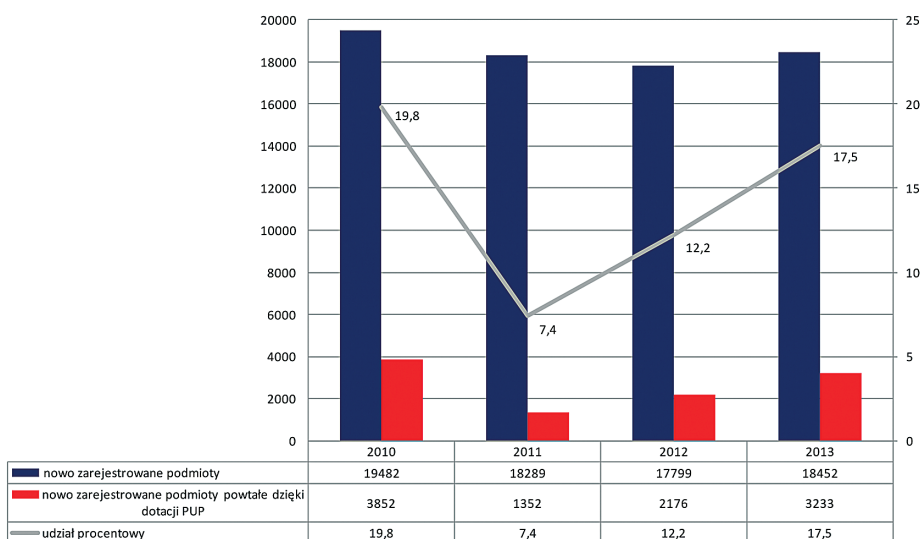
Tabela 3. Liczba podmiotów gospodarczych ze względu na rok przyznania dotacji

Rok przyznania dotacji	Liczba	Procent
2010	3 852	36,3
2011	1 355	12,8
2012	2 176	20,5
2013	3 233	30,4
Ogółem	10 616	100,0

Źródło: badania własne, Toruń 2014 r.

Pełniejszy obraz otrzymujemy, gdy odnosimy liczbę podmiotów utworzonych w wyniku uzyskania dotacji przez osoby bezrobotne do ogółu powstałych firm w danym roku. W całym zbliżonym okresie podobna jest liczba takich rejestracji, chociaż w 2010 roku była ona najwyższa i przekroczyła 19 000. W tym roku co piąty nowo zarejestrowany podmiot został utworzony w wyniku dotacji uzyskanej

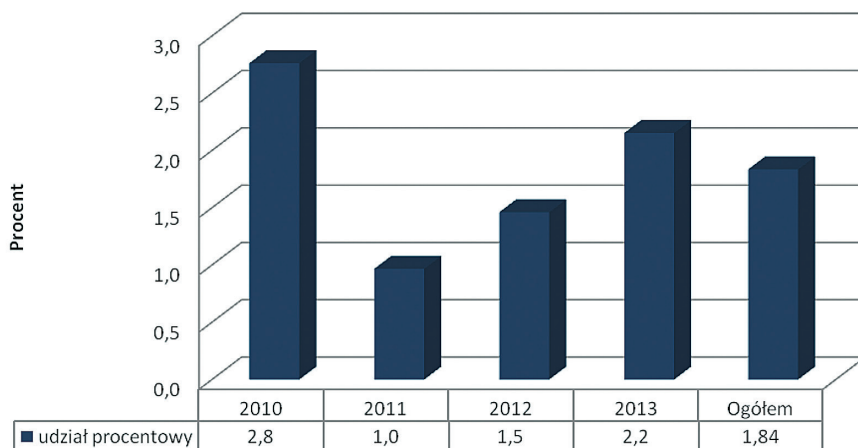
przez osobę bezrobotną. W 2011 roku obserwujemy swoiste tąpnięcie gospodarki regionalnej, czego przejawem jest spadek liczby nowych podmiotów gospodarczych – powstało ich o ponad 1 000 mniej niż w roku poprzedzającym, a liczba wyrejestrowań działalności gospodarczej (19 800) przekroczyła liczbę firm nowo rejestrowanych (18 289). Bardzo niski był udział w tej liczbie podmiotów tworzonych w wyniku dotacji PUP. Jeszcze niższa była liczba firm nowo rejestrowanych w roku 2012 ale tu wyższy był już udział firm utworzonych w wyniku aktywizacji osób bezrobotnych, a ogólny bilans (stosunek firm rejestrowanych do wyrejestrowanych) był dodatni. Trend ten wzmocnił się jeszcze w 2013 roku.

Wykres 2. Udział dotowanych podmiotów w ogóle nowo zarejestrowanych w bazie REGON firm w latach 2010–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu podmiotów gospodarczych utworzonych dzięki dotacjom z PUP udzielanym osobom bezrobotnym za lata 2010–2013 oraz danych GUS: Bank Danych Lokalnych za lata 2010–2013, Toruń 2014 r.

W 2010 roku z dotacji skorzystało blisko 3% zarejestrowanych przez PUP jako osoby bezrobotne. Jednak w 2011 roku liczba dotacji w odniesieniu do ogółu bezrobotnych w województwie była bardzo niska i wynosiła zaledwie 1%. Od 2012 udział ten systematycznie rósł, jednak w 2013 roku nie osiągnął jeszcze poziomu z pierwszego roku obserwacji i wyniósł 2,2%.

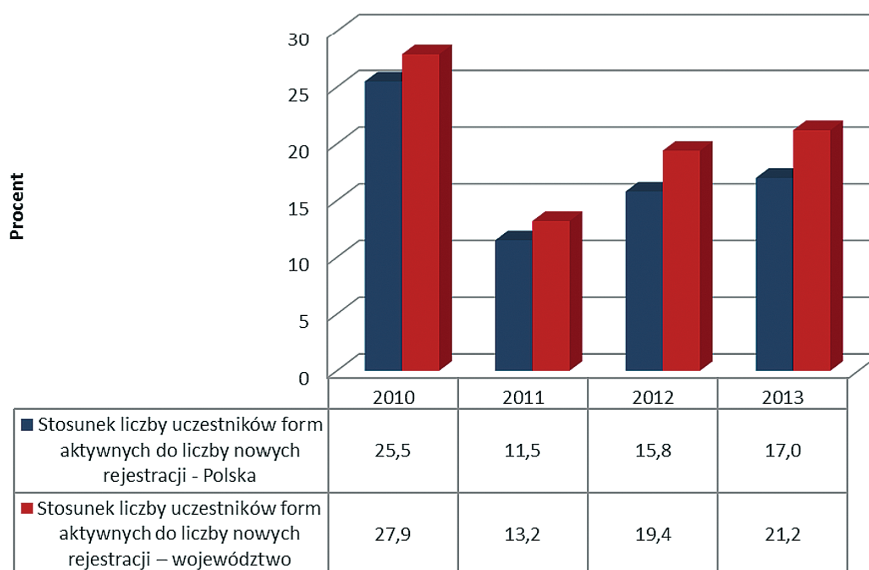

Wykres 3. Udział osób bezrobotnych, które uzyskały dotację w ogóle osób bezrobotnych w latach 2010–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu podmiotów gospodarczych utworzonych dzięki dotacjom z PUP udzielanym osobom bezrobotnym za lata 2010–2013 oraz danych GUS: Bank Danych Lokalnych za lata 2010–2013, Toruń 2014 r.

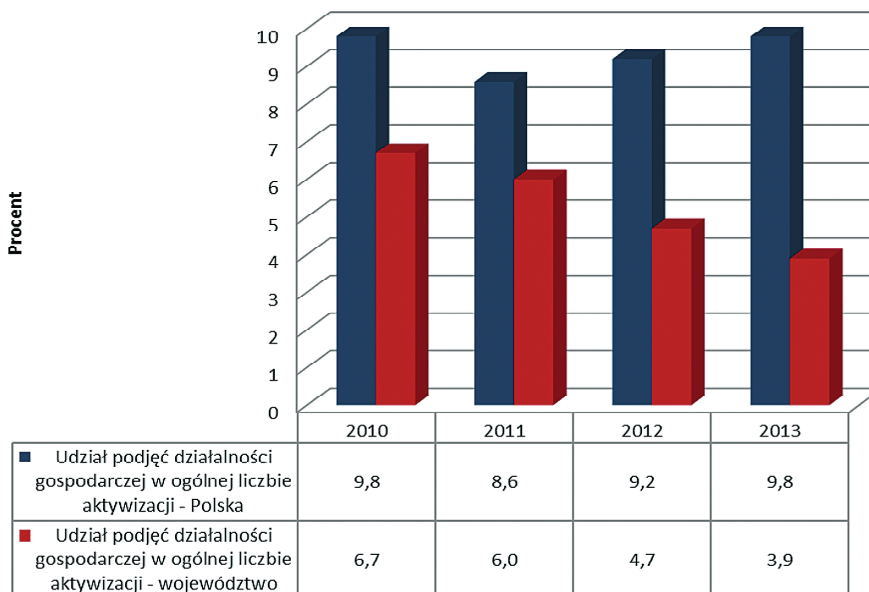
Istotne może być odniesienie liczby dotowanych podmiotów do nowych rejestracji osób bezrobotnych. Zauważmy, że trend dla województwa jest podobny jak dla całej Polski. Po znaczącym obniżeniu tej liczby w 2011 roku, w kolejnych latach systematycznie rośnie udział uczestników form aktywnych do liczby nowych rejestracji. W 2013 roku aktywnymi formami objęto już 21,2% ogółu nowych rejestracji. Chociaż tendencje dla województwa i Polski są podobne, zauważmy, że w kujawsko-pomorskim stosunek ten jest korzystniejszy, to znaczy we wszystkich badanych latach procent osób uczestniczących w formach aktywnych w porównaniu z liczbą nowych rejestracji był wyższy niż ogółem dla Polski.

Bardziej miarodajne może być odniesienie podjęć działalności gospodarczej do ogólnej liczby osób objętych aktywizacją zawodową. Udział ten systematycznie maleje od 6,7% w 2010 roku do 3,9% w roku 2013. Tymczasem w skali kraju trend jest inny – wprawdzie popularność tej formy aktywizacji spadła w 2011 roku, ale w kolejnych latach jej udział w ogóle form aktywnych rósł, aż w 2013 roku wrócił do poziomu z roku 2010.

Wykres 4. Udział osób bezrobotnych korzystających z aktywnych form pomocy w liczbie nowo zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2010–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów WUP w Toruniu za 2011 i 2013 rok: „Analiza porównawcza działalności Powiatowych Urzędów Pracy Województwa Kujawsko-Pomorskiego”, Toruń 2014 r.

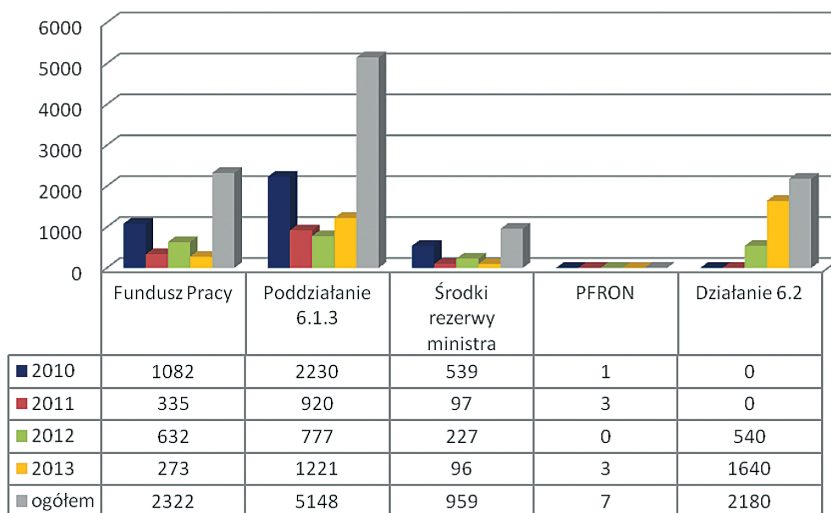

Wykres 5. Udział procentowy podjęć działalności gospodarczej w ogóle zaktywizowanych osób bezrobotnych w latach 2010–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów WUP w Toruniu: Analiza porównawcza działalności Powiatowych Urzędów Pracy Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2011 i w 2013 roku, Toruń 2014 r.

4.1.1. Finansowanie dotacji na działalność gospodarczą

Szczególne znaczenie dla tworzenia podmiotów miały środki, którymi powiatowe urzędy pracy dysponowały w ramach Poddziałania 6.1.3 – aż 48% wszystkich podmiotów utworzono dzięki tym środkom. Podobnie duże znaczenie miały też środki z Działania 6.2. Wprawdzie korzystano z nich tylko w ciągu dwóch z czterech obserwowanych lat, jednak w tym czasie pozwoliły one na powstanie podobnej liczby podmiotów, co liczba firm utworzonych w ciągu 4 lat w ramach Funduszu Pracy. Relatywnie niskie znaczenie miały środki Funduszu Pracy z rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej, chociaż pozwoliły one na powstanie aż 959 podmiotów gospodarczych. Natomiast marginalna w tym procesie aktywizacji była rola środków PFRON – w całym badanym okresie dzięki dotacjom z tego funduszu powstało 7 firm.

Wykres 6. Podmioty gospodarcze powstałe dzięki dotacjom według źródła finansowania w latach 2010–2013

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Efektywność kosztowa oznacza ilość środków (w złotych) wydatkowanych z FP na jedną osobę uczestniczącą, która po zakończeniu udziału w programie uzyskała zatrudnienie (w przypadku podjęć

działalności gospodarczej efektywność zatrudnieniowa równa jest 100%). Zauważmy, że podjęcie działalności gospodarczej przez osobę bezrobotną jest bardzo kosztowną formą aktywizacji – koszt podjęcia działalności był wyższy o połowę od przeciętnego kosztu wszystkich form aktywnych w 2010 roku, a w kolejnych latach był niemal dwukrotnością tej kwoty. Może to wpływać na strategię dysponowania środkami przez powiatowe urzędy pracy i przekierowania działań na formy mniej kosztowne, cechujące się jednocześnie dość wysoką efektywnością zatrudnieniową, np. na staże, roboty publiczne lub prace interwencyjne.

Tabela 4. Efektywność kosztowa (w tys. zł) aktywnych form rynku pracy dla województwa kujawsko-pomorskiego

Rok	Efektywność kosztowa podstawowych form aktywizacji łącznie (w tys. zł)	Efektywność kosztowa podjęć działalności gospodarczej (w tys. zł)	Różnica (gdzie 100% to efektywność kosztowa wszystkich form)
2010	12 742,18	18 261,67	143,3%
2011	9 446,65	17 232,30	182,0%
2012	10 480,23	18 671,70	178,2%
2013	10 174,48	20 021,07	196,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowań rocznych „Rynek pracy w województwie kujawsko-pomorskim w ... roku”, dla lat 2010–2013, dostępnych pod adresem <http://wup.torun.pl/urząd/publikacje/publikacje-dotyczące-ryнку-pracy/>, Toruń 2014 r.

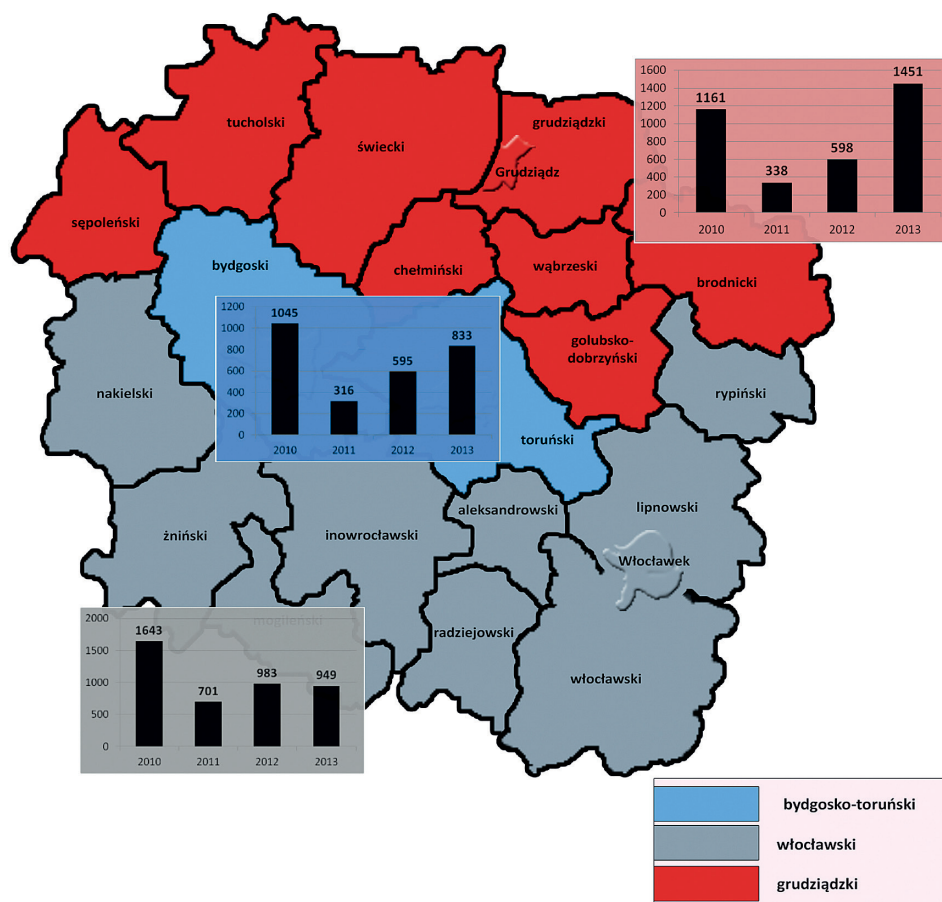
4.2. Podmioty według lokalizacji w województwie¹

W całym badanym okresie najwięcej podmiotów gospodarczych powstało w podregionie włocławskim (4 279). Mniejsza była liczba rozpoczęć działalności w podregionie grudziądzkim (3 548) i bydgosko-toruńskim (2 789). W podregionie bydgosko-toruńskim wśród osób, które otrzymały dotację znaczącą grupę stanowili bezrobotni pochodzący z gmin miejskich (67,1%), ale w podregionie grudziądzkim także dość liczna była ta grupa osób, które uzyskały dotację (44,3%), tylko w podregionie włocławskim udział osób, które podjęły działalność i pochodziły z gmin

¹ Od stycznia 2015 roku obowiązuje nowy podział województwa na podregiony. W raporcie są odwołania do podziału obowiązującego w czasie, gdy realizowano badanie.

miejskich lub miejsko-wiejskich był wyrównany i wyniósł odpowiednio: 37,8% i 35,3%. We wszystkich podregionach najniższy był udział bezrobotnych, którzy utworzyli firmy w gminach wiejskich – większa ich grupa podjęła działalność jedynie w podregionie grudziądzkim (33,0%).

Aby uzyskać trafniejszy obraz rozkładu tej formy pomocy w województwie dane te odnosić należy zarówno do wielkości podregionu, a zwłaszcza do liczby aktywizowanych osób w tych podregionach, z tej perspektywy – najczęściej tę formę aktywną wykorzystywano w podregionie bydgosko-toruńskim, gdzie objęto nią 8,1% wszystkich osób aktywizowanych zawodowo w latach 2010–2013, a najrzadziej w podregionie włocławskim – gdzie dotyczyło to 5,6% takich osób.

Rysunek 1. Liczba podmiotów gospodarczych utworzonych w latach 2010–2013 w podziale na podregiony

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Tabela 5. Liczba podjęć działalności gospodarczej w ogóle osób zaktywizowanych

Podregion	Ogólna liczba osób zaktywizowanych					Liczba osób, które podjęły działalność gospodarczą					Udział procentowy
	2010	2011	2012	2013	ogółem	2010	2011	2012	2013	ogółem	
bydgosko-toruński	13 724	4 297	7 855	8 570	34 446	1 045	316	595	833	2 789	8,1
grudziądzki	17 084	7 558	10 690	11 839	47 171	1 161	338	598	1 451	3 548	7,5
włocławski	27 009	11 273	16 931	19 531	74 744	1 646	701	983	949	4 279	5,7
Ogółem	57 817	23 128	35 476	39 940	156 361	3 852	1 355	2 176	3 233	10 616	6,8

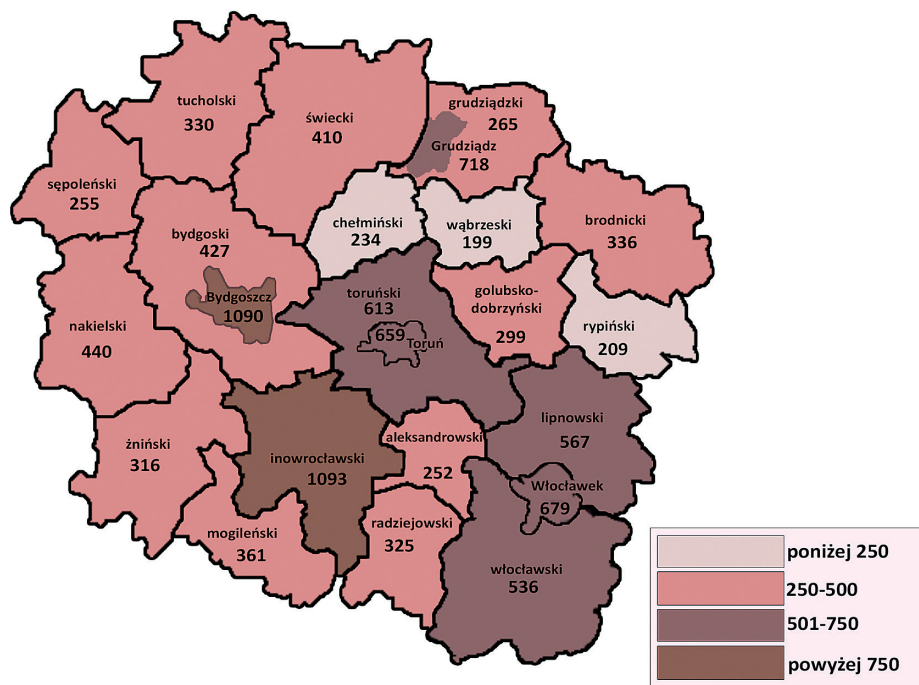
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów WUP w Toruniu: Analiza porównawcza działalności Powiatowych Urzędów Pracy Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2011 i w 2013 roku. Badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Poziom (liczba) przyznawanych dotacji nie zmienia się drastycznie z roku na rok, jeśli uwzględniamy udział dotacji w danym powiecie w ogóle przyznanych (wartość procentowa w tabeli 6). Jeśli jednak weźmiemy pod uwagę trend dla całego województwa w poszczególnych latach, zauważymy, że w części powiatów liczba przyznawanych dotacji w kolejnych latach jest proporcjonalnie wyższa niż w pozostałych – dotyczy to Bydgoszczy, Włocławka, powiatu bydgoskiego, rypińskiego, świeckiego oraz tucholskiego (zaznaczono je w tab. 6 zieloną czcionką). W kilku powiatach wyraźniejsze są tąpnięcia udziału w ogóle przyznawanych dotacji: dotyczy to powiatu toruńskiego, Grudziądza, powiatu grudziądzkiego, golubsko-dobrzyńskiego i żnińskiego (dane dotyczące tych powiatów zaznaczono na czerwono – patrz tab. 6). To powiaty, w których liczba przyznawanych dotacji nie tylko znacząco spadała w poszczególnych latach, a spadek ten był nie tylko ciągły, ale także relatywnie większy niż w innych powiatach. Inną tendencję obserwujemy w odniesieniu do Torunia, powiatu radziejowskiego, mogileńskiego, brodnickiego oraz lipnowskiego, gdzie trend jest nietypowy dla województwa – w wybranych latach wypadają one korzystniej niż pozostałe powiaty, a w innych znacząco gorzej pod względem liczby przyznanych dotacji.

Tabela 6. Podmioty gospodarcze ze względu na siedzibę powiatowego urzędu pracy, który przyznał dotację na ich utworzenie

Powiat	2010		2011		2012		2013	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
aleksandrowski	85	2,2	37	2,7	43	2,0	87	2,7
brodnicki	119	3,1	55	4,1	73	3,4	89	2,8
Miasto Bydgoszcz	356	9,2	152	11,2	231	10,6	351	10,9
bydgoski	125	3,2	68	5,0	91	4,2	143	4,4
chełmiński	87	2,3	25	1,8	47	2,2	75	2,3
golubsko-dobrzyński	128	3,3	14	1,0	58	2,7	99	3,1
Miasto Grudziądz	332	8,6	39	2,9	124	5,7	223	6,9
grudziądzki	108	2,8	22	1,6	47	2,2	88	2,7
inowrocławski	394	10,2	169	12,5	186	8,5	347	10,7
lipnowski	205	5,3	59	4,4	147	6,8	156	4,8
mogileński	159	4,1	69	5,1	62	2,8	71	2,2
nakielski	165	4,3	92	6,8	89	4,1	94	2,9
radziejowski	134	3,5	59	4,4	62	2,8	70	2,2
rypiński	69	1,8	31	2,3	45	2,1	64	2,0
sępoleński	92	2,4	23	1,7	59	2,7	81	2,5
świecie	133	3,5	71	5,2	80	3,7	126	3,9
Miasto Toruń	256	6,6	91	6,7	117	5,4	195	6,0
toruński	308	8,0	5	0,4	156	7,2	144	4,5
tucholski	102	2,6	69	5,1	67	3,1	92	2,8
wąbrzeski	60	1,6	20	1,5	43	2,0	76	2,4
Miasto Włocławek	184	4,8	93	6,9	129	5,9	273	8,4
włocławski	123	3,2	52	3,8	157	7,2	204	6,3
żniński	128	3,3	40	3,0	63	2,9	85	2,6
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Rysunek 2. Liczba podmiotów utworzonych dzięki dotacjom w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010–2013 w podziale na powiaty

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.4. Nowo utworzone podmioty w latach 2010–2013 według sekcji gospodarczych

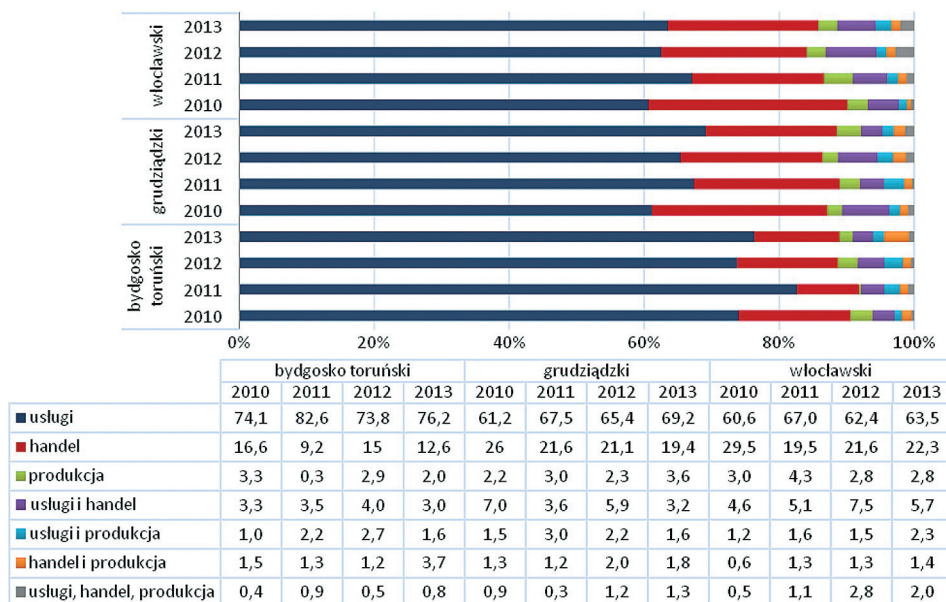
Nie pojawiły się zasadnicze zmiany z roku na rok w odniesieniu do działów gospodarki, w ramach których powstawały nowe podmioty gospodarcze. Względnie stały był udział nowo powstających firm produkcyjnych i usługowych oraz tych łączących produkcję z usługami lub usługi z handlem. Nieznacznie wzrastał natomiast udział firm, które zajmują się wyłącznie handlem bądź mają charakter uniwersalny – łączą usługi i handel z produkcją. Ten ostatni typ firm (łączących różne branże) pojawiał się częściej największych miastach regionu: Bydgoszczy, Grudziądzu, Inowrocławiu, Toruniu i Włocławku.

Tabela 7. Nowo utworzone podmioty ze względu na dział gospodarki

Branża	2010		2011		2012		2013	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Usługi	2 478	68,5	959	70,8	1 443	66,3	2 213	68,5
Handel	961	19,0	239	17,6	427	19,6	613	19,0
Produkcja	109	2,8	41	3,0	59	2,7	92	2,8
Usługi i handel	191	4,3	59	4,4	133	6,1	138	4,3
Usługi i produkcja	46	1,9	28	2,1	44	2,0	61	1,9
Usługi, handel i produkcja	23	2,1	17	1,3	32	1,5	68	2,1
Brak danych	3	1,5	12	0,9	38	1,7	48	1,5
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Branża usługowa rozwijała się w szczególności w podregionie bydgosko-toruńskim, natomiast w podregionach grudziądzkim i włocławskim niemal dwukrotnie większy był udział firm handlowych w ogóle dotowanych podmiotów. W tych dwóch podregionach większy był też udział firm łączących różne branże, zwłaszcza usługi i handel. W podregionie włocławskim częściej niż w pozostałych częściach województwa łączono wszystkie branże.

Wykres 7. Podmioty utworzone dzięki dotacjom w podziale na dział gospodarki z uwzględnieniem lokalizacji (%)

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.3.1. Nowo utworzone podmioty w podziale na sekcje PKD

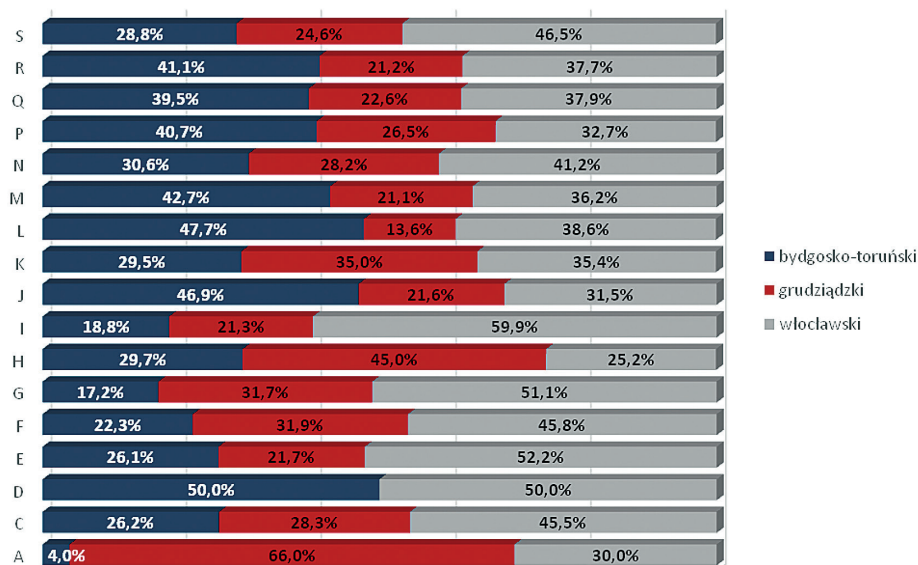
W całym obserwowanym okresie najwięcej podmiotów specjalizowało się w handlu lub naprawach samochodów (3 177, to jest 29,9% podmiotów). Co piąta z utworzonych firm była przedsiębiorstwem budowlanym (2 029 podmiotów), a co dziesiąta zajmowała się przetwórstwem przemysłowym (1 191), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (1 082) lub inną działalnością usługową (934 podmioty). Liczne były też firmy oferujące działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (482 firmy), firmy należące do sekcji informacja i komunikacja (306), firmy zajmujące się działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (276) oraz kulturą, rozrywką i rekreacją (254) lub edukacją (240). Nieco mniej liczebne były sekcje opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (180), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (169) oraz transportu i gospodarki magazynowej (131). Pozostałe sekcje obejmowały łącznie 162 podmioty.

Występują pewne różnice dotyczące rodzaju podejmowanej działalności gospodarczej zależnie od lokalizacji. Podregion bydgosko-toruński odróżnia się tym, że wśród najliczniejszych podmiotów znalazły się takie, które prowadzą działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M – 448 podmiotów), edukacyjną (sekcja P – 102 podmioty) oraz liczniej niż w innych częściach województwa – firmy zajmujące się działalnością związaną z kulturą i rekreacją (sekcja R – 95 firm). Z kolei w podregionie grudziądzkim liczniej niż w pozostałych podregionach pojawiły się firmy zajmujące się działalnością finansową i ubezpieczeniową (sekcja K – 60 firm), transportem i gospodarką magazynową (sekcja H – 55 podmiotów) oraz rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (sekcja A – 41 podmiotów). Wreszcie, podregion włocławski odróżnia się najwyższą w regionie liczbą nowo utworzonych firm zajmujących się handlem hurtowym, detalicznym lub naprawami pojazdów samochodowych lub motocykli (sekcja G – 1 620 podmiotów), budownictwem (sekcja F – 950 firm), przetwórstwem przemysłowym (sekcja F – 525 podmiotów), pozostałą działalnością usługową (sekcja S – 430 podmiotów) oraz działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (sekcja I – 165 podmiotów).

Tabela 8. Nowo utworzone podmioty ze względu na sekcje PKD

Sekcja PKD	2010		2011		2012		2013		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	23	0,6	9	0,7	11	0,5	23	0,7	66	0,6
Górnictwo i wydobywanie	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,1	2	0,0
Przetwórstwo przemysłowe	474	12,3	129	9,5	266	12,2	322	10,0	1 191	11,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4	0,1	2	0,1	3	0,1	2	0,1	11	0,1
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	13	0,3	1	0,1	11	0,5	4	0,1	29	0,3
Budownictwo	770	20,0	290	21,4	369	17,0	600	18,6	2 029	19,1
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 264	32,8	380	28,0	625	28,7	908	28,1	3 177	29,9
Transport i gospodarka magazynowa	70	1,8	5	0,4	23	1,1	33	1,0	131	1,2
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	110	2,9	30	2,2	59	2,7	77	2,4	276	2,6
Informacja i komunikacja	99	2,6	24	1,8	96	4,4	87	2,7	306	2,9
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	88	2,3	27	2,0	51	2,3	3	0,1	169	1,6
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	16	0,4	10	0,7	9	0,4	18	0,6	53	0,5
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	321	8,3	169	12,5	237	10,9	355	11,0	1 082	10,2
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	121	3,1	52	3,8	84	3,9	225	7,0	482	4,5
Edukacja	74	1,9	23	1,7	55	2,5	88	2,7	240	2,3
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	45	1,2	30	2,2	39	1,8	66	2,0	180	1,7
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	96	2,5	18	1,3	61	2,8	79	2,4	254	2,4
Pozostała działalność usługowa	261	6,8	156	11,5	177	8,1	340	10,5	934	8,8
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,0	1	0,0
Brak danych	3	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,0
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0	10 616	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze w podziale na sekcje PKD dla lat 2010–2013 (%)

A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; C – Przetwórstwo przemysłowe; D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; F – Budownictwo; G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; H – Transport i gospodarka magazynowa; I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; J – Informacja i komunikacja; K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; P – Edukacja; Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; S – Pozostała działalność usługowa

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Charakterystyka sekcji PKD rozpoczynanej działalności w podregionach nie zmieniała się zasadniczo w kolejnych latach przyznawania dotacji. Wyjątkiem jest tylko liczba podmiotów zajmujących się działalnością finansową i ubezpieczeniową (sekcja K), która gwałtownie spadła w całym województwie w 2013 roku oraz podmiotów zajmujących się informacją i komunikacją (sekcja J), która także spadła w 2013 roku, chociaż spadek ten był mniej drastyczny. Dodatkowo, w podregionie włocławskim w 2013 roku gwałtownie wzrosła liczba otwieranych podmiotów zajmujących się usługami administrowania i działalnością wspierającą (sekcja N) oraz innymi usługami (sekcja S).

4.3.2. Nowo utworzone podmioty ze względu na rodzaj działalności

Firmy utworzone w wyniku otrzymania dotacji w latach 2010–2013 zajmowały się 166 rodzajami działalności (pełny wykaz znajduje się w Aneksie w wersji elektronicznej), wyróżnionymi na podstawie grupy w obrębie sekcji PKD. Więcej powstało firm zajmujących się wykonywaniem robót budowlanych wykończeniowych (1 003 podmioty), liczne były też firmy zajmujące się specjalistycznymi robotami budowlanymi (615) lub wykonywaniem instalacji elektrycznych, wodno-kanalizacyjnych i pozostałych instalacji budowlanych (364). Bardzo dużo było też firm zajmujących się sprzedażą detaliczną w wyspecjalizowanych sklepach (819) oraz w sklepach niewyspecjalizowanych (420), poza siecią sklepową, straganami i targowiskami, głównie w Internecie (364), sprzedażą detaliczną artykułów spożywczych (188), ale także sprzedażą detaliczną na straganach i targowiskach (159). Wśród firm usługowych najliczniejsze były te, które klasyfikowano jako pozostałą indywidualną działalność usługową (852), np. usługi fryzjerskie, kosmetyczne, solaria, zakłady pogrzebowe, gabinety masażu, pranie i czyszczenie wyrobów włókienniczych, mycie i strzyżenie psów, z których część miała charakter usług mobilnych, to znaczy świadczone je w domu klientów. Inne rodzaje usług, które bardzo często podejmowano w nowo utworzonych podmiotach to konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych (707) oraz usługi blacharskie: obróbka metali i nakładanie powłok na metale (159), sprzątanie obiektów (236), usługi gastronomiczne (220), fotograficzne (203), edukacyjne (202), np. firmy szkoleniowe, szkoły językowe, szkoły nauki jazdy samochodem, usługi reklamowe (143), obejmujące zarówno agencje reklamowe, przygotowanie reklam i materiałów reklamowych, jak i marketing społecznościowy lub marketing bezpośredni (roznoszenie ulotek).

W podregionie bydgosko-toruńskim najwięcej powstało podmiotów zajmujących się pozostałą indywidualną działalnością usługową (9,0% wszystkich podmiotów w tej części województwa), częściej niż w pozostałych podregionach zajmowano się tu sprzedażą poza siecią sklepową, straganami i targowiskami (4,2%), działalnością w zakresie specjalistycznego projektowania (3,0%), produkcją odzieży (2,9%), działalnością fotograficzną (2,9%), pozaszkolnymi formami edukacji (3,0%),

działalnością prawniczą (2,6%), działalnością w zakresie architektury i inżynierii oraz związanym z nią doradztwem technicznym (2,3%), pozostałą działalnością w zakresie opieki zdrowotnej (1,8%), pozostałą działalnością usługową w zakresie technologii informatycznych i komputerowych (1,6%), działalnością związaną z oprogramowaniem (1,0%). Z kolei w podregionie grudziądzkim wyraźnie częściej niż w pozostałych częściach województwa rozwijały się firmy specjalizujące się w pracach budowlanych wykończeniowych (10,2%), pozostałych robotach budowlanych (6,4%), w tym także realizacji instalacji budowlanych (4,2%), sprzedaży w wyspecjalizowanych sklepach (6,8%) lub na straganach i targowiskach (3,8%), sprzedaży samochodów (1,7%). Częściej niż w innych podregionach zajmowano się tu działalnością wspomagającą ubezpieczenia i fundusze emerytalne (2,3%) oraz działalnością usługową w zakresie zagospodarowania terenów zieleni (1,4%) oraz działalnością związaną z leśnictwem (0,7%), pozostałym transportem lądowym pasażerskim (0,6%). Wreszcie, w podregionie włocławskim, liczniej niż w pozostałych częściach województwa powstawały firmy zajmujące się sprzedażą detaliczną w wyspecjalizowanych lub niewyspecjalizowanych sklepach (odpowiednio 10,5% i 4,9%) oraz sklepy spożywcze (2,0%), restauracje i placówki gastronomiczne (2,8%), firmy produkujące meble (1,5%) lub produkujące metalowe elementy konstrukcyjne (0,6%). W tym podregionie powstawały też firmy w innych częściach w ogóle nieobecne lub występujące pojedynczo: działalność weterynaryjna (0,2%) lub roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieskalnych (0,1%), sprzedaż hurtowa maszyn, urządzeń i dodatkowego wyposażenia (0,1%).

Tabela 9. Nowo utworzone podmioty ze względu na rodzaj działalności (dane dla grup obejmujących powyżej 100 podmiotów)

Grupa PKD	Nazwa grupy	Liczba	%
43.3	wykonywanie robót budowlanych wykończeniowych	1 003	9,4
96.0	pozostała indywidualna działalność usługowa	852	8,0
47.7	sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	819	7,7
45.2	konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	707	6,7
43.9	pozostałe specjalistyczne roboty budowlane	615	5,8
47.1	sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach	420	4,0

Grupa PKD	Nazwa grupy	Liczba	%
43.2	wykonywanie instalacji elektrycznych, wodno-kanalizacyjnych i pozostałych instalacji budowlanych	364	3,4
47.9	sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	310	2,9
81.2	szkolenia i kursy	236	2,2
56.1	restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	220	2,1
74.2	działalność fotograficzna	203	1,9
85.5	pozaszkolne formy edukacji	202	1,9
14.1	produkcja odzieży, z wyłączeniem wyrobów futrzarskich	201	1,9
74.1	działalność w zakresie specjalistycznego projektowania	199	1,9
47.2	sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	188	1,8
71.1	działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne	182	1,7
66.2	działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne	177	1,7
25.6	obróbka metali i nakładanie powłok na metale; obróbka mechaniczna elementów metalowych	159	1,5
47.8	sprzedaż detaliczna prowadzona na straganach i targowiskach	159	1,5
73.1	reklama	143	1,3
90.0	działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	143	1,3

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.4. Cechy społeczno-demograficzne osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej w latach 2010–2013

4.4.1. Płeć

Wśród osób, które otrzymały dotację dominowali mężczyźni. Zauważmy jednak, że z roku na rok coraz wyższy był udział kobiet, które otrzymały tę formę wsparcia – zmieniał się on od 38,9% w 2010 roku do 46,4% w roku 2013.

Tabela 10. Płeć osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej

Płeć	2010		2011		2012		2013		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Mężczyzna	2 353	61,1	816	60,2	1 216	54,9	1 734	53,6	6 119	57,6
Kobieta	1 499	38,9	539	39,8	960	44,1	1 499	46,4	4 497	42,4
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0	10 616	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Płeć a wykształcenie

Kobiety, które uzyskały dotację charakteryzowały się wyższym wykształceniem niż mężczyźni – 28% z nich miało wykształcenie wyższe, a 29,8% wykształcenie policealne lub średnie zawodowe. Więcej wśród nich w porównaniu z mężczyznami było osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (17,7% kobiet w porównaniu z 11,1% mężczyzn o takim poziomie wykształcenia). Wśród mężczyzn było dwukrotnie więcej osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym (11,6% w porównaniu z 6,4%) i o połowę więcej z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,7% w porównaniu z 18,1%). Pod względem wieku, grupa kobiet nie różniła się od mężczyzn, chociaż nieco mniejsza była grupa kobiet w wieku 46–64 lat (9,7%) w porównaniu z mężczyznami w tej samej grupie wiekowej (14,3%).

Płeć a kwalifikacje zawodowe

Zaobserwować można różnice w kwalifikacjach zawodowych kobiet i mężczyzn. Połowa kobiet miała wyższe kwalifikacje zawodowe. Więcej wśród z nich było specjalistek (27,4% w porównaniu z 17,4% wśród mężczyzn) oraz pracowników usług osobistych i sprzedawców (24,4% w porównaniu z 4,4% wśród mężczyzn). Nieco częściej niż mężczyźni kobiety miały kwalifikacje pracowników biurowych (2,9% w porównaniu z 1% wśród mężczyzn). Z kolei wśród mężczyzn, największą grupę stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (33%) oraz technicy i inny średni personel (25,5%).

Płeć a rodzaj działalności

Kobiety częściej niż mężczyźni zajmowały się działalnością handlową – na taki rodzaj działalności zdecydowało się 44,2% kobiet, a tylko 25,6% mężczyzn. Mężczyźni najczęściej prowadzili firmy budowlane (32,3%), rzadziej decydowali się na prowadzenie działalności produkcyjnej (14,7%). Inne sekcje, w których częściej występowały firmy prowadzone przez kobiety to: działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (odpowiednio 4,1% i 2%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (odpowiednio 3,9% i 1,2%), działalność w zakresie administrowania i działalność wspierająca (odpowiednio 4,7% i 2,2%), edukacja (odpowiednio 2,7% i 1,4%) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (odpowiednio 2,3% i 0,5%).

4.4.2. Wiek

W całym obserwowanym okresie dotacje najczęściej otrzymywali ludzie młodzi – poniżej 35 roku życia – łącznie stanowili oni 65,2% wszystkich odbiorców dotacji. Co piąta z pozostałych osób, które uzyskały dofinansowanie, była w wieku wysokiej mobilności zawodowej (do 45 roku życia). Najrzadziej dotacje otrzymały osoby po 45 roku życia, a zwłaszcza po 55 roku życia. Ta ostatnia grupa objęła 2,8% wszystkich osób, które otrzymały dotację.

Tabela 11. Wiek osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej

Wiek	2010		2011		2012		2013		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
26–30	958	24,9	345	25,5	489	22,5	805	24,9	2597	24,5
18–25	847	22,0	308	22,7	471	21,6	761	23,5	2387	22,5
31–35	715	18,6	230	17,0	432	19,9	558	17,3	1935	18,2
36–40	551	14,3	152	11,2	307	14,1	410	12,7	1420	13,4
41–45	301	7,8	105	7,7	171	7,9	248	7,7	825	7,8
46–50	209	5,4	89	6,6	117	5,4	195	6,0	610	5,7
51–55	180	4,7	91	6,7	130	6,0	143	4,4	544	5,1
56–60	83	2,2	33	2,4	50	2,3	99	3,1	265	2,5
61–64	7	0,2	2	0,1	9	0,4	14	0,4	32	0,3
Brak danych	1	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,0
Ogółem	3852	100,0	1355	100,0	2176	100,0	3233	100,0	10616	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Wiek a wykształcenie

W grupie najmłodszych osób (18–25 lat) najliczniejsze były osoby, które nie miały zawodu (27,9%) lub ukończyły szkoły średnie ogólnokształcące lub zawodowe. Osiągnęły one w większości wykształcenie średnie ogólnokształcące, średnie zawodowe lub policealne. Osoby z tej grupy najczęściej wybierały działalność handlową (34%), ale także chętniej niż osoby z innych grup wiekowych decydowały się na działalność związaną z transportem i gospodarką magazynową, działalnością związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz pozostałą działalnością usługową.

Inaczej jest z osobami w wieku 26–30 lat, które najliczniej sięgnęły po dotacje. Tu największą grupę stanowili specjaliści (35,1%), a drugą pod względem wielkości – technicy i średni personel (24,5%). Jest to jednak grupa wiekowa zróżnicowana pod względem kwalifikacji zawodowych – dość znaczna jest w niej podgrupa robotników (14,5%) i pracowników usług osobistych i sprzedawców (12,3%). W tej grupie (osób w wieku 26–30 lat) więcej jest osób, które mają co najmniej wykształcenie średnie zawodowe i policealne lub wyższe. Ta grupa chętniej niż inni odbiorcy dotacji wybierała dla siebie działalność profesjonalną, naukową i techniczną, działalność edukacyjną, związaną z kulturą i rekreacją.

Wśród osób powyżej 50 roku życia, które otrzymały dotację, najliczniejsi są specjaliści (27,1%) lub personel średniego szczebla (31,7%). Na ogół mają oni wykształcenie policealne lub średnie zawodowe, ewentualnie wyższe. Osoby z tej grupy wiekowej najchętniej podejmowały działalność związaną z budownictwem, transportem i gospodarką magazynową (osoby w wieku 56–60) lub w handlu i usługach administrowania i wspierających (po 61 roku życia).

4.4.3. Wykształcenie

Struktura osób, które otrzymały dotację, pod względem wykształcenia różni się znacząco od struktury bezrobotnych w województwie kujawsko-pomorskim. Najczęściej dotację otrzymywały osoby z wyższym bądź policealnym i średnim zawodowym wykształceniem – łącznie stanowiły one ponad połowę całej populacji osób, które otrzymały dotację w latach 2010–2013 (tymczasem wśród wszystkich bezrobotnych w 2014 roku osoby z wykształceniem wyższym, policealnym lub średnim zawodowym stanowiły 33,3%). Co czwarty z przedsiębiorców miał wykształcenie zasadnicze zawodowe. Relatywnie niski był natomiast udział osób z wykształceniem średnim ogólnym lub gimnazjalnym. Zwróćmy uwagę, że z roku na rok rosła liczba osób, które legitymowały się wykształceniem wyższym oraz ogólnokształcącym, systematycznie natomiast spadał udział przedsiębiorców z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym oraz zasadniczym zawodowym.

Wykształcenie a rodzaj działalności

Poziom wykształcenia determinuje wybór sekcji gospodarki, w której specjalizują się firmy. Im wyższy poziom wykształcenia, tym większa

przewaga firm usługowych nad produkcyjnymi lub handlowymi oraz bardziej zaawansowane usługi, które są świadczone. Osoby, które legitymują się wykształceniem wyższym częściej niż pozostali zdecydowały się na firmy świadczące usługi w zakresie działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz usługi z zakresu informacji i komunikacji, a także działalność związaną z edukacją, kulturą, rozrywką i rekreacją.

Tabela 12. Liczba podmiotów utworzonych w wyniku dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej według poziomu wykształcenia ich właścicieli

Wykształcenie	2010		2011		2012		2013		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Policealne lub średnie zawodowe	1 153	29,9	417	30,8	634	29,1	900	27,8	3 104	29,2
Wyższe	853	22,1	341	25,2	635	29,2	1 002	31,0	2 831	26,7
Zasadnicze zawodowe	946	24,6	304	22,4	456	21,0	653	20,2	2 359	22,2
Średnie ogólnokształcące	527	13,7	174	12,8	299	13,7	457	14,1	1 457	13,7
Gimnazjalne lub niższe	370	9,6	119	8,8	152	7,0	221	6,8	862	8,1
Brak danych	3	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,0
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0	10 616	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.4.4. Kwalifikacje zawodowe²

Wśród osób, którym przyznano dotację, najliczniejsi byli specjaliści (24,8% w całej populacji), technicy i średni personel (22,3%) oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (21,5%). Dość duże były też grupy osób bez zawodu (14,3%) oraz pracowników usług osobistych i sprzedawców (11,3%). Udział tych grup zmieniał się w czasie – z roku na rok coraz większa stawała się grupa specjalistów (z 21,3% w 2010 roku do 28,9% w 2013 roku), z kolei udział techników i średniego personelu oraz robotników

² W badaniu przeprowadzono analizy, które miały dostarczyć odpowiedzi na pytanie o wpływ wyuczonego zawodu (kod 6-cyfrowy) na rodzaj podejmowanej działalności oraz lokalizację działalności. Nie stwierdzono jednak żadnych znaczących prawidłowości. Należy taki rezultat wiązać z bardzo niskim stopniem agregacji danych (zarówno na poziomie zawodów, jak i rodzaju podejmowanej działalności – na poziomie grup i klas w obrębie sekcji PKD), dlatego w raporcie przedstawiane są dane na wyższym poziomie agregacji (wielkie, duże i średnie grupy zawodów, a nie dane dla zawodu o 6-cyfrowym kodzie).

malą z roku na rok, pojawiały się natomiast osoby bez zawodu. Liczba osób z tej ostatniej kategorii malała od 2010 do 2012, po czym wzrosła w 2013 roku do poziomu 17,2% wszystkich utworzonych podmiotów.

Tabela 13. Liczba i udział podmiotów utworzonych z dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej według wielkich grup zawodów (wyuczony zawód osoby, która otrzymała dotację) i roku przyznania dotacji

Wielkie grupy zawodów	2010		2011		2012		2013		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Specjaliści	819	21,3	310	22,9	565	26,0	935	28,9	2 629	24,8
Technicy i inny średni personel	907	23,5	315	23,2	494	22,7	655	20,3	2 371	22,3
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	899	23,3	327	24,1	451	20,7	609	18,8	2 286	21,5
Bez zawodu	515	13,4	174	12,8	271	12,5	556	17,2	1 516	14,3
Pracownicy usług i sprzedawcy	469	12,2	154	11,4	242	11,1	336	10,4	1 201	11,3
Pracownicy biurowi	67	1,7	20	1,5	50	2,3	46	1,4	183	1,7
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	68	1,8	19	1,4	40	1,8	41	1,3	168	1,6
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	53	1,4	19	1,4	16	0,7	25	0,8	113	1,1
Pracownicy przy pracach prostych	49	1,3	10	0,7	32	1,5	26	0,8	117	1,1
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	5	0,1	7	0,5	14	0,6	4	0,1	30	0,3
Siły zbrojne	0	0,0	0	0,0	1	0,0	0	0,0	1	0,0
Brak danych	1	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,0
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0	10 616	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.4.5. Niepełnosprawność

Wśród osób, które otrzymały dotację około 2% stanowiły osoby niepełnosprawne. Poziom ten nie zmieniał się zasadniczo w całym badanym okresie.

Tabela 14. Niepełnosprawność osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej

Niepełnosprawność	2010		2011		2012		2013		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Tak	90	2,3	36	2,7	43	2,0	69	2,1	238	2,2
Nie	3 762	97,7	1 319	97,3	2 133	98,0	3 164	97,9	10 378	97,8
Ogółem	3 852	100,0	1 355	100,0	2 176	100,0	3 233	100,0	10 616	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.5. Trwałość podmiotów utworzonych w roku 2010 – analiza danych zastanych

Ze względu na charakter gromadzonych danych badanie trwałości możliwe było w odniesieniu do podmiotów z 2010 roku do dnia 30 czerwca 2014 roku. W wykazie podmiotów gospodarczych utworzonych dzięki dotacjom z PUP udzielonym osobom bezrobotnym w roku 2010 sprawdzono, na ile udana była aktywizacja, czyli ile osób nie wróciło do rejestru osób bezrobotnych do dnia 31 grudnia 2013 roku. Z drugiej strony, przyglądano się temu, jaka jest trwałość utworzonych firm. Na podstawie numeru REGON badacze sprawdzali w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej czy podmioty utworzone po otrzymaniu dotacji w 2010 roku nadal funkcjonują.

4.5.1. Powodzenie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, które uzyskały dotację w 2010 roku

Analiza danych dotyczących podmiotów gospodarczych w 2010 roku prowadzi do obserwacji, że jest to skuteczne narzędzie aktywizacyjne, w tym znaczeniu, że 2/3 wszystkich, którzy otrzymali dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej nie wróciła do rejestru osób bezrobotnych. Należy zwrócić uwagę, że liczba firm aktywnych jest mniejsza niż liczba osób, które nie wróciły do rejestru osób bezrobotnych (patrz tab. 15 i 16), oznacza to, że likwidacja działalności³ w przypadku osób, które otrzymały na nią dotację nie musi skutkować ponownym wypadnięciem z rynku pracy (szukamy wyjaśnienia tego zjawiska, przyglądając się losom takich osób w rozdz. 9.4).

W powiecie grudziądzkim oraz włocławskim większy jest procent osób, które nie wróciły do rejestru osób bezrobotnych niż tych, które do niego ponownie trafiły (odpowiednio 34% do 28,3% oraz 44,9%

³ Osoby, które otrzymały dotację zobowiązane były do prowadzenia działalności gospodarczej przez rok od uzyskania dofinansowania pod rygorem zwrotu dotacji. Z wyjątkiem 3 przypadków (zwrot dotacji) wszystkie badane podmioty spełniły ww. warunek.

do 41,5%). Do rejestru bezrobotnych rzadziej wracały osoby, których firmy specjalizowały się w handlu, usługach związanych z zakwaterowaniem i gastronomią niż w usługach bardziej zaawansowanych (działalność profesjonalna, edukacja, kultura). Do rejestru rzadziej wracały kobiety, a także osoby z zasadniczym lub niższym wykształceniem, poniżej 25 roku życia lub powyżej 45 roku życia.

Tabela 15. Trwałość aktywizacji zawodowej osób, które uzyskały dotację w 2010 roku

Czy osoba, która otrzymała dotację powróciła do rejestru osób bezrobotnych?	Podmioty	
	liczba	%
Tak	1 283	33,3
Nie	2 559	66,4
Brak danych	10	0,3
Ogółem	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.5.2. Trwałość podmiotów gospodarczych utworzonych w 2010 roku na podstawie analizy danych zastanych

Nieco mniej niż połowa (47,4%) podmiotów utworzonych w wyniku dotacji w 2010 roku była aktywna w momencie badania – po ok. 4 latach od rozpoczęcia działalności. Część z tych firm była w tym okresie zawieszana – dowiadujemy się tego z badania empirycznego (którego wyniki analizowane są w rozdziałach 5–9).

Tabela 16. Trwałość podmiotów utworzonych w 2010 roku

Czy podmiot utworzony w wyniku uzyskania dotacji jest aktywny?	Podmioty	
	liczba	%
Tak	1 824	47,4
Nie	2 028	52,6
Ogółem	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.5.3. Wpływ lokalizacji na trwałość podmiotów utworzonych w 2010 roku

Największą trwałością cechują się podmioty utworzone w podregionie bydgosko-toruńskim – tylko w tej części województwa więcej jest firm aktywnych niż zlikwidowanych lub zawieszonych: odpowiednio 549 i 496 podmiotów.

Tabela 17. Trwałość podmiotów utworzonych w 2010 roku według podregionów województwa kujawsko-pomorskiego

Podregion	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Bydgosko-toruński	549	52,5	496	47,5	1 045	100,0
Grudziądzki	532	45,8	629	54,2	1 161	100,0
Włocławski	743	45,1	903	54,9	1 646	100,0
Ogółem	1824	47,4	2028	52,6	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

W części powiatów zauważamy odbiegający od przeciętnej trend związany z trwałością firm. W przypadku takich powiatów jak bydgoski (ziemski i grodzki), toruński (grodzki), ale także świecki, chełmiński i rypiński obserwujemy korzystne tendencje. W tych powiatach więcej firm przetrwało pierwsze lata funkcjonowania niż zostało zawieszonych lub zlikwidowanych (w tabeli 18 zaznaczono to kolorem zielonym). Odwrotnie jest w następujących powiatach: grudziądzki (ziemski i grodzki), radziejowski, lipnowski, wąbrzeski, tucholski i toruński (ziemski), w których wyraźnie więcej firm zostało zlikwidowanych niż pozostało aktywnych. W pozostałych powiatach liczby firm aktywnych i zlikwidowanych są zbliżone do siebie.

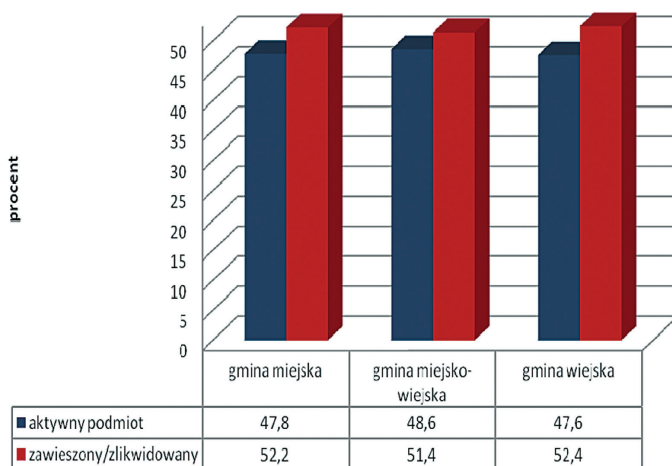
Relatywnie niewielkie znaczenie dla trwałości utworzonych w 2010 roku podmiotów miało miejsce zamieszkania przedsiębiorcy – zarówno w gminach miejskich, jak i wiejskich udział aktywnych firm w ogóle powstałych podmiotów był niemal identyczny. Nieznacznie tylko lepsze były szanse na przetrwanie firmy utworzonej w gminie miejsko-wiejskiej. Zauważamy, że firmy z gmin wiejskich częściej niż pozostałe były zawieszane, a ich właściciele wracali czasowo do rejestru osób bezro-

botnych – dotyczy to 14,5% aktywnych podmiotów z gmin wiejskich, a jedynie 8% przedsiębiorców nadal prowadzących działalność gospodarczą, którzy ulokowali swoje firmy w gminach miejsko-wiejskich.

Tabela 18. Liczba i udział podmiotów aktywnych i zlikwidowanych w ogóle podmiotów według powiatów województwa kujawsko-pomorskiego

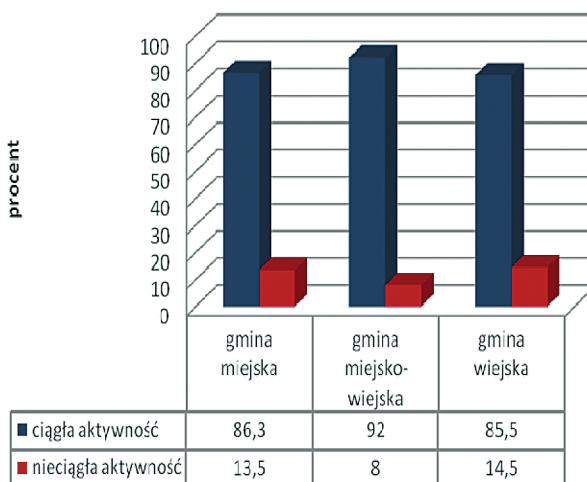
Powiat	2010					
	podmioty aktywne		podmioty zlikwidowane/zawieszono		ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
aleksandrowski	45	52,9	40	47,1	85	100,0
brodnicki	60	50,4	59	49,6	119	100,0
Miasto Bydgoszcz	193	54,2	163	45,8	356	100,0
bydgoski	70	56,0	55	44,0	125	100,0
chełmiński	49	56,3	38	43,7	87	100,0
golubsko-dobrzyński	54	42,2	74	57,8	128	100,0
Miasto Grudziądz	130	39,2	202	60,8	332	100,0
grudziądzki	44	40,7	64	59,3	108	100,0
inowrocławski	159	40,4	235	59,6	394	100,0
lipnowski	75	36,6	130	63,4	205	100,0
mogileński	71	44,7	88	55,3	159	100,0
nakielski	77	46,7	88	53,3	165	100,0
radziejowski	55	41,0	79	59,0	134	100,0
rypiński	42	60,9	27	39,1	69	100,0
sępoleński	44	47,8	48	52,2	92	100,0
świecki	83	62,4	50	37,6	133	100,0
Miasto Toruń	150	58,6	106	41,4	256	100,0
toruński	136	44,2	172	55,8	308	100,0
tucholski	46	45,1	56	54,9	102	100,0
wąbrzeski	22	36,7	38	63,3	60	100,0
Miasto Włocławek	98	53,3	86	46,7	184	100,0
włocławski	61	49,6	62	50,4	123	100,0
żniński	60	46,9	68	53,1	128	100,0
Ogółem	1824	47,4	2028	52,6	3852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Wykres 9. Udział podmiotów aktywnych i zawieszonych/zlikwidowanych ze względu na miejsce zamieszkania przedsiębiorcy

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Wykres 10. Podmioty aktywne ze względu na to, czy działalność była zawieszana

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Zawieszenia działalności dotyczyły częściej podmiotów, które specjalizowały się w budownictwie, przetwórstwie przemysłowym oraz handlu, ale także – chociaż w mniejszym stopniu – działalności profe-

sjonalnej, naukowej i technicznej. Cechy społeczno-demograficzne osób, które otrzymały dotację wpływają na wybrany przedmiot działalności. W przypadku budownictwa i przetwórstwa przemysłowego zawieszono (ale aktywne w momencie badania) firmy prowadzone były przez młodych mężczyzn (18–30 lat), o wykształceniu zasadniczym zawodowym (zawody robotnicze) lub niższym (bez zawodu), ulokowane zwłaszcza na terenach wiejskich. W przypadku handlu, to kobiety częściej prowadziły taką działalność, i również to głównie kobiety w wieku 26–30 lat, z wykształceniem średnim ogólnokształcącym czasowo wracały do rejestru osób bezrobotnych. Wreszcie, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna była czasowo zawieszana częściej przez kobiety w wieku 26–35 lat, z wykształceniem policealnym, średnim technicznym lub wyższym o specjalistycznych kwalifikacjach lub o wykształceniu niższym ogólnym lub zawodowym, mieszkające w miastach.

4.5.4. Branża działalności a trwałość podmiotów

Najmniejszą żywotnością cechowały się podmioty specjalizujące się wyłącznie w handlu lub zajmujące się wyłącznie produkcją. Większe szanse na poradzenie sobie na rynku miały te firmy, które łączyły różne branże, zwłaszcza produkcję z usługami, ale też z handlem. Dobrze w tym kontekście poradziły sobie też firmy, świadczące wyłącznie usługi.

Tabela 19. Branża a trwałość podmiotów gospodarczych

Branża	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Usługi	1 279	51,6	1 199	48,4	2 478	100,0
Handel	344	35,8	617	64,2	961	100,0
Produkcja	50	45,9	59	54,1	109	100,0
Usługi i handel	87	45,5	104	54,5	191	100,0
Usługi i produkcja	28	60,9	18	39,1	46	100,0
Handel i produkcja	23	56,1	18	43,9	41	100,0
Usługi, handel i produkcja	13	56,5	10	43,5	23	100,0
Brak danych	0	0,0	3	100,0	3	100,0
Ogółem	1 824	47,4	2 028	52,6	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.5.5. Rodzaj działalności a trwałość podmiotów

Sekcja PKD a trwałość podmiotów

Trwałość podmiotów zależy od rodzaju działalności. Większe szanse na przetrwanie miały podmioty specjalizujące się w budownictwie (odpowiednio 421 do 349), działalności związanej z informacją i komunikacją (68 do 31), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (186 do 135) oraz edukacji (42 do 32). Odwrotna tendencja – więcej firm zlikwidowanych niż aktywnych – dotyczyła handlu (484 aktywnych do 780 zlikwidowanych), transportu i gospodarki magazynowej (28 do 42) oraz działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (42 do 68). W pozostałych sekcjach były podobne proporcje aktywnych i zlikwidowanych podmiotów.

Tabela 20. Sekcja PKD a trwałość podmiotów

Sekcja PKD	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	0,4	15	0,7	23	0,6
Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0,0	0	0,0
Przetwórstwo przemysłowe	231	12,7	243	12,0	474	12,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4	0,2	0	0,0	4	0,1
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	0,2	9	0,4	13	0,3
Budownictwo	421	23,1	349	17,2	770	20,0
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	484	26,5	780	38,5	1264	32,8
Transport i gospodarka magazynowa	28	1,5	42	2,1	70	1,8
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	42	2,3	68	3,4	110	2,9
Informacja i komunikacja	68	3,7	31	1,5	99	2,6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	46	2,5	42	2,1	88	2,3
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	8	0,4	8	0,4	16	0,4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	186	10,2	135	6,7	321	8,3
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	60	3,3	61	3,0	121	3,1

Sekcja PKD	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Edukacja	42	2,3	32	1,6	74	1,9
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	29	1,6	16	0,8	45	1,2
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	45	2,5	51	2,5	96	2,5
Pozostała działalność usługowa	118	6,5	143	7,2	261	6,9
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0	0,0	0	0,0
Brak danych	0	0	3	0,1	3*	0,1
Ogółem	1 824	100,0	2 028	100,0	3 852	100,0

* W wykazie podmiotów znajdują się podmioty, których właściciele uzyskali dotację, ale ją zwrócili (co oznacza, że albo firma nie powstała na czas, nie dopełniono wymogów formalnych bądź zlikwidowano ją lub zawieszono przed upływem roku od momentu przyznania dotacji).

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Podmioty specjalizujące się w usługach zaawansowanych cechowały się większą trwałością w podregionie bydgosko-toruńskim, zwłaszcza jeśli prowadziły je osoby o niezbędnym do podjętej działalności wykształceniu (wyższe lub policealne i średnie zawodowe) i kwalifikacjach zawodowych (specjaliści, średni personel), w wieku 26–35 lat lub 51–55 lat. Najmniejsze szanse na utrzymanie się na rynku miały firmy handlowe lub świadczące usługi hotelowe i gastronomiczne w podregionie grudziądzkim i włocławskim, prowadzone przez kobiety o wykształceniu średnim zawodowym, ogólnokształcącym lub zasadniczym o przygotowaniu technicznym, w wieku do 45 roku życia.

Grupa w obrębie sekcji PKD a trwałość podmiotów

Rodzaj podejmowanej działalności ma znaczenie dla trwałości podmiotów. Relatywnie niskie szanse na trwałe funkcjonowanie na rynku miały zwłaszcza firmy handlowe, zajmujące się zarówno sprzedażą w wyspecjalizowanych sklepach, jak i w sklepach niewyspecjalizowanych lub poza siecią sklepową, targowiskami i straganami – dwukrotnie częściej były one likwidowane bądź zawieszane po wygaśnięciu umowy związanej z przyznaniem dotacji. Wyjątkiem są tu jednak sklepy spożywcze oraz firmy zajmujące się detaliczną sprzedażą przedmiotów użytku domowego oraz detaliczną lub hurtową sprzedażą samochodów. Duże szan-

se na przetrwanie miały firmy budowlane, wśród których – niezależnie od rodzaju świadczonych robót (roboty wykończeniowe, instalacje i inne prace budowlane) – przetrwało więcej podmiotów niż upadło lub zostało zawieszonych. Zauważmy, że w przypadku usług obraz jest mniej oczywisty. Znajdujemy zatem takie rodzaje działalności usługowej, w której więcej jednostek było aktywnych niż zlikwidowanych/zawieszonych (np. firmy reklamowe, zajmujące się działalnością wspomagającą ubezpieczenia i fundusze emerytalne, pozaszkolną działalnością edukacyjną, działalnością w zakresie specjalistycznego projektowania lub doradztwem związanym z zarządzaniem), ale też takie, w których trend ten jest odwrotny (transport lądowy pasażerski, działalność fotograficzna lub działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni). Większe szanse na przetrwanie miały te podmioty usługowe, których oferta miała charakter specjalistyczny, a same usługi świadczone były przez osoby o wykształceniu wyższym lub policealnym i średnim zawodowym.

Tabela 21. Rodzaj działalności a trwałość podmiotów (dla najliczniejszych grup)

Grupa PKD	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wykonywanie robót budowlanych wykończeniowych	205	11,2	213	10,5	418	10,9
Sprzedaż detaliczna pozostałych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	111	6,1	256	12,6	367	9,5
Pozostałe specjalistyczne roboty budowlane	155	8,5	111	5,5	266	6,9
Pozostała indywidualna działalność usługowa	114	6,3	140	6,9	254	6,6
Konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	116	6,4	128	6,3	244	6,3
Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach	49	2,7	114	5,6	163	4,2
Wykonywanie instalacji elektrycznych, wodno-kanalizacyjnych i pozostałych instalacji budowlanych	89	4,9	46	2,3	135	3,5
Sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami	37	2,0	76	3,7	113	2,9
Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne	37	2,0	58	2,9	95	2,5
Sprzedaż detaliczna prowadzona na straganach i targowiskach	24	1,3	55	2,7	79	2,1
Produkcja odzieży, z wyłączeniem wyrobów futrzarskich	31	1,7	40	2,0	71	1,8
Działalność fotograficzna	29	1,6	40	2,0	69	1,8

4. Charakterystyka podmiotów utworzonych w latach 2010–2013 po uzyskaniu dotacji...

Grupa PKD	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne	34	1,9	34	1,7	68	1,8
Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	27	1,5	41	2,0	68	1,8
Sprzątanie obiektów	23	1,3	45	2,2	68	1,8
Pozaszkolne formy edukacji	37	2,0	25	1,2	62	1,6
Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką	25	1,4	34	1,7	59	1,5
Sprzedaż detaliczna artykułów użytku domowego prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	28	1,5	26	1,3	54	1,4
Reklama	33	1,8	20	1,0	53	1,4
Sprzedaż hurtowa i detaliczna pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	23	1,3	30	1,5	53	1,4
Obróbka metali i nakładanie powłok na metale; obróbka mechaniczna elementów metalowych	27	1,5	23	1,1	50	1,3
Działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne	39	2,1	8	0,4	47	1,2
Produkcja mebli	25	1,4	21	1,0	46	1,2
Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych, maszyn i urządzeń	23	1,3	20	1,0	43	1,1
Pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych	26	1,4	12	0,6	38	1,0
Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni	13	0,7	25	1,2	38	1,0
Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania	23	1,3	14	0,7	37	1,0
Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej	24	1,3	10	0,5	34	0,9
Działalność rozrywkowa i rekreacyjna	16	0,9	18	0,9	34	0,9
Sprzedaż hurtowa i detaliczna części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli	18	1,0	15	0,7	33	0,9
Działalność związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi	11	0,6	13	0,6	24	0,6
Pozostały transport lądowy pasażerski	9	0,5	14	0,7	23	0,6
Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i materiałów używanych do wyplatania	5	0,3	18	0,9	23	0,6
Doradztwo związane z zarządzaniem	15	0,8	7	0,3	22	0,6
Pozostała wyspecjalizowana sprzedaż hurtowa	11	0,6	11	0,5	22	0,6
Sprzedaż detaliczna wyrobów związanych z kulturą i rekreacją prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach	10	0,5	12	0,6	22	0,6

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

4.5.6. Cechy społeczno-demograficzne przedsiębiorców a trwałość podmiotów

Firmy prowadzone przez kobiety były bardziej narażone na likwidację lub zawieszenie. Nie przetrwało aż 60,8% firm prowadzonych przez kobiety, w porównaniu z 46,9% przedsiębiorstw prowadzonych przez mężczyzn.

Tabela 22. Osoby, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów

Płeć	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Kobieta	588	39,2	911	60,8	1 499	100,0
Mężczyzna	1236	52,5	1117	47,5	2 353	100,0
Ogółem	1824	47,4	2028	52,6	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

W większości grup wiekowych występowała podobna trwałość firm. Tylko w dwóch grupach wiekowych trend był odwrócony w porównaniu z tym, jaki charakteryzował całą populację: rzadziej zawieszano lub likwidowano podmioty prowadzone przez 26–30-latków oraz 46–50 latków. Można to wiązać z poziomem determinacji tych grup wiekowych. W pierwszej znaleźli się głównie absolwenci studiów wyższych, którzy prawdopodobnie potraktowali rozpoczęcie działalności gospodarczej jako plan całościowy aktywności zawodowej. Inną motywację mogli mieć przedsiębiorcy w wieku 46–50 lat – jest to grupa, której mobilność zawodowa spada, podobnie jak jej zatrudnialność. Rezygnacja z prowadzenia firmy dla wielu z tych osób mogłaby oznaczać trwałe wypadnięcie z rynku pracy.

Najwyższa jest trwałość firm prowadzonych przez przedsiębiorców z wyższym wykształceniem – to jedyna grupa, w której przetrwało więcej firm niż zostało zlikwidowanych (odpowiednio 60,5% do 39,5%). Korzystniejsze niż w pozostałych grupach proporcje dotyczą też przedsiębiorców z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym. Można zakładać, że jedną z przyczyn może być podejmowanie działalności, w której wykorzystywane są nabyte

w procesie kształcenia kompetencje zawodowe. Wreszcie, należy zauważyć, że – odwrotnie – najmniejsze szanse na przetrwanie miały firmy osób o wykształceniu gimnazjalnym i niższym.

Tabela 23. Osoby, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów w podziale na kategorie wiekowe

Kategorie wiekowe	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
18–25	375	44,3	472	55,7	847	100,0
26–30	483	50,4	475	49,6	958	100,0
31–35	349	48,8	366	51,2	715	100,0
36–40	269	48,8	282	51,2	551	100,0
41–45	131	43,5	170	56,5	301	100,0
46–50	108	51,7	101	48,3	209	100,0
51–55	72	40,6	108	60,0	180	100,0
56–60	36	43,4	47	56,6	83	100,0
61–64	0	0,0	7	100,0	7	100,0
Brak danych	1	100,0	0	0,0	1	100,0
Ogółem	1 824	47,4	2 028	52,6	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Tabela 24. Wykształcenie osób, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów

Wykształcenie	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wyższe	516	60,5	337	39,5	853	100,0
Policealne lub średnie zawodowe	545	47,3	608	52,7	1 153	100,0
Średnie ogólnokształcące	211	40,0	316	60,0	527	100,0
Zasadnicze zawodowe	412	43,6	534	56,4	946	100,0
Gimnazjalne lub niższe	138	37,3	232	62,7	370	100,0
Brak danych	2	66,7	1	33,3	3	100,0
Ogółem	1 824	47,4	2 028	52,6	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

Większą trwałością cechowały się firmy prowadzone przez osoby bez stwierdzonej niepełnosprawności. Różnice między grupami przed-

siębiorstw prowadzonymi przez osoby niepełnosprawne i sprawne nie są znaczące.

Tabela 25. Niepełnosprawność osób, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów

Niepełnosprawność	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Tak	38	42,2	52	57,8	90	100,0
Nie	1 786	47,5	1 976	52,5	3 762	100,0
Ogółem	1 824	47,4	2 028	52,6	3 852	100,0

Źródło: badania własne – analiza danych zastanych, Toruń 2014 r.

**Badanie empiryczne
podmiotów gospodarczych
powstałych w 2010 roku**

5. Charakterystyka przedsiębiorców – badanie empiryczne

5.1. Cechy społeczno-demograficzne

Wśród badanych przedsiębiorców (przypomnijmy, było to 400 aktywnych podmiotów i 100 zlikwidowanych lub zawieszonych), których firmy nadal są aktywne dominowali mężczyźni (stanowili 60% wszystkich badanych z tej grupy). Z kolei, w grupie tych przedsiębiorstw, które uległy likwidacji lub ich funkcjonowanie zostało zawieszona proporcje kobiet i mężczyzn, którzy zgodzili się na udział w badaniu były podobne (odpowiednio 51% i 49%).

Tabela 26. Płeć osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszona

Płeć	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszona	
	liczba	%	liczba	%
Kobieta	160	40,0	51	51,0
Mężczyzna	240	60,0	49	49,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Wśród badanych przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność gospodarczą, dominowały osoby w wieku 31–45 lat. Nieco bardziej zróżnicowana była grupa tych właścicieli, których firmy nie były aktywne w momencie badania – tutaj najliczniejsze były grupy osób w wieku 46–50 lat oraz 26–35 lat.

Tabela 27. Wiek osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Kategoria wiekowa	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
18–25	14	100,0	0	0	14	100,0
26–30	16	45,7	19	54,3	35	100,0
31–35	82	79,6	21	20,4	103	100,0
36–40	79	86,8	12	13,2	91	100,0
41–45	71	81,6	16	18,4	87	100,0
46–50	37	61,7	23	38,3	60	100,0
51–55	30	93,8	2	6,3	32	100,0
56–60	14	82,4	3	17,6	17	100,0
61–64	2	33,3	4	66,7	6	100,0
Braki danych	11	100,0	0	0,0	11	100,0
Ogółem	400	80,0	100	20,0	500	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Wśród właścicieli firm, które nadal są aktywne, więcej było osób z wykształceniem wyższym (25,5%) oraz policealnym i średnim zawodowym (34,5%), ale wiele było także osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (22,5%). Założyciele podmiotów zlikwidowanych posiadali natomiast głównie wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,0%) oraz policealne i średnie zawodowe (30,0%).

Tabela 28. Wykształcenie osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Wykształcenie	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wyższe	102	80,3	25	19,7	127	100,0
Policealne i średnie zawodowe	138	82,1	30	17,9	168	100,0
Średnie ogólnokształcące	32	74,4	11	25,6	43	100,0
Zasadnicze zawodowe	90	74,4	31	25,6	121	100,0
Gimnazjalne lub niższe	23	95,8	1	4,2	24	100,0
Brak danych	15	88,2	2	11,8	17	100,0
Ogółem	400	80,0	100	20,0	500	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Zwraca uwagę, że wśród przedsiębiorców, których firmy są aktywne, więcej było niż w drugiej grupie (firm zlikwidowanych lub zawieszonych) osób, które relatywnie krótko były bezrobotne przed uzyskaniem dotacji na utworzenie firmy. Ponad połowa przedsiębiorców z tej grupy była bezrobotna krócej niż pół roku. W grupie podmiotów zlikwidowanych nieco wyższy jest odsetek przedsiębiorców, którzy byli bezrobotni dłużej niż 24 miesiące (54,5% w porównaniu do 45,5% właścicieli firm aktywnych). Wśród badanych właścicieli firm zlikwidowanych ponad połowa pozostawała bez pracy dłużej niż 6 miesięcy.

U przedsiębiorców, którzy przetrwali na rynku (podmioty aktywne) zauważamy współwystępowanie takich cech, jak długość pozostawania w rejestrze dla bezrobotnych i długość stażu pracy. Są wśród nich takie osoby, które relatywnie krótko pozostawały bez pracy (do 3 miesięcy) i mają one za sobą krótki staż pracy (do 5 lat) i jednocześnie wykształcenie wyższe lub zasadnicze zawodowe. Z drugiej strony, grupa ta nie jest jednolita. Dużą żywotnością cechują się też firmy osób o dość długim stażu pracy (10–20 lub 20–30 lat pracy zawodowej), ze średnim zawodowym lub policealnym wykształceniem, które były w rejestrze osób bezrobotnych dłużej niż rok. Można przyjąć, że te dwie grupy – młodych pracowników o krótkim stażu oraz starsi pracownicy (powyżej 45 roku życia) i pracowników w średnim wieku (36–40) o relatywnie długim stażu pracy – sięgają po dotacje, kierując się innymi powodami. W pierwszej grupie, jest to jedna z wielu dostępnych form aktywizacji zawodowej, po którą sięga się wkrótce po zarejestrowaniu jako bezrobotny, w drugiej natomiast jest to raczej ostateczność – krok podejmowany w wyniku długotrwałego niepowodzenia znalezienia pracy w zawodzie.

Nieco inne są te relacje w grupie przedsiębiorców, którzy zlikwidowali prowadzone podmioty. W obu grupach – zarówno krótko jak i długo pozostających w rejestrze osób bezrobotnych – najliczniejsze są osoby w wieku 36–45 lat, z wykształceniem zawodowym, o stażu zawodowym 10–20-letnim.

Tabela 29. Czas pozostawania bez pracy przed uzyskaniem dotacji osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane

Okres	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszane		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Do 1 m-ca	22	81,5	5	18,5	27	100,0
1–3 m-ce	90	90,0	10	10,0	100	100,0
3–6 m-cy	117	79,1	31	20,9	148	100,0
6–12 m-cy	102	83,6	20	16,4	122	100,0
12–24 m-ce	50	75,8	16	24,2	66	100,0
24 m-ce i więcej	15	45,5	18	54,5	33	100,0
Braki danych	4	100,0	0	0,0	4	100,0
Ogółem	400	80,0	100	20,0	500	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Tabela 30. Staż pracy osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane

Staż pracy	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszane		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Bez stażu	2	66,7	1	33,3	3	100,0
Do 1 roku	6	100,0	0	0,0	6	100,0
1–5 lat	49	71,0	20	29,0	69	100,0
5–10 lat	95	86,4	15	13,6	110	100,0
10–20 lat	146	83,0	30	17,0	176	100,0
20–30 lat	95	78,5	26	21,5	121	100,0
30 lat i więcej	4	36,4	7	63,6	11	100,0
Braki danych	3	75,0	1	25,0	4	100,0
Ogółem	400	80,0	100	20,0	500	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Relatywnie nieliczni wśród badanych przedsiębiorców byli ci, którzy mieli ogólny staż zawodowy bardzo krótki (mniej niż 5 lat) lub bardzo długi (ponad 30 lat). Najwięcej osób posiadało natomiast staż pracy od 10–20 lat. W obu grupach w podobny sposób ze stażem pracy powiązane były pozostałe cechy społeczne: krótszy staż pracy cechował kobiety, osoby

poniżej 30 roku życia, z wykształceniem policealnym i średnim technicznym lub wyższym oraz z wykształceniem zawodowym. Można domniemywać, że dla grup różniących się poziomem wykształcenia inne były przyczyny krótkiego stażu pracy – w przypadku osób o wyższym wykształceniu mogło to być opóźnione wejście na rynek pracy (w wyniku wydłużonej ścieżki edukacyjnej), w przypadku osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym mogło to być (przed)wczesne wejście w rolę rodzinne.

5.2. Charakterystyka podmiotów gospodarczych

Wśród aktywnych firm najliczniejsze były te, które prowadziły działalność w sektorze usług oraz handlu. Podobne proporcje są widoczne w przypadku firm zlikwidowanych lub zawieszonych – tu również liczniejsze są przedsiębiorstwa zajmujące się usługami.

Tabela 31. Podmioty gospodarcze utworzone w 2010 roku według sektora gospodarki i w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Sektor gospodarki	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Przemysł	84	93,3	6	6,7	90	100,0
Usługi	246	79,9	62	20,1	308	100,0
Handel	136	76,0	43	24,0	179	100,0
Budownictwo	40	78,4	11	21,6	51	100,0
Ogółem*	506	80,6	122	19,4	628	100,0

* Liczby nie sumują się odpowiednio do 400 i do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

W grupie podmiotów aktywnych w badaniu znalazło się więcej firm z takich sekcji PKD jak: przetwórstwo przemysłowe, działalność usługowa związana z usługami hotelarskimi i gastronomią, informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa nieruchomości oraz działalność profesjonalna. W pozostałych sekcjach podobne były proporcje firm aktywnych i zlikwidowanych. W dużej mierze odpowiada to proporcjom obserwowanym w odniesieniu do całej populacji podmiotów utworzonych w roku 2010 – wśród firm zlikwidowa-

nych niedoreprezentowana jest sekcja przetwórstwa przemysłowego oraz usług związanych z zakwaterowaniem i gastronomią.

Tabela 32. Podmioty utworzone w 2010 roku w podziale na aktywne i zlikwidowane/zawieszono według sekcji PKD

Sekcja PKD	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	0,3	0	0,0	1	0,2
Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0,0	0	0
Przetwórstwo przemysłowe	34	8,5	2	2,0	36	7,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0,3	0	0,0	1	0,2
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0	0,0	0	0
Budownictwo	55	13,8	12	12,0	67	13,4
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	119	29,8	48	48,0	167	33,4
Transport i gospodarka magazynowa	6	1,5	1	1,0	7	1,4
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	11	2,8	1	1,0	12	2,4
Informacja i komunikacja	15	3,8	1	1,0	16	3,2
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	14	3,5	2	2,0	16	3,2
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	0,5	1	1,0	3	0,6
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	36	9,0	4	4,0	40	8
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11	2,8	0	0,0	11	2,2
Edukacja	13	3,3	2	2,0	15	3
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	11	2,8	2	2,0	13	2,6
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	16	4,0	4	4,0	20	4
Pozostała działalność usługowa	55	13,8	20	10,0	75	15
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0	0,0	0	0
Ogółem	400	100	100	100,0	500	100

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

W obu grupach przedsiębiorstw, najczęściej było tych, które działały na poziomie lokalnym. Ciekawe, że wśród zlikwidowanych lub zawieszono

szonych firm częściej występowały takie, których właściciele deklarowali szeroki zakres działalności (ogólnopolski lub ponadregionalny). Dotyczyło to co piątej zlikwidowanej lub zawieszanej działalności, a tylko co dziesiątego z aktywnych przedsiębiorstw. Wśród podmiotów aktywnych mniej ekspansywne były firmy ulokowane w podregionie grudziądzkim i włocławskim – częściej niż jednostki z podregionu bydgosko-toruńskiego deklarowały lokalny lub co najwyżej regionalny zasięg działania. Podobnie było z firmami zlikwidowanymi, chociaż warto zwrócić uwagę, że połowa firm obecnie nieaktywnych miała zasięg lokalny (działały w jednym z miast tworzących duometropolię), a pozostałe – głównie ulokowane poza dużymi miastami miały zasięg ogólnopolski (11 z 30 firm z podregionu bydgosko-toruńskiego).

Tabela 33. Zasięg działania podmiotów utworzonych w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane

Zasięg działania firmy	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszane	
	liczba	%	liczba	%
Lokalny (gmina, powiat)	295	73,8	74	74,0
Regionalny (województwo)	65	16,3	11	11,0
Ponadregionalny/ogólnopolski	32	8,0	15	15,0
Międzynarodowy	4	1,0	0	0,0
Brak danych	4	1,0	0	0,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Zasięg działania firm był związany nie tyle z ich lokalizacją, co przede wszystkim z charakterem prowadzonej działalności. Podmioty zajmujące się budownictwem, handlem, hotelarstwem i gastronomią, usługami finansowymi i ubezpieczeniowymi, obsługą nieruchomości, opieką zdrowotną, edukacją i innymi usługami miały na ogół lub wyłącznie zasięg lokalny. Najbardziej ekspansywne geograficznie były firmy transportowe, związane z informacją i komunikacją oraz przetwórstwem przemysłowym (zwłaszcza, gdy łączyło się ono z handlem lub usługami).

Niemal wszystkie badane firmy prowadzone były jako jednoosobowa działalność gospodarcza. Tylko pojedyncze aktywne na rynku przedsiębiorstwa przekształciły się w spółki, częściej w takie, które nie

posiadają osobowości prawnej. Podmioty zlikwidowane lub zawieszono prowadzone były przez osoby fizyczne.

Tabela 34. Forma organizacyjno-prawna podmiotów utworzonych w roku 2010 w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Forma organizacyjno-prawna	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%	liczba	%
Osoba fizyczna/spółka cywilna	372	93,0	100	100,0
Osoba prawna: spółka z o.o./spółka akcyjna/spółdzielnia/ /fundacja/stowarzyszenie	8	2,0	0	0,0
Jednostki nie będące osobami prawnymi: spółka jawna/ /komandytowa/komandytowo-akcyjna	15	3,8	0	0,0
Brak danych	5	1,3	0	0,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Ankietowane podmioty powstały w większości dzięki dotacji z Funduszu Pracy. W przypadku podmiotów aktywnych co 5 z nich powstał dzięki dotacji uzyskanej w ramach Poddziałania 6.1.3, a 4,5% z nich powstało dzięki dofinansowaniu z PFRONu (ta grupa jest nadreprezentowana w próbie badawczej). Zwróćmy uwagę, że spośród osób, które zawiesiły lub zlikwidowały działalność, więcej osób (32,0%) korzystało z dotacji uzyskanej w ramach Poddziałania 6.1.3.

Tabela 35. Podmioty gospodarcze według źródła finansowania w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Źródło finansowania	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%	liczba	%
Fundusz Pracy	296	74,0	63	63,0
Poddziałanie 6.1.3	83	20,8	32	32,0
Środki z rezerwy ministra pracy	3	0,8	2	2,0
PFRON	0	0,0	1	1,0
Brak danych*	18	4,5	2	2,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

* Część badanych nie umiała podać źródła finansowania lub podała je błędnie (np. 18 osób zadeklarowało pochodzenie dotacji ze środków PFRON, liczba ta przekracza wszystkie dotacje w 2010 r. przyznane z tego źródła) – te dane zaklasyfikowano jako brak danych.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

6. Kondycja podmiotów gospodarczych utworzonych w 2010 roku w ocenie ich właścicieli

6.1. Kondycja ekonomiczna podmiotów utworzonych w 2010 roku (badanie empiryczne)

O kondycji firmy świadczy kilka elementów: zdolność do zwiększania zatrudnienia, gotowość dokonywania inwestycji oraz poziom obrotów finansowych w firmie.

6.1.1. Poziom zatrudnienia w podmiotach aktywnych i jego zmiany

Zdecydowana większość badanych aktywnych na rynku firm to mikroprzedsiębiorstwa – w 41,6% pracuje wyłącznie właściciel, a 53,4% zatrudnia mniej niż 9 osób. Jednak w co dwudziestej firmie (5%) pracuje 10–49 osób.

W prawie połowie przypadków (42,5%) nastąpił przyrost zatrudnienia od momentu rozpoczęcia działalności, w pozostałych zatrudnienie się nie zmieniało. Tylko 7 firm (1,8%) zmniejszyło zatrudnienie w ostatnich 3 latach. W większości przypadków wzrost obejmował powiększenie liczby pracowników o osobę (29% z tych, którzy zwiększali zatrudnienie) lub o 2–4 pracowników (34%).

Liczba pracowników rosła w firmach ze wszystkich sektorów. Najwolniej rozwija się pod tym względem sektor handlu. Najczęściej zatrudnienie zwiększono w budownictwie (76,6% firm z tej sekcji zwiększyło liczbę pracowników), ale także w firmach zajmujących się

edukacją (75%), informacją i komunikacją (70%) oraz transportem i gospodarką magazynową (66,7%). Spadek zatrudnienia odnotowano w firmach handlowych (w 3 przedsiębiorstwach), oraz z sekcji opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz związanych z usługami hotelarskimi i gastronomicznymi oraz przetwórstwa przemysłowego – w każdej z nich dotyczyło to zaledwie 1 podmiotu.

Wzrostowi zatrudnienia sprzyjała lokalizacja firmy (zatrudnienie zwiększano w firmach zlokalizowanych w dużych i średniej wielkości miastach) oraz zasięg działania – w firmach działających w skali ogólnopolskiej lub międzynarodowej.

Tabela 36. Zmiany liczby pracowników w aktywnych podmiotach

Zmiany kadrowe	Podmioty aktywne			
	dotychczasowe zmiany (od 2010 roku)		planowane zmiany	
	liczba	%	liczba	%
Zwiększenie liczby pracowników	170	42,5	36	9,0
Brak zmian	134	33,5	236	59,0
Zmniejszenie liczby pracowników	7	1,8	4	1,0
Trudno powiedzieć	0	0,0	122	30,5
Brak danych	89	22,3	2	0,5
Ogółem	400	100,0	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Niezależnie od tego, jak rozwijała się dotąd ich firma, badani przedsiębiorcy formułują ostrożne plany zatrudnieniowe na przyszłość. Ponad połowa z nich nie planuje zwiększania liczby pracowników, a co trzeci nie umiał określić, czy liczba jego pracowników będzie rosła w najbliższych latach (mimo że pytano o dość krótki horyzont czasowy, tj. o 2 lata, aby umożliwił on formułowanie jakichś planów). Tylko w co dziesiątym z aktywnych przedsiębiorstw można oczekiwać zwiększenia zatrudniania w najbliższych latach. Mogą one nastąpić zwłaszcza w sektorze produkcyjnym – co trzeci z właścicieli złożył deklarację zatrudnienia kolejnych pracowników (2–4 osoby). Podobną chęć wyraził też co piąty właściciel firmy usługowej. Aktywność pod tym względem

wykazują także przedsiębiorstwa budowlane (co dziesiąty właściciel z tej branży planuje zwiększenie zatrudnienia). To jednocześnie firmy o najbardziej zróżnicowanych potrzebach zatrudnieniowych – właściciele planują zatrudnienie od 1 do 14 pracowników, zależnie od lokalizacji firmy oraz obecnego stanu kadrowego. Wśród firm usługowych potrzeby zwiększenia zatrudnienia wyrażali zwłaszcza właściciele firm świadczących usługi z zakresu informacji i komunikacji oraz prowadzący działalność profesjonalną lub pozostałą działalność usługową (w tej ostatniej, we wszystkich firmach – planuje się zatrudnienie najwyżej 1 pracownika).

Gotowości do zmiany zatrudnienia w firmie sprzyja zasięg działania przedsiębiorstwa – im jest on szerszy (ma charakter ponadregionalny), tym większa deklaracja zatrudnienia kolejnych pracowników.

6.1.2. Kondycja finansowa firmy

Poziom obrotów

Większość badanych firm oceniło, że ich firma jest w dobrej (64,0%) lub bardzo dobrej (7,8%) kondycji finansowej. Tylko co dziesiąty z tej grupy badanych oceniał, że sytuacja finansowa firmy jest zła lub – pojedyncze osoby – bardzo zła. Mimo tych pozytywnych ocen, co ósmy z badanych nie umiał ocenić własnej sytuacji. Na ocenę tej kondycji nie wpływa w sposób jednoznaczny poziom obrotów firmy (choć ogólna tendencja jest taka, że im wyższe obroty, tym większe zadowolenie z kondycji firmy).

Podobnie na tę ocenę nie wpływa wielkość podmiotu – zarówno w grupie zadowolonych ze stanu finansowego firmy, jak i w grupie osób niezadowolonych są i małe i większe jednostki. Wydaje się, że jedynym czynnikiem, który decyduje o ocenie kondycji firmy jest charakter prowadzonej działalności – tam, gdzie niewielkie są w ocenie badanych szanse rozwojowe lub dochody są nieregularne, tam niższe są oceny kondycji firmy. Przykłady znajdujemy głównie wśród podmiotów usługowych, które oferują swoje usługi dla relatywnie wąskiej grupy odbiorców, co powoduje, że trudniej im o uzyskanie płynności finansowej, np. sala zabaw dla dzieci, usługi fotograficzne, usługi geodezyjne.

Tabela 37. Kondycja finansowa podmiotów aktywnych utworzonych w 2010 roku

Ocena kondycji finansowej firmy	Podmioty aktywne	
	liczba	%
Bardzo dobra	31	7,8
Dobra	256	64,0
Nie wiem	57	14,3
Zła	34	8,5
Bardzo zła	5	1,3
Brak danych	17	4,3
Ogółem	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Większość firm osiągała dość niski poziom obrotów rocznych – poniżej 200 tys. złotych, ale co trzecia firma operowała na poziomie 200–500 tys. złotych rocznie, a co 14 przekroczyła ten próg. Dla Polski średnie obroty roczne mikroprzedsiębiorstw w 2010 roku wynosiły 702 680 zł⁴, jednak ze względu na relatywnie wolny rozwój przedsiębiorstw w województwie kujawsko pomorskim⁵ należy przyjąć, że obroty, które odchylają się od tej średniej o 25% wskazują na dobry wynik gospodarczy.

Tabela 38. Poziom obrotów rocznych podmiotów aktywnych w 2013 roku

Poziom obrotów	Podmioty aktywne	
	liczba	%
Poniżej 200 tys. zł	260	65,0
201–500 tys. zł	111	27,8
501–1 mln zł	25	6,3
Powyżej 1 mln	2	0,5
Brak danych	2	0,5
Ogółem	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

⁴ Dane z Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Finansów, Głównego Urzędu Statystycznego, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, <http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/122/plik/016.pdf>.

⁵ Wynika on m.in. z analiz prowadzonych przez samorząd województwa: http://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Documents/Analiza_potrzeb_rozwojowych_woj_kujawsko_pomorskiego_11022013.pdf.

Mimo że ostatnie lata były korzystne finansowo dla badanych firm, co oznacza, że rosły ich obroty, przedsiębiorcy są raczej powściągliwi w bieżących ocenach firmy pod tym względem. Większość z nich (63,0%) nie przewidywało, że rok 2014 będzie odróżniał się od poprzednich. Odczytywać to można jako sygnał osiągniętej względnie stabilnej pozycji firmy. Zwróćmy uwagę, że co trzeci przedsiębiorca przewidywał jednak, że rok 2014 będzie korzystniejszy niż poprzedni jeśli chodzi o obroty firmy, a tylko nieliczni (6,0%) stawiali oceny negatywne.

Tabela 39. Obroty aktywnych podmiotów gospodarczych

Obroty firmy	Podmioty aktywne			
	zmiany obrotów od 2010 roku		przewidywane zmiany obrotów firmy w 2014 roku	
	liczba	%	liczba	%
Zwiększenie	213	53,3	124	31,0
Nic się nie zmieniło/nic się nie zmieni	163	40,8	252	63,0
Zmniejszenie	24	6,0	24	6,0
Ogółem	400	100,0	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Najbardziej optymistyczni byli ci przedsiębiorcy, których firmy zwiększyły obroty od początku działalności – 47,4% z nich przewidywało dalsze zwiększanie obrotów, ale porównywalnie liczna (45,1%) była grupa przedsiębiorców, przewidujących, że obroty nie ulegną zmianie w roku 2014. Wśród firm, które obserwowały dotąd zwiększanie obrotów, ale nie przewidują takiej wzrostowej zmiany w bieżącym roku, znalazły się głównie firmy o obrotach 200–500 tys. zł rocznie, o zasięgu lokalnym, umiejscowione częściej w podregionie wrocławskim niż w innych częściach województwa, specjalizujące się w usługach hotelarskich lub gastronomicznych, obsłudze nieruchomości lub w usługach administrowania i wspierających. Z drugiej strony, najbardziej optymistycznie swoje szanse na rozwój oceniały firmy, które mają bardzo wysokie obroty (przekraczające 1 mln zł rocznie), ale także poniżej 200 tys., które mają zasięg ponadlokalny i specjalizują się albo w świadczeniu specjalistycznych usług (działalność profesjonalna, edukacja, opieka zdrowotna), albo oferowanych szerokim grupom odbiorców: usługi hote-

larskie i gastronomiczne oraz rozrywkowe i rekreacyjne i funkcjonują w podregionie grudziądzkim.

Poziom inwestycji

Wskaźnikami kondycji firmy są – poza subiektywną oceną przedsiębiorcy – obiektywna miara, jaką jest wysokość obrotów oraz poziom i gotowość zwiększania zatrudnienia i poziom inwestycji. Co trzeci z badanych przyznaje, że w ostatnich trzech latach dokonywał inwestycji w firmie, a co piąty miał zamiar to zrobić w kolejnych dwóch latach. Co trzecia (32,0%) z tych firm, które do tej pory zwiększały poziom inwestycji i prawie połowa (46,7%) z tych, które obniżyły ich poziom, zamierza rozwijać się przez inwestycje. Dotychczas inwestowały w szczególności podmioty produkcyjne i budowlane, zwłaszcza te, które mają zasięg regionalny lub ogólnopolski i położone są na niekorzystnym rozwojowo obszarze (podregion włocławski). W najbliższych latach inwestycje planują firmy w stabilnej sytuacji finansowej, ulokowane w podregionie bydgosko-toruńskim, które świadczą specjalistyczne usługi: edukacyjne, opieki zdrowotnej, profesjonalne oraz – w mniejszym stopniu – produkcji przemysłowej, budowlane i handlowe. Wydaje się więc, że branża, w której specjalizuje się podmiot determinuje potrzeby i możliwości rozwojowe – firmy produkcyjne i budowlane wymagały dużych inwestycji w pierwszej fazie funkcjonowania, tymczasem usługowe odkładają inwestycje w czasie, po osiągnięciu stabilnej (mierzonej poziomem obrotów rocznych) sytuacji finansowej.

Tabela 40. Poziom inwestycji w aktywnych podmiotach

Zmiany poziomu inwestycji	Podmioty aktywne			
	zmiany od roku 2010		planowane zmiany	
	liczba	%	liczba	%
Wzrost	150	37,7	86	21,5
Spadek	30	7,5	26	6,5
Nic się nie zmieniło/nic się nie zmieni	218	54,5	285	71,2
Brak danych	2	0,5	3	0,8
Ogółem	400	100,0	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

6.2. Optymizm vs. pesymizm rozwojowy

6.2.1. Kondycja firmy na tle innych firm z branży

Badani właściciele firm na ogół uznawali, że kondycja ich własnego przedsiębiorstwa w porównaniu do innych przedsiębiorstw z branży jest podobna. Tylko co dziesiąty z przedsiębiorców oceniał ją jako lepszą. Zwraca jednak uwagę, że aż 26,3% badanych jest przekonanych, że kondycja ich firm będzie w kolejnych dwóch latach zmieniała się na lepszą w porównaniu do konkurencji.

Tabela 41. Kondycja aktywnych podmiotów gospodarczych w porównaniu z innymi firmami z branży w momencie badania oraz w kolejnych 2 latach

Ocena kondycji firmy	Podmioty aktywne			
	obecna kondycja		przyszła kondycja	
	liczba	%	liczba	%
Polepszenie	39	9,8	105	26,3
Bez zmian	262	65,5	189	47,3
Pogorszenie	14	3,5	9	2,3
Nie wiem	81	20,3	92	23,0
Brak danych	4	1,0	5	1,3
Ogółem	400	100,0	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Można interpretować tę deklarację jako wskaźnik optymizmu rozwojowego. Poziom optymizmu przedsiębiorców oceniano na podstawie ich deklaracji co do przewidywanego wzrostu obrotów firmy, oceny kondycji na tle innych firm z branży oraz możliwości przyszłych inwestycji i planów zatrudnieniowych (w tych dwóch przypadkach uznawano za przejaw optymizmu zarówno deklarację wzrostu, jak i utrzymania dotychczasowego poziomu). Najliczniejsza była grupa przedsiębiorców (63,0%), którzy wyrażali oceny ambiwalentne – np. dostrzegali szanse na podniesienie pozycji na tle konkurencji, ale jednocześnie byli powściągliwi w ocenach zmian obrotów firmy lub przekładania się tych dwóch

cech na możliwość dalszego rozwoju w postaci zwiększenia lub utrzymania inwestycji lub zwiększenia lub utrzymania zatrudnienia w firmie. Ważne jednak, że liczba przedsiębiorców, którzy wykazują postawę optymistyczną jest wyższa od liczby tych, których cechuje pesymizm (odpowiednio 21,3% i 15,8%).

Tabela 42. Postawa cechująca właścicieli aktywnych podmiotów w stosunku do przyszłego rozwoju firmy

Postawa	Podmioty aktywne	
	liczba	%
Optymizm	85	21,3
Ambiwalencja	252	63,0
Pesymizm	63	15,8
Ogółem	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Bardziej optymistycznie nastawieni byli przedsiębiorcy, których firmy ulokowane są w podregionie włocławskim (22,2%) i grudziądzkim (22,6%), niż bydgosko-toruńskim (19,1%). Ważniejszymi korelatami optymizmu są jednak zasięg działalności oraz sekcja działalności. Zauważamy, że wyraźnie częściej optymistycznie nastawieni byli ci przedsiębiorcy, którzy nie są zależni od lokalnego rynku – w firmach o zasięgu ponadregionalnym optymizm jest największy (cechuje 28,1% przedsiębiorców), ale jest on też wysoki w podmiotach, które działają na rynku regionalnym (26,2% przedsiębiorców). Bardziej optymistycznie przyszłość swoją postrzegali ci, którzy zajmują się transportem i gospodarką magazynową (w skali ogólnopolskiej), budownictwem, przetwórstwem przemysłowym, usługami finansowymi i ubezpieczeniowymi oraz edukacją. Najbardziej pesymistycznie z kolei nastawieni byli przedsiębiorcy zajmujący się handlem, transportem i gospodarką magazynową na skalę lokalną lub regionalną, działalnością profesjonalną, oferujący usługi z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej lub z zakresu rozrywki.

Pewne znaczenie dla postaw co do przyszłości firmy miały też cechy i doświadczenia samych przedsiębiorców. Najbardziej optymistycznie nastawieni są ludzie młodzi – 18–25 lat oraz osoby po 50 roku życia, zwłaszcza jeśli relatywnie krótko pozostawały wcześniej w reje-

strach osób bezrobotnych. Były to także osoby, które były przekonane do rozpoczęcia działalności gospodarczej niezależnie od dotacji PUP i były zdeterminowane ją podjąć, nawet gdyby jej nie otrzymały.

6.2.2. Stosowane środki zaradcze w sytuacji zagrożenia zawieszeniem lub likwidacją przedsiębiorstwa

Niemal co piąta firma obecnie aktywna była zawieszona od czasu jej powstania (łącznie 69 firm – 17,2%). Najczęściej był to krótki okres – 1–6 miesięcy (58 respondentów), najdłuższy czas zawieszenia czyli 19–24 miesiące dotyczył 7 właścicieli. Zdecydowana większość badanych (73,2%) oceniła, że ich firma jest w dobrej kondycji i nie grozi jej zawieszenie.

W obliczu problemów pojawiających się w trakcie prowadzenia działalności respondenci sięgali po różne środki zaradcze. Wśród właścicieli firm działających najczęstszymi rozwiązaniami była zmiana cen usług/produktów (42,5%), ale także zmiana systemu promocji firmy, produktów i usług (23,8%) i zmiana zawartości oferty usług/produktów (22,8%). To strategie, które rzadziej przyjmowane są przez właścicieli firm nieaktywnych. W tej grupie dodatkowym rozwiązaniem była zmiana branży. Zwróćmy jednak uwagę, że przedsiębiorcy, których firmy działają, generalnie są dużo bardziej aktywni – częściej podejmują kroki wpływające korzystnie na kondycję firmy, chętniej łączą różne formy działań, chociaż rzadko sięgają po pomoc zewnętrzną (np. wsparcia finansowego). Należy też zauważyć, że te dwie interesujące nas grupy przedsiębiorców przywiązują inną wagę do wybranych rozwiązań – i tak przedsiębiorcy, których firmy nadal działają, chętniej szukają sposobu na lepsze dostosowanie zrealizowanego pomysłu biznesowego do potrzeb rynku, natomiast przedsiębiorcy, których firmy są zawieszane lub zlikwidowane, chętniej sięgają po rozwiązania radykalne: zmianę branży, zmianę oferty – zarówno jej zawartości, jak i cen.

Przedsiębiorcy aktywni, gdyby mieli poszukiwać pomocy (tzn. gdyby kondycja firmy tego wymagała), sięgnęliby po dodatkowe wsparcie finansowe, które pozwoliłoby na odzyskanie płynności finansowej, a tylko wyjątkowo oczekiwaliby doradztwa lub innej formy pomocy (np. zwolnienia z opłacania pełnej składki ZUS, wsparcie w postaci promocji firmy lub sprzedaży internetowej usług/produktów, ewentualnie specjali-

stycznych szkoleń dla przedsiębiorców). Inaczej postąpiliby przedsiębiorcy, którzy zlikwidowali lub zawiesili działalność – ta grupa każdą formę pomocy traktuje jako równie atrakcyjną.

Tabela 43. Środki zaradcze wobec problemów firmy podejmowane przez podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Środki zaradcze	Podmioty aktywne						Podmioty zlikwidowane/zawieszono					
	podejmował/a Pan/Pani środki zaradcze, które mogą wpłynąć pozytywnie na kondycję firmy?						przed zawieszeniem/likwidacją firmy podejmował/a Pan/Pani jakieś środki zaradcze?					
	tak		nie		braki danych		tak		nie		braki danych	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zmiana cen usług/productów	170	42,5	171	42,8	59	14,7	34	34,0	63	63,0	3	3,0
Zmiana systemu promocji firmy, produktów i usług	95	23,8	249	62,3	56	14,0	18	18,0	82	82,0	0	0,0
Zmiana zawartości oferty usług/productów	91	22,8	253	63,3	56	14,0	29	29,0	71	71,0	0	0,0
Zmiana strategii lub kanałów sprzedaży (np. bezpośrednie docieranie do klientów)	64	16,0	278	69,5	58	14,5	8	8,0	92	92,0	0	0,0
Nie dotyczy, firma jest w dobrej kondycji	48	12,0	0	0,0	352	88,0	–	–	–	–	–	–
Zmiana organizacji pracy (np. wprowadzenie systemu zmianowego)	43	10,8	299	74,8	58	14,5	11	11,0	89	89,0	0	0,0
Dodatkowe źródła finansowania (np. kredyt inwestycyjny/obrotowy, dodatkowe źródło dochodu dla właściciela – np. etat, renta, sprzedaż nieruchomości, itp.)	40	10,0	301	75,3	59	14,7	1	1,0	97	97,0	2	2,0
Zmiana zasięgu geograficznego działania	33	8,3	308	77,0	59	14,7	5	5,0	95	95,0	0	0,0
Zmiana rynku zbytu/odbiorców (np. z lokalnego na regionalny, lub z klientów indywidualnych na firmy)	30	7,4	309	77,3	61	15,3	6	6,0	94	94,0	0	0,0
Zmiana branży	21	5,2	322	80,5	57	14,3	39	39,0	61	61,0	0	0,0
Zmiana formy prawnej (np. przekształcenie w spółkę)	12	3,0	330	82,5	58	14,5	9	9,0	91	91,0	0	0,0
Inne	6	1,5	2	0,5	392	98,0	6	6,0	87	87,0	7	7,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

6. Kondycja podmiotów gospodarczych utworzonych w 2010 roku w ocenie ich właścicieli

Tabela 44. Dodatkowa pomoc w radzeniu sobie z barierami w prowadzeniu działalności gospodarczej w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Dodatkowa forma pomocy	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%	liczba*	%
Doradztwo	12	3,0	28	28,0
Dodatkowe wsparcie finansowe, pozwalające na odzyskanie płynności	76	19,0	29	29,0
Inna forma pomocy	21	5,3	16	16,0
Nie korzystano z żadnej pomocy	291	72,7	46	46,0

* Liczba przekracza wielkość badanej próby ze względu na to, że można było wybrać więcej niż 1 odpowiedź. Łącznie 54 osoby skorzystały z dodatkowej pomocy, przy czym część z nich skorzystała z więcej niż 1 formy.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7. Czynniki wpływające na utworzenie i funkcjonowanie firmy w opinii przedsiębiorców

7.1. Motywacja do rozpoczęcia działalności gospodarczej

Motywacje do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej mogą być różnorodne. Aż 46,7% respondentów, których podmioty nadal są aktywne stwierdziło, że najważniejszym motywem była trudność w znalezieniu innego zatrudnienia. Często wymienianymi czynnikami skłaniającymi do rozpoczęcia działalności przez właścicieli podmiotów nadal aktywnych są: chęć trwałej zmiany sytuacji finansowej (44,0%), możliwość uzyskania wsparcia finansowego w postaci dotacji (41,8%) oraz chęć sprawdzenia się i chęć samorozwoju (38,5) oraz chęć samodzielności (37,8%). Rzadziej bodźcem była chęć jakiegokolwiek zmiany, choćby czasowej lub chęć wykorzystania posiadanych zasobów. Z kolei, respondenci, których firmy zostały zlikwidowane najczęściej wskazywali chęć trwałej zmiany sytuacji finansowej (54,0%), możliwość uzyskania wsparcia finansowego w postaci dotacji (40,0%), chęć samodzielności, pracy na swoim, trudność pracy pod czyims kierownictwem (39,0%) lub trudność w znalezieniu innego zatrudnienia (29,0%).

Zwraca uwagę, że wśród aktywnych przedsiębiorców częściej niż w drugiej grupie (właściciele firm zlikwidowanych lub zawieszonych) motywacją była potrzeba samorozwoju i lepszego wykorzystania własnych możliwości i innych osobistych zasobów, chęć samorozwoju przy jednoczesnym poczuciu, że nie ma oferty pracy, która by na to pozwalała. Ważną cechą odróżniającą tę grupę jest też to, że badanym częściej znane są przykłady sukcesu przedsiębiorczości. Nie tylko więc mieli przeświadczenie, że założenie firmy pozwoli im się najlepiej spełnić zawodowo, ale także, że nie jest to nierealne ani niebezpieczne (ze względu na niskie nakłady własne na rozpoczęcie działalności), między

innymi dzięki wcześniejszej styczności z przedsiębiorczością (przyglądamy się tej kwestii w kolejnym podrozdziale).

Tabela 45. Powody rozpoczęcia działalności gospodarczej przez podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Powody rozpoczęcia działalności gospodarczej	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%	liczba	%*
Trudność w znalezieniu innego zatrudnienia	186	46,5	29	29,0
Chęć trwałej zmiany sytuacji finansowej	176	44,0	54	54,0
Możliwość uzyskania wsparcia finansowego w postaci dotacji	167	41,8	40	40,0
Chęć sprawdzenia się, chęć samorozwoju	154	38,5	33	33,0
Chęć samodzielności, pracy na swoim, trudność w pracy pod czyimś kierownictwem	151	37,8	39	39,0
Znajomość osób, którym udało się założyć firmę, która działa i pozwala się utrzymać	127	31,8	26	26,0
Przekonanie o nie wykorzystywaniu właściwie swoich możliwości osobistych: umiejętności, doświadczenia	115	28,8	11	11,0
Chęć wykorzystania posiadanych zasobów materialnych: samochodu, nieruchomości	62	15,5	7	7,0
Znalezienie na rynku niezagospodarowanego pola – produktu lub usługi, na które są klienci	51	12,8	19	19,0
Chęć czasowej zmiany sytuacji finansowej	50	12,5	20	20,0
Chęć jakiegokolwiek zmiany	29	7,3	9	9,0
Inne	22	5,5	5	5,0

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7.2. Przygotowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej

7.2.1. Diagnoza rynku

Ważnym krokiem przed rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej jest analiza rynku, sprawdzenie jak wysokie są szanse sukcesu ekonomicznego nowo powstającego biznesu. Krokiem najczęściej podejmowanym przez obie grupy respondentów było rozpoznanie konkurencji: jak wiele firm o podobnym profilu jest na terenie działalności firmy, jaka jest ich oferta oraz czy jest jeszcze miejsce na kolejną firmę (odpowied-

nio 73,4% i 75%). Respondenci sprawdzali też dość powszechnie, jakie jest zapotrzebowanie na produkt/usługę w miejscu, gdzie miała powstać firma (67,6% – podmioty aktywne i 63% – podmioty zlikwidowane). Tym, co odróżnia przedsiębiorców, których firmy przetrwały do momentu badania jest to, że częściej niż pozostali dokonywali gruntownego rozpoznania także innych cech rynku: rynku zbytu – profilu i zasobności potencjalnych klientów, ich liczbę oraz wymagania, co do oferty. Można więc zakładać, że ich pomysły opierały się na bardziej realistycznym planie biznesowym, który z większym powodzeniem mógł uwzględniać potencjalne trudności.

Tabela 46. Analiza rynku oraz szans na sukces ekonomiczny przedsiębiorstwa przed rozpoczęciem działalności gospodarczej w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Elementy analizy rynku*	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	% (dla n=400)*	liczba	%* (dla n=100)
Rozpoznanie konkurencji: jak wiele firm o podobnym profilu jest na terenie działalności firmy, jaka jest ich oferta, czy jest jeszcze miejsce na kolejną firmę	279	69,7	75	75,0
Zapotrzebowanie na produkt/usługę w miejscu, gdzie miała powstać firma	257	64,2	63	63,0
Rozpoznanie potencjalnych klientów: kim są, jaka jest ich sytuacja finansowa, jakie mają potrzeby, jak do nich dotrzeć	220	55,0	37	37,0
Wielkość rynku: czy jest wystarczająco dużo odbiorców w gminie, powiecie, regionie	203	50,7	32	32,0
Lokalizacja firmy: czy konieczne będzie wynajęcie lokalu i/lub dostosowanie go do wymagań klientów	153	38,2	25	25,0
Wyjątkowość produktu/usługi: co odróżnia Pani/Pana produkt/usługę	127	31,7	10	10,0

* Można było wybrać więcej niż 1 odpowiedź. Podstawą procentowania jest N=400

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Jedną z przyczyn niepowodzenia przedsięwzięcia gospodarczego może być nierealistyczna ocena kosztów rozpoczęcia działalności, dlatego w badaniu przyglądano się, jak z tym elementem przygotowania do aktywności gospodarczej poradzili sobie właściciele firm, które nie przetrwały na rynku. Przedsiębiorcy ci, planując przedsięwzięcie, na ogół brali pod uwagę koszty zakupu narzędzi i urządzeń oraz zapasów początkowych niezbędnych do uruchomienia działalności, ale często

pomijali koszty bieżącej działalności (nie uwzględniło ich aż 59,4% badanych), koszty kredytu (49,2%), promocji i reklamy (50,0%), najmu lokalu (47,7%), środka transportu niezbędnego dla funkcjonowania firmy (46,2%), czy wynagrodzenia pracownika (45,3%).

Mogą to być powody, dla których co dziesiąty badany zauważył już po rozpoczęciu działalności, że budżet przedsięwzięcia jest niedoszacowany i niezbędne są nieprzewidziane wcześniej wydatki. Dotyczyły one w szczególności kosztów eksploatacyjnych, np. pełnych kosztów lokalu, eksploatacji auta, kosztów magazynowych, wykupienia usługi ochrony, lub konieczności uzupełnienia sprzętu umożliwiającego dostosowanie oferty do potrzeb klientów.

Tabela 47. Koszty uwzględniane przed rozpoczęciem działalności gospodarczej przez właścicieli firm zlikwidowanych/
/zawieszonych

Uwzględniane koszty	Tak		Nie		Nie dotyczy		Braki danych		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Niezbędne narzędzia, urządzenia, sprzęty	77	77,0	13	13,0	10	10,0	0	0,0	100	100,0
Zapasy początkowe (surowców lub produktów)	62	62,0	16	16,0	21	21,0	1	1,0	100	100,0
Koszt bieżącej działalności: składki ubezpieczeniowe i podatki	41	41,0	55	55,0	1	1,0	1	1,0	100	100,0
Dostosowanie lokalu tak, żeby odpowiadał on potrzebom firmy	40	40,0	24	24,0	35	35,0	1	1,0	100	100,0
Wynajem lokalu	35	35,0	21	21,0	44	44,0	0	0,0	100	100,0
Środek transport	23	23,0	36	36,0	41	41,0	0	0,0	100	100,0
Koszt promocji	23	23,0	29	29,0	32	32,0	16	16,0	100	100,0
Wynagrodzenie pracownika	17	17,0	30	30,0	52	52,0	1	1,0	100	100,0
Koszt najmu lokalu	23	23,0	33	33,0	44	44,0	0	0,0	100	100,0
Koszt kredytu	14	14,0	36	36,0	50	50,0	0	0,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7.2.2. Ocena poziomu przygotowania i predyspozycji do prowadzenia działalności gospodarczej u właścicieli firm zlikwidowanych

Mimo wskazywanych wyżej braków, większość (83,1%) przedsiębiorców, którzy zakończyli swoją działalność uznała, że w momencie tworzenia firmy byli dobrze przygotowani do jej prowadzenia ze względu na dobrą lub bardzo dobrą znajomość branży oraz samego produktu

lub usługi, które chcieli oferować. Jedynie co dziesiąty z respondentów ocenił przygotowanie jako słabe. Ocena ta nie zmieniła się zasadniczo po pierwszych miesiącach funkcjonowania firmy. Tylko 18,5% badanych zmieniło swoje oceny własnego przygotowania po tym czasie, a dotyczyło to głównie tych osób, które nie umiały ocenić poziomu swojego przygotowania do podjęcia aktywności gospodarczej. U pozostałych badanych obserwujemy wzmocnienie wcześniejszych ocen – ci, którzy przed podjęciem działalności oceniali swoje przygotowanie dobrze lub bardzo dobrze, utwierdzili się w tym przekonaniu, i odwrotnie – ci, którzy oceniali swoje przygotowanie nisko, po kilku miesiącach nadal tak siebie postrzegali.

Ocena poziomu przygotowania do prowadzenia działalności gospodarczej nie była zależna od cech samego przedsięwzięcia. Jediną cechą, która mogła na to wpływać była lokalizacja firmy. Bezrobotni z podregionu bydgosko-toruńskiego, a w szczególności mieszkający w Toruniu lub Bydgoszczy, czuli się lepiej przygotowani niż pozostali występujący o dotację. Większy wpływ na te oceny miały cechy społeczno-demograficzne i doświadczenie na rynku pracy przyszłych przedsiębiorców. Swoje przygotowanie niżej oceniali właściciele (nieaktywnych już podmiotów) w wieku 26–30 lat, legitymujący się wykształceniem średnim ogólnokształcącym lub zawodowym (zasadniczym niż średnim), zarejestrowane jako osoby bezrobotne od co najmniej roku, z krótkim stażem pracy (mniej niż 5 lat) i 36–40 lat, z podobnym wykształceniem, ale z długim uprzednim stażem pracy (20–30 lat), pozostający poza rynkiem pracy dłużej niż 12 miesięcy, dla których problemowe było zwłaszcza przygotowanie formalno-prawne do prowadzenia działalności.

Przedsiębiorcy, którzy zlikwidowali swoje firmy, nieco niżej oceniali swoje przygotowanie pod względem znajomości reguł prawnych i organizacyjnych ich prowadzenia. Wprawdzie 41,5% oceniało je dobrze lub bardzo dobrze, ale aż co czwarty z nich nie chciał lub nie umiał ocenić, czy był gotowy do rozpoczęcia działalności, a co trzeci przyznał, że to przygotowanie było słabe (34,3%). Ponad połowa respondentów (50,8%) przyznała także, że ich znajomość reguł prawnych i organizacyjnych prowadzenia firmy nie zmieniła się po pierwszych miesiącach funkcjonowania, a tylko dla niespełna 17,0% respondentów ocena ta uległa zmianie.

Tabela 48. Ocena poziomu znajomości branży oraz przygotowania formalnego do prowadzenia firmy w momencie jej tworzenia przez właścicieli podmiotów zlikwidowanych/zawieszonych

Ocena przygotowania	Znajomość branży i wykonania produktu/usługi		Znajomość reguł prawnych i organizacyjnych prowadzenia firmy	
	liczba	%	liczba	%
Bardzo dobre	37	37,0	13	13,0
Dobre	33	33,0	22	22,0
Nie wiem	8	8,0	22	22,0
Słabe	22	22,0	26	26,0
Bardzo słabe	0	0,0	17	17,0
Ogółem	100	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Prawie 70% respondentów, którzy zakończyli swoją działalność, oceniało swoje osobiste predyspozycje do jej prowadzenia jako dobre. Jednak co piąty respondent nie umiał wydać takiej oceny. Trudność z oceną własnych predyspozycji miały zwłaszcza kobiety, osoby w wieku 46–50 lat, z wykształceniem średnim zawodowym lub policealnym, zarejestrowane jako bezrobotne albo bardzo krótko (poniżej 3 miesięcy), albo bardzo długo (powyżej 24 miesięcy), i miały za sobą co najmniej 10–20-letni staż pracy. Swoje predyspozycje jako niskie postrzegały głównie osoby długotrwale bezrobotne, powyżej 60 roku życia, z wykształceniem zawodowym: zasadniczym lub średnim.

Tabela 49. Ocena osobistych predyspozycji do prowadzenia działalności przez właścicieli podmiotów zlikwidowanych/zawieszonych

Ocena predyspozycji	Podmioty zlikwidowane/zawieszone	
	liczba	%
Bardzo dobre	25	25,0
Dobre	44	44,0
Nie umiałem/am ich ocenić	27	27,0
Słabe	4	4,0
Bardzo słabe	0	0,0
Ogółem	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7.2.3. Styczność z przedsiębiorczością i innymi przedsiębiorcami

Solidną podstawą do tworzenia nowej działalności jest doświadczenie zgromadzone w ciągu życia, związane z prowadzeniem firmy lub z obserwowaniem innych działających firm. Jak wynika z badania, ponad 2/3 właścicieli aktywnych podmiotów miało wcześniej styczność z przedsiębiorczością, chociaż najczęściej był to kontakt pośredni – ktoś z rodziny, osób bliskich lub ktoś z dalszego otoczenia prowadził własną działalność. Co dwunasty z tych respondentów sam prowadził(a) wcześniej firmę. Na ogół było to doświadczenie jednorazowe, chociaż pojedyncze osoby miały za sobą nawet 2 lub 3 takie próby. Wcześniej prowadzone przedsięwzięcia cechowała dość duża trwałość – większość z nich funkcjonowało od 2 do 4 lat lub dłużej, a tylko w pojedynczych przypadkach zlikwidowano firmę przed upływem dwóch lat. Były to osoby w wieku 41–45 lat lub 51–55 lat, z wykształceniem średnim ogólnokształcącym lub zasadniczym zawodowym, długotrwale bezrobotne, ale z 20–30-letnim stażem pracy. To, co odróżnia tę grupę – poza wymienionymi cechami społeczno-demograficznymi – to wyraźnie wyższa determinacja do podjęcia działalności gospodarczej: 62,9% podjęłoby ją nawet bez dotacji z PUP.

Diametralnie różny jest obraz właścicieli firm, które zostały zlikwidowane lub zawieszono. Aż 61,6% respondentów z tej grupy nie miało nigdy styczności z przedsiębiorczością. Pozostali mieli za sobą osobiste nieskuteczne próby prowadzenia firmy.

Tabela 50. Styczność z przedsiębiorczością przed rozpoczęciem działalności w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Czy przed rozpoczęciem działalności miał/a Pan/Pani styczność z przedsiębiorczością?	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%*	liczba	%*
Tak, sam(a) wcześniej prowadziłem/am firmę	35	8,8	15	15,2
Tak, ktoś z rodziny lub innych bliskich osób prowadzi(ł) firmę	157	39,5	8	8,1
Tak, ale tylko pośrednio – obserwuję innych przedsiębiorców w otoczeniu	62	15,6	16	16,2
Nie	144	36,3	61	61,6

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7.3. Znaczenie otrzymanej dotacji dla utworzenia i funkcjonowania działalności

7.3.1. Efektywność – wpływ przyznania dotacji na utworzenie firm

Jednym z elementów oceny wszelkich działań finansowanych ze środków publicznych jest odpowiedź na pytanie, czy wykorzystanie środków publicznych było niezbędne, to jest czy bez ich użycia można było osiągnąć podobny efekt w tym samym czasie (w tym wypadku, czy bez dotacji doszłoby do podjęcia działalności gospodarczej). Dla większości respondentów możliwość uzyskania dotacji z PUP miała duże znaczenie dla podjęcia decyzji o stworzeniu własnego przedsiębiorstwa – 75,7% właścicieli aktywnych przedsiębiorstw oraz 82,0% właścicieli przedsiębiorstw, które zakończyły swoją działalność przyznało, że szansa na uzyskanie dotacji miała duże lub bardzo duże znaczenie dla podjęcia decyzji o założeniu firmy. Jak wskazywano wcześniej silny wpływ na postrzeganie roli dotacji dla decyzji o podjęciu działalności miały takie cechy jak: wiek, poziom wykształcenia, wcześniejsza styczność z przedsiębiorczością oraz długość pozostawania w rejestrze osób bezrobotnych.

Tabela 51. Uzyskanie dotacji z PUP a podjęcie decyzji o utworzeniu firmy

Znaczenie uzyskania dotacji	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%	liczba	%
Duże lub bardzo duże znaczenie	303	75,7	82	82,0
Nie wiem	30	7,5	9	9,0
Małe lub bardzo małe znaczenie	63	15,8	9	9,0
Brak danych	4	1,0	0	0,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Co trzeci (35,1%) z właścicieli przedsiębiorstw nadal aktywnych i co piąty (22,0%) były właściciel firmy podjąłby aktywność gospodarczą nawet bez dotacji. Jednak wyraźnie większa jest grupa tych przed-

siębiorców, którzy – pozbawieni dotacji – nie rozpoczęliby działalności gospodarczej: odpowiednio 43,1% i 35,0%.

Tabela 52. Otrzymanie dotacji z PUP a rozpoczęcie działalności gospodarczej w odniesieniu do firm aktywnych i zlikwidowanych

Czy gdyby nie otrzymano dotacji z PUP rozpoczęto by działalność gospodarczą?	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	35	8,7	9	9,0
Tak	106	26,4	13	13,0
Trudno powiedzieć	85	21,3	43	43,0
Nie	119	29,8	14	14,0
Zdecydowanie nie	53	13,3	21	21,0
Brak danych	2	0,5	0	0,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Brak dotacji z PUP – w opinii badanych aktywnych przedsiębiorców – wpłynęłyby w szczególności na moment utworzenia firmy (69,9%), na zakres ofert (byłaby węższa) – 27,4%, mniejszy byłby zasięg działalności (39,3%). Rzadziej miałyby to wpływ na charakter formalny działalności lub wybór jej rodzaju. W przypadku przedsiębiorców z podregionu grudziądzkiego i włocławskiego miałyby to znaczenie zwłaszcza dla zakresu oferty (byłaby węższa), a dla tych z podregionu bydgosko-toruńskiego dla zasięgu działalności, który byłby mniejszy zwłaszcza w przypadku firm specjalizujących się w przetwórstwie przemysłowym, usługach transportowych i gospodarce magazynowej, usługach informacyjnych i komunikacyjnych oraz finansowych i ubezpieczeniowych, działalności w zakresie administrowania i działalności wspierającej. Brak dotacji wpłynęłyby na zakres oferty (byłaby ona węższa) w takich sekcjach jak: handel lub budownictwo, ale także usługi finansowe i informacyjne, działalność profesjonalna i naukowa oraz edukacja. W przypadku przedsiębiorców zajmujących się transportem i gospodarką magazynową brak dotacji skutkowałby dodatkowo zmianą branży i charakteru działalności (inna forma organizacyjno-prawna). Skala działalności (zakres oferty, zasięg działalności) zmieniłyby się bez dotacji zwłaszcza w przypadku wybranych grup osób, które tę dotację otrzymały. Dotyczy to zwłaszcza

osób w wieku 31–45 lat, z wykształceniem średnim ogólnokształcącym lub zawodowym, pozostających w rejestrze osób bezrobotnych dłużej niż 6 miesięcy.

Tabela 53. Różnica w sposobie funkcjonowania firm aktywnych, gdyby utworzono je bez dotacji

Konsekwencje braku dotacji	Podmioty aktywne	
	liczba	%*
Firma powstałaby później	153	69,9
Inny byłby zakres oferty	60	27,4
Mniejszy zasięg działalności	86	39,3
Inny byłby charakter działalności, inna byłaby forma prawna	25	11,4
Inny byłby rodzaj działalności	35	16,0
Działalność byłaby o innej skali (mniejszy zasięg geograficzny)	12	5,5

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Mniejsze znaczenie mogłaby mieć wysokość dotacji. Według dużej grupy respondentów jej wysokość nie wpłynęłaby na zaplanowane wcześniej wydatki (44,0% właścicieli firm aktywnych, 42,0% właścicieli firm zlikwidowanych). Wysokość dotacji mogłaby jednak wpływać na możliwość sfinansowania reklamy firmy (odpowiednio 23,2% oraz 20,0%), oraz zaspokojenie bieżących potrzeb.

Ciekawe, że przy okazji pytania o zmiany wydatków ze względu na wysokość dotacji ujawniają się różnice priorytetów przedsiębiorców. Grupa aktywna, przy ograniczonych środkach zrezygnowałaby z promocji firmy, obniżałaby też koszty bieżące firmy, nie pobierałaby własnego wynagrodzenia, natomiast mniej chętnie zrezygnowałaby z inwestycji lub zatrudnienia pracownika. Inaczej jest w przypadku przedsiębiorców, którzy zawiesili lub zlikwidowali firmę – ci badani nie organizowałiby także z promocji, nie inwestowali w sprzęt, maszyny i surowce oraz inne cele – np. remont siedziby firmy, zakup samochodu, towar obrotowy, najem lokalu. Mniej chętnie byliby gotowi zrezygnować lub obniżyć własne wynagrodzenie lub szukać oszczędności w bieżących wydatkach firmy. Należy to wiązać z prezentowaną wcześniej motywacją do podjęcia działalności gospodarczej – przypomnijmy, w przypadku byłych właścicieli firm bardzo duże znaczenie miała możliwość znalezienia stałego źródła dochodu.

Tabela 54. Rodzaje wydatków, z których zrezygnowano ze względu na wysokość uzyskanej dotacji

Rodzaj wydatków	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone	
	liczba	%	liczba	%
Nie było takich wydatków, na wszystko wystarczyło	168	44,0	42	42,0
Informacja, reklama firmy	93	23,2	20	20,0
Pokrycie kosztów bieżących firmy (np. zobowiązania podatkowe, ZUS itp.)	71	17,7	8	8,0
Wynagrodzenie własne	62	15,5	12	12,0
Inwestycja w sprzęt, maszyny, surowce	44	11,0	9	9,0
Zatrudnienie pracownika/ów	42	10,5	8	8,0
Inne (np. towar obrotowy, najem lokalu)	13	3,2	12	12,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7.3.2. Adekwatność do potrzeb. Poziom dotacji w stosunku do potrzeb wnioskodawców

Większość respondentów uznała, że dotacja jaką otrzymali od PUP była wystarczająca do prowadzenia działalności w pierwszym okresie (60,8% właścicieli podmiotów aktywnych oraz 63,0% właścicieli podmiotów zlikwidowanych). Przedsiębiorcy nieaktywni częściej uznawali, że dotacja nie była wystarczająca do rozpoczęcia i prowadzenia firmy we wczesnej fazie jej istnienia: odpowiednio była to opinia 26,0% badanych z tej grupy w porównaniu z 15,2% przedsiębiorców aktywnych.

Tabela 55. Ocena wysokości dotacji w odniesieniu do potrzeb w pierwszym okresie funkcjonowania firmy w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszone

Czy dotacja zaspokajała potrzeby firmy?	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone	
	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	40	10,0	17	17,0
Tak	203	50,8	46	46,0
Trudno powiedzieć	93	23,3	11	11,0
Nie	55	13,7	25	25,0
Zdecydowanie nie	6	1,5	1	1,0
Brak danych	3	0,7	0	0,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Dotację w obu grupach przedsiębiorców przeznaczono przede wszystkim na inwestycję w sprzęt, maszyny i surowce (odpowiednio 89,2% i 69,0%). W firmach nadal działających duży nacisk położono na reklamę (51,3%) oraz zatrudnienie pracowników (33,7%). Natomiast w podmiotach zlikwidowanych drugim po inwestycjach przedmiotem wydatków były bieżące koszty (68,0%). W tej ostatniej grupie, dotację przeznaczono też na takie wydatki jak wynajem i remont lokalu, dodatkowe wyposażenie, założenie strony internetowej firmy. W przedsiębiorstwach aktywnych takie dodatkowe wydatki stanowiły margines i służyły raczej stworzeniu podstaw do efektywniejszego działania (np. zdobycie licencji na wykonywanie specjalistycznych usług lub sprzedaż wybranych produktów).

Tabela 56. Przeznaczenie dotacji w podmiotach aktywnych i zlikwidowanych/zawieszonych

Cel przeznaczenia dotacji	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone	
	liczba	%*	liczba	%*
Inwestycja w sprzęt, maszyny, surowce	355	89,2	69	69,0
Informacja, reklama firmy	204	51,3	18	18,0
Zatrudnienie pracownika/ów	134	33,7	13	13,0
Pokrycie kosztów bieżących firmy (np. zakup produktów, surowców, usług)	111	27,9	68	68,0
Inne	17	4,3	23	23,0

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Ocena przyjętych rozwiązań proceduralnych

Większość właścicieli firm nadal aktywnych nie miała trudności w uzyskaniu dotacji (54,6%). Tylko co czwarty z tej grupy respondentów wskazywał na pewne utrudnienia.

Jeśli jednak doświadczano jakichś trudności, dotyczyły one zwłaszcza wypełnienia wniosku o dotację, w dostępie do informacji o procedurze konkursowej. Przeszkodą dla co czwartego badanego były rozbudowane procedury przyznawania dotacji. Co piąty badany miał kłopot z uzupełnieniem bardziej zaawansowanych informacji: biznes planu, planu marketingowego, kalkulacji kosztów.

Tabela 57. Trudności w uzyskaniu dotacji w ocenie aktywnych przedsiębiorców

Występowanie trudności w uzyskaniu dotacji	Podmioty aktywne	
	liczba	%
Zdecydowanie tak	8	2,0
Tak	96	24,0
Trudno powiedzieć	72	18,0
Nie	165	41,3
Zdecydowanie nie	53	13,3
Braki danych	6	1,4
Ogółem	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Tabela 58. Rodzaje trudności na etapie starania się o dotację w opinii podmiotów aktywnych

Rodzaje trudności	Podmioty aktywne	
	liczba	%*
Trudność w wypełnieniu wniosku o dotację	74	32,7
Niska dostępność urzędników posiadających wiedzę o procedurach	70	31,0
Rozbudowane (np. wieloletowe) procedury przyznawania dotacji	55	24,3
Trudność w wypełnieniu wybranych części wniosku o dotację: planu marketingowego, kalkulacji kosztów	43	19,0
Trudność w wypełnieniu załącznika do biznes planu	43	19,0
Warunki dostępu do dotacji były trudne do spełnienia	41	18,1
Trudność w znalezieniu poręczycieli	39	17,3
Brak lub niepełne informacje o terminach składania wniosków o dotację	36	15,9
Brak lub niepełne informacje o warunkach dotacji	36	15,9
Inne	56	24,8

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Zarówno według właścicieli firm aktywnych i tych, które zakończyły swoją działalność, regulamin daje równe szanse wszystkim osobom starającym się o dotacje i zawiera uczciwe kryteria wyboru (odpowiednio 53,8% i 70,7%). Regulamin sprzyja także wybraniu dobrych pomysłów – tych, które rokują na sukces gospodarczy (45,2% oraz 68,3%). Według respondentów regulamin wymusza na potencjalnych przed-

siębiorcach przygotowanie do dokładnego zaplanowania działalności – twierdzi tak 39,7% właścicieli firm działających oraz 45,3% właścicieli firm, które już zakończyły swoją działalność.

Ciekawe, że bardziej zdecydowane opinie wypowiadają ci przedsiębiorcy, których firmy zostały zlikwidowane lub zawieszono. Należy to interpretować z jednej strony jako sygnał, że nie obwiniają za własną porażkę samego programu, w ramach którego otrzymali dotację (np. za to, że nie zmusił ich do lepszego przygotowania się do prowadzenia działalności gospodarczej), a z drugiej jako wskaźnik oceny przedsięwzięcia jako rokującego na sukces gospodarczy.

Tabela 59. Ocena regulaminu przyznawania dotacji w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono

Ocena regulaminu	Regulamin sprzyja:					
	równym szansom dla wszystkich osób starających się o dotację – są uczciwe kryteria wyboru		wybraniu dobrych pomysłów, rokujących na sukces gospodarczy		wymuszeniu na potencjalnych przedsiębiorcach przygotowania do dokładnego zaplanowania działalności	
	podmioty aktywne	podmioty zlikwidowane/ /zawieszono	podmioty aktywne	podmioty zlikwidowane/ /zawieszono	podmioty aktywne	podmioty zlikwidowane/ /zawieszono
Zdecydowanie tak	21,9	38,5	22,6	38,1	39,7	45,3
Tak	30,9	32,3	22,6	30,2	22,4	28,1
Trudno powiedzieć	35,2	24,6	33,4	20,6	27,6	23,4
Nie	10,3	3,1	12,8	6,3	9,5	1,6
Zdecydowanie nie	1,8	1,5	8,5	4,8	0,8	1,6
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Średnie*	3,61	4,05	3,38	3,86	3,91	4,26

* Badani udzielali odpowiedzi posługując się skalą 1–5, gdzie 1 oznaczało, że w ogóle nie zgadzają się z danym twierdzeniem, a 5, że w pełni się z nim zgadzają.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Wymogi formalne najczęściej nie wymuszały zmiany planów dotyczących działalności (tak twierdzi 79,0% właścicieli firm aktywnych oraz 87,0% właścicieli firm nieaktywnych). Jeśli do takich zmian dochodziło, dotyczyły one na ogół zakresu działalności bądź lokalizacji firmy.

Tabela 60. Wymogi formalne a zmiany planów dotyczące działalności gospodarczej w odniesieniu do podmiotów aktywnych i zlikwidowanych/zawieszonych

Zakres zmiany planów	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszone	
	liczba	%	liczba	%
Zmiany dotyczące zakresu działalności	29	7,3	6	6,0
Zmiany dotyczące rodzaju działalności	10	2,5	1	1,0
Zmiany dotyczące lokalizacji działalności	43	10,7	6	6,0
Nie, nie trzeba było zmieniać planów	316	79,0	87	87,0
Braki danych	2	0,5	0	0,0
Ogółem	400	100,0	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

7.4. Wsparcie ze strony powiatowych urzędów pracy oraz wsparcie dodatkowe

Wsparcie, jakie właściciele zakładanych firm otrzymali ze strony PUP było wystarczające według ponad połowy aktywnych przedsiębiorców. Tylko 11,8% uznało, że było one za małe.

Tabela 61. Wsparcie ze strony PUP na etapie ubiegania się o dotację w ocenie aktywnych podmiotów

Czy wsparcie było wystarczające?	Podmioty aktywne	
	liczba	%
Zdecydowanie tak	63	15,8
Tak	167	41,7
Trudno powiedzieć	119	29,7
Nie	35	8,8
Zdecydowanie nie	12	3,0
Brak danych	4	1,0
Ogółem	400	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Tabela 62. Uzyskane i oczekiwane przez aktywne podmioty formy wsparcia ze strony PUP

Formy wsparcia ze strony PUP	Podmioty aktywne											
	uzyskano						oczekiwano					
	tak		nie		brak danych		tak		nie		brak danych	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Doradztwo techniczne – pomoc w wypełnieniu wniosku o dotację	249	62,3	143	35,7	8	2,0	270	67,4	105	26,3	25	6,3
Szkolenie dla przyszłych przedsiębiorców	225	56,3	166	41,4	9	2,3	240	60,0	135	33,7	25	6,3
Doradztwo zawodowe, zachęta do podjęcia działalności	227	56,7	165	41,3	8	2,0	211	52,8	167	41,7	22	5,5
Informacja o innych źródłach wsparcia dla początkujących przedsiębiorstw (parki technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości, punkty informacji gospodarczej w gminach lub powiecie, inne instytucje otoczenia biznesu)	219	54,8	171	42,7	10	2,5	190	47,4	185	46,3	25	6,3
Wstępna ocena pomysłu na biznes	181	45,3	209	52,2	10	2,5	181	45,3	192	48,0	27	6,7
Doradztwo ekonomiczne – udzielenie informacji, jak rozpoznać możliwości rynkowe	168	42,0	218	54,5	14	3,5	175	43,8	195	48,7	30	7,5
Pomoc w kontakcie z instytucjami otoczenia biznesu, które udzielają porad ekonomicznych	130	32,5	259	64,7	11	2,8	171	42,7	204	51,0	25	6,3
Ocena moich predyspozycji osobistych do prowadzenia działalności gospodarczej	109	27,3	281	70,2	10	2,5	113	28,3	262	65,4	25	6,3

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Urzędy pracy oferowały przedsiębiorcom rozmaite formy wsparcia. Większość respondentów skorzystała z pomocy w wypełnieniu wniosku o dotację – przypomnijmy, była to jedna z dotkliwszych trudności, jakiej doświadczyli. Prawie 60% uzyskało oczekiwane doradztwo zawodowe oraz zachętę do podjęcia działalności oraz skorzystało ze szkolenia dla przyszłych przedsiębiorców (56,3%) jak też uzyskało informacje o dodatkowych źródłach wsparcia (54,8%). Właściciele przedsiębiorstw rzadziej mieli szansę uzyskać ocenę własnych predyspozycji do prowadzenia działalności gospodarczej (70,2% nie otrzymało tego typu wsparcia) oraz doradztwo ekonomiczne (54,5%) i ocenę pomysłu na biznes (52,2%). Na ogół wsparcie ze strony PUP odpowiadało oczekiwaniom badanych. Wyjątkiem są tu trzy elementy, w których oczekiwania przedsiębiorców nie zostały zaspokojone – było to skierowanie do właściwych instytucji otoczenia biznesu, które zaoferowałyby pozafinansowe wsparcie lub samodzielne prowadzenie pełnego doradztwa ekonomicznego, obejmujące wstępne oceny pomysłu biznesowego oraz sposoby rozpoznania możliwości rynkowych. Przedsiębiorcy w większym stopniu oczekiwali, że zostaną skierowani do profesjonalnych doradców dla przedsiębiorców, niż otrzymają odpowiednią poradę w powiatowym urzędzie pracy.

7.4.1. Korzystanie z dodatkowego finansowego i niefinansowego wsparcia

Dla większości respondentów wsparcie ze strony PUP było wystarczające. Jedynie 18,1% właścicieli firm aktywnych oraz 13,8% właścicieli firm zlikwidowanych poszukiwało alternatywnych źródeł pomocy. Najczęściej pomocy szukano w inkubatorach przedsiębiorczości (65,7% właścicieli firm aktywnych), izbach branżowych/gospodarczych (56,3% właścicieli firm zlikwidowanych), organizacjach zrzeszających przedsiębiorców (50,0% właścicieli firm zlikwidowanych) oraz funduszach kredytowych lub funduszach poręczeń (43,8% właścicieli firm zlikwidowanych).

Wyłaniają się pewne różnice w tej formie aktywności między przedsiębiorstwami działającymi i zlikwidowanymi. Pierwsza grupa przedsiębiorców wykazywała się większą aktywnością niż druga. Nie tylko częściej szukano dodatkowego wsparcia, ale także trafiano do odmiennych instytucji je oferujących i poszukiwano wsparcia zarówno finansowego

wego, jak i merytorycznego. Przedsiębiorcy nieaktywni – jeśli w ogóle szukali dodatkowego wsparcia – to dotyczyło ono przede wszystkim kwestii finansowych, zwracali się do funduszu pożyczkowego i kredytowego (43,8%) lub do banków (12,5%) i izb branżowych (aż 56,3%).

Tabela 63. Instytucje, w których szukano wsparcia w pierwszym roku prowadzenia działalności w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane

Instytucje wspierające przedsiębiorczość	Podmioty aktywne		Podmioty zlikwidowane/zawieszane	
	liczba	%*	liczba	%*
Inkubator przedsiębiorczości	46	65,7	1	6,3
Fundusz kredytowy, fundusz poręczeń	22	31,4	7	43,8
Organizacje zrzeszające przedsiębiorców	21	30,0	8	50,0
Punkty konsultacyjne dla MŚP	20	28,6	0	0,0
Izby branżowe/gospodarcze	16	22,9	9	56,3
Urząd gminy/miasta	12	17,1	2	12,5
Agencja rozwoju (TARR, ARiMR)	8	11,4	2	12,5
Inne (banki, fundusze UE)	2	2,9	2	12,5

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

W pierwszym roku działalności przedsiębiorcy najczęściej korzystali z pomocy niematerialnej, to czyli z usług punktów informacyjnych dla przedsiębiorców (12% w roku 2010 – to jest 81,4% wszystkich korzystających z dodatkowej pomocy). W kolejnych latach sięgano po tę pomoc coraz rzadziej. Tendencję spadkową można zauważyć również w przypadku dodatkowej pomocy finansowej na zasadach komercyjnych bądź niekomercyjnych – odpowiednio 7,5% i 3% w roku 2010, 4,3% i 3,5% w roku 2011, 2,8% i 2,0% w roku 2012 oraz 1,8% i 1,0% w 2013 roku. Charakterystyczne jest silne korzystanie z dodatkowych form pomocy w 2010 i 2011 roku, czyli na początku działalności, które zmniejsza się wyraźnie w kolejnych latach prowadzenia działalności. Inna jest jednak dynamika tego spadku dla różnych form pomocy – mniejszy jest spadek zainteresowania szkoleniami, a nie zmienia się zainteresowanie zwolnieniami podatkowymi. Zauważmy, że w drugim i trzecim roku działalności – gdy rosną koszty bieżącego funkcjonowania firmy – rosła aktywność przedsiębiorców w poszukiwaniu sposobu na

ich obniżenie, np. poprzez znalezienie tańszych powierzchni produkcyjnych, magazynowych lub biurowych.

Tabela 64. Rodzaje pomocy materialnej i niematerialnej, z jakiej skorzystały podmioty aktywne w latach 2010–2013

Rodzaje pomocy	Podmioty aktywne							
	2010		2011		2012		2013	
	tak							
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Punkty informacyjne dla przedsiębiorców	48	12,0	39	9,8	21	5,3	22	5,5
Szkolenia	32	8,0	36	9,0	15	3,8	22	5,5
Dodatkowa pomoc finansowa na zasadach komercyjnych (pożyczka, kredyt, leasing)	30	7,5	17	4,3	11	2,8	7	1,8
Doradztwo dla przedsiębiorców w instytucjach otoczenia biznesu	22	5,5	23	5,8	17	4,3	18	4,5
Dodatkowa pomoc finansowa na zasadach niekomercyjnych (dotacje, granty, pożyczki preferencyjne)	12	3,0	14	3,5	8	2,0	4	1,0
Zwolnienia podatkowe	7	1,8	12	3,0	9	2,3	8	2,0
Możliwość skorzystania z preferencyjnych warunków dla ulokowania firmy (tańsze powierzchnie magazynowe, biurowe, produkcyjne)	5	1,3	10	2,5	9	2,3	6	1,5
Inne (fundusze UE)	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,3

* Podstawą procentowania jest liczba wszystkich podmiotów aktywnych poddanych badaniu ($n = 400$).

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Inną strategię przyjmowano w firmach, które później zlikwidowano lub zawieszono. Aktywność w poszukiwaniu pomocy dodatkowej była niższa – mniej przedsiębiorców poszukiwało takiego wsparcia. W pierwszym roku skorzystano przede wszystkim z doradztwa, ale także z pomocy finansowej na zasadach komercyjnych (5,0%) i niekomercyjnych (5,0%). Inaczej niż w podmiotach aktywnych, takiej pomocy szukano także w drugim i trzecim roku funkcjonowania firmy (jeśli firma jeszcze trwała) – w pierwszej grupie ta forma stawała się z każdym rokiem coraz mniej pożądana przez przedsiębiorców. Zwróćmy uwagę, że grupy właścicieli firm aktywnych i zlikwidowanych inaczej też reagowały na podwyższenie kosztów bieżącego funkcjonowania – w pierwszej łączono je z obniżaniem kosztów bieżących, w drugiej grupie szukano przede wszystkim możliwości zwolnień podatkowych.

Tabela 65. Rodzaje pomocy materialnej i niematerialnej, z jakiej skorzystały podmioty zlikwidowane/zawieszone w latach prowadzenia działalności 2010–2013

Rodzaje pomocy	Podmioty zlikwidowane/zawieszone							
	2010		2011		2012		2013	
	tak							
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Doradztwo dla przedsiębiorców w instytucjach otoczenia biznesu	13	13,0	4	4,0	0	0,0	0	0,0
Dodatkowa pomoc finansowa na zasadach komercyjnych (pożyczka, kredyt, leasing)	5	5,0	2	2,0	2	2,0	0	0,0
Korzystanie z punktów informacyjnych dla przedsiębiorców (np. w urzędach gminy, inkubatorach przedsiębiorczości)	5	5,0	3	3,0	0	0,0	2	2,0
Dodatkowa pomoc finansowa na zasadach niekomercyjnych (dotacje, granty, pożyczki preferencyjne)	5	5,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Szkolenia	1	1,0	1	1,0	2	0,0	0	0,0
Możliwość skorzystania z preferencyjnych warunków dla ulokowania firmy (tańsze powierzchnie magazynowe, biurowe, produkcyjne)	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Zwolnienia podatkowe	0	0,0	2	2,0	0	0,0	0	0,0
Inne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

8. Problemy i bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej w opinii badanych przedsiębiorców

8.1. Doświadczane problemy i bariery

Ponad połowa aktywnych przedsiębiorców nie doświadczała problemów w prowadzeniu działalności gospodarczej (57,3%). Pozostali natomiast wskazywali na niską rentowność firmy (22,0%), a nawet straty finansowe (14,1%) lub niemożność realizowania zobowiązań finansowych (13,4%). Część z nich (14,6%) doświadczała jednocześnie trudności osobistych. W przypadku 73 osób (z 400) był to efekt przeinwestowania lub niedoinwestowania firmy, czyli źle przemyślanej strategii prowadzenia przedsiębiorstwa.

Tabela 66. Trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej doświadczane przez podmioty aktywne

Doświadczane trudności	Podmioty aktywne	
	liczba	%*
Nie mam takich problemów	227	57,3
Niska rentowność firmy – niskie zyski przez dłuższy czas	87	22,0
Trudności osobiste (np. zmiana sytuacji rodzinnej, choroba, itp.)	58	14,6
Straty finansowe	56	14,1
Niemożność realizowania zobowiązań finansowych (też składek ZUS i podatków) w ogóle lub terminowo	53	13,4
Przeinwestowanie – zbyt wiele nakładów na surowiec, materiały, produkty w stosunku do możliwości sprzedaży produktów/usług	39	9,8
Akceptacja ze strony rodziny i bliskiego otoczenia	37	9,3
Niedoinwestowanie – za mało nakładów na surowiec, materiały, produkty w stosunku do możliwości sprzedaży produktów/usług	34	8,6
Utrata koncesji (w przypadku, gdy była ona wymagana)	24	6,1
Inne (wysokie koszty stałe – ZUS, stagnacja na rynku, nieuczciwi klienci)	22	5,6

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było udzielić więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Zauważamy, że respondenci różnią się pod względem doznawanych trudności przede wszystkim ze względu na wcześniejsze doświadczenia oraz styczność z przedsiębiorczością. Częściej rozmaitych problemów doświadczali ci, którzy nie mieli wcześniej bezpośredniego lub pośredniego kontaktu z prowadzeniem działalności gospodarczej. Z kolei, długość okresu pozostawania w rejestrze osób bezrobotnych miał wpływ na rodzaj doświadczanych trudności. Osoby, które były bezrobotne dłużej niż 12 miesięcy częściej wskazywały na kłopoty związane z koniecznością odroczenia zysków i stratami finansowymi, niedoinwestowanie firmy, ale także na doświadczanie braku akceptacji ze strony otoczenia. Osoby, które pozostawały umiarkowanie długo zarejestrowane jako bezrobotne (6–12 miesięcy) częściej wskazywały na trudności osobiste. Wreszcie osoby pozostające w rejestrze krócej niż pół roku zwracały uwagę głównie na przeinwestowanie.

Przedsiębiorcy wskazywali jednak, że najważniejszą przyczyną spirali problemów jest niska rentowność firmy, prowadząca też często do generowania strat finansowych.

Tabela 67. Najważniejsze trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej doświadczane przez podmioty aktywne

Najważniejsze trudności	Podmioty aktywne	
	liczba	%*
Niska rentowność firmy – niskie zyski przez dłuższy czas	60	45,1
Nie mam takich problemów	38	28,6
Straty finansowe	32	24,1

* Procent nie sumuje się do 100, ponieważ można było wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

8.2. Wpływ czynników makro- oraz mikroekonomicznych na funkcjonowanie firm

Przyjrzyjmy się, jakie – szersze – czynniki sprawiają, że blisko połowa przedsiębiorców doświadcza trudności. Aktywni przedsiębiorcy dostrzegają przede wszystkim ograniczenia związane z rozwojem lokalnym, który wpływa zwłaszcza na możliwości nabywcze i niski popyt na usługi i produkty. Pewnym utrudnieniem jest dla nich także konkurencja na

rynku, która przy ograniczonym popycie i możliwościach nabywczych zyskuje na znaczeniu i może prowadzić do konieczności obniżenia zysków firmy. Ważnymi utrudnieniami są także zachowania partnerów biznesowych – ich nieuczciwość lub utrata przez nich płynności finansowej może powodować poważne konsekwencje dla płynności własnej firmy, możliwości nabywczych i inwestycyjnych. Czynnikiem, który sprzyja tym problemom jest ogólna kondycja gospodarcza kraju. Relatywnie niskie znaczenie przedsiębiorcy przypisywali czynnikom zależnym od lokalnego samorządu – polityce podatkowej gminy, poziomowi infrastruktury, a bardzo niskie – wizji rozwoju gospodarczego gminy lub powiatu i przyciągania do nich inwestorów zagranicznych. Nieznaczący jest wpływ dostępności doradztwa i innych form wsparcia na kondycję firm.

Tabela 68. Czynniki związane z sytuacją kraju, regionu i powiatu mające wpływ na kondycję podmiotów aktywnych

Czynniki	Ważność czynnika dla kondycji podmiotu*													
	bardzo znaczące		znaczące		raczej mają znaczenie		raczej bez znaczenia		zdecydowanie bez znaczenia		braki danych			
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
Możliwość nabywcze klientów	166	41,5	66	16,5	30	7,5	76	19,0	54	13,5	8	2,0	0	0,0
Niski popyt na usługi/produkty	156	39,0	53	13,3	37	9,3	64	16,0	64	16,0	26	6,4	0	0,0
Konkurencja	95	23,7	90	22,5	56	14,0	83	20,8	56	14,0	20	5,0	0	0,0
Koszty mediów (woda, ścieki, ogrzewanie)	109	27,3	46	11,5	47	11,8	78	19,4	51	12,7	67	16,8	2	0,5
Uczciwość partnerów biznesowych (terminowość płatności/dostaw, dotrzymanie umów)	113	28,3	45	11,3	51	12,7	62	15,4	46,0	11,5	81	20,3	2	0,5
Kondycja gospodarki w kraju, kryzysy gospodarczy	44	11,0	93	23,3	72	18,0	105	26,2	36	9,0	48	12,0	2	0,5
Ultra płynność finansowej przez klientów	125	31,3	35	8,7	35	8,7	71	17,7	39	9,8	94	23,5	1	0,3
Polityka podatkowa gminy	102	25,4	47	11,7	45	11,3	57	14,3	50	12,5	93	23,3	6	1,5
Poziom infrastruktury technicznej (stan dróg, dostępność komunikacyjna, telekomunikacja, media)	59	14,7	74	18,4	45	11,3	95	23,7	41	10,3	85	21,3	1	0,3
Brak dostępu do surowców, materiałów, produktów (brak płynności finansowej)	55	13,7	73	18,3	39	9,7	72	18,0	41	10,3	119	29,7	1	0,3
Brak doradztwa na pierwszym etapie kłopotów	46	11,5	68	17,0	63	15,7	58	14,5	49	12,3	110	27,5	6	1,5
Obecność instytucji wspierających przedsiębiorców	30	7,5	88	22,0	51	12,7	72	18,0	60	15,0	98	24,5	1	0,3
Działania na rzecz powstania i rozwoju przedsiębiorstw (np. doradztwo, preferencyjne pożyczki itp.)	13	3,3	83	20,7	74	18,4	70	17,5	66	16,5	89	22,3	5	1,3
Możliwość korzystania ze wsparcia finansowego (kredyty, pożyczki), dostęp do zaplecza materialnego zapewniającego płynność finansową	28	7,0	65	16,3	74	18,4	73	18,3	64	16,0	95	23,7	1	0,3
Brak stałych reguł działania, różne sprawy trzeba „zadzwonić”	42	10,5	48	12,0	60	15,0	83	20,8	67	16,7	98	24,5	2	0,5
Brak wykwalifikowanej siły roboczej	30	7,5	31	7,7	78	19,5	92	23,0	72	18,0	96	24,0	1	0,3
Rozwój inwestycji zagranicznych i krajowych na terenie powiatu	18	4,5	55	13,7	75	18,7	76	19,0	61	15,3	114	28,5	1	0,3
Wizja rozwoju gospodarczego gminy/powiatu	2	0,5	1	0,3	18	4,5	72	18,0	25	6,3	62	15,4	220	55,0

* Badani wyrażali oceny w odniesieniu do każdego czynnika.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

9. Przyczyny zawieszenia lub zlikwidowania działalności gospodarczej rozpoczętej w 2010 roku

9.1. Kondycja finansowa podmiotu w momencie zawieszenia lub zlikwidowania podmiotu

Kondycja finansowa firmy ma zazwyczaj duży wpływ na podjęcie decyzji o zawieszeniu lub likwidacji działalności. Jednak 41,0% respondentów wskazywało na dobrą kondycję w momencie jej zawieszenia – niemal równie wielu badanych stwierdziło (45,0%), że kondycja finansowa ich firmy była zła. Oznacza to, że kondycja finansowa firmy nie była, bądź nie musiała być jedynym czynnikiem decydującym o zawieszeniu lub likwidacji działalności.

Tabela 69. Ocena kondycji finansowej firmy w momencie likwidacji/zawieszenia firmy w opinii ich właścicieli

Kondycja finansowa	Podmioty zlikwidowane/zawieszone	
	liczba	%
Bardzo dobra	3	3,0
Dobra	38	38,0
Nie wiem, nie pamiętam	14	14,0
Zła	43	43,0
Bardzo zła	2	2,0
Ogółem	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

9.1.1. Wygaśnięcie umowy o dotację a likwidacja/zawieszenie działalności gospodarczej

Wygaśnięcie umowy o dotację według deklaracji badanych zazwyczaj (58,0%) nie miało wpływu na decyzję o zawieszeniu lub likwidacji

działalności gospodarczej. Co piąty z respondentów wskazywał, że to umowa spowodowała, że działalność trwała aż tak długo. Tylko nieliczni (5 osób) przyznają, że zawieszenie lub zlikwidowanie firmy po wygaśnięciu umowy było elementem ich planu.

Tabela 70. Wpływ wygaśnięcia umowy o dotację na decyzję o zawieszeniu/likwidacji działalności gospodarczej – oceny właścicieli podmiotów zlikwidowanych/zawieszonych

Wygaśnięcie umowy o dotację a decyzja o zawieszeniu/likwidacji działalności gospodarczej	Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%
Było to bez znaczenia, powody likwidacji/zawieszenia nie były związane z wygaśnięciem umowy	58	58,0
Umowa spowodowała, że firma trwała aż tak długo	36	36,0
Od początku planowano taki scenariusz	5	5,0
Brak danych	1	1,0
Ogółem	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

9.2. Wpływ czynników makro- i mikroekonomicznych na funkcjonowanie firm

Właściciele firm nieaktywnych podobnie jak pozostali przedsiębiorcy do głównych przeszkód w funkcjonowaniu firmy zaliczają niski popyt na produkty i usługi oraz niskie możliwości nabywcze klientów oraz konkurencję. Wszystkim wyżej wymienionym czynnikom przypisują wyraźnie mniejsze znaczenie niż przedsiębiorcy prowadzący nadal firmę.

Tabela 71. Czynniki mające wpływ na kondycję firmy – podmioty zlikwidowane/zawieszone

Rodzaje czynników	Ważność czynnika dla kondycji podmiotu*													
	bardzo znaczące		znaczące		raczej mają znaczenie		raczej bez znaczenia		zdecydowanie bez znaczenia		braki danych			
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
Możliwości nabywcze klientów	23	23,0	8	8,0	9	9,0	15	15,0	18	18,0	25	25,0	2	2,0
Niski popyt na usługi/produkty	21	21,0	20	20,0	13	13,0	9	9,0	12	12,0	23	23,0	2	2,0
Kondycja gospodarki w kraju, kryzys gospodarczy	7	7,0	6	6,0	27	27,0	13	13,0	11	11,0	36	36,0	0	0,0
Konkurencja	5	5,0	7	7,0	23	23,0	23	23,0	14	14,0	26	26,0	2	2,0
Koszty mediów (woda, ścieki, ogrzewanie)	3	3,0	5	5,0	6	6,0	13	13,0	20	20,0	52	52,0	1	1,0
Poziom infrastruktury technicznej (stan dróg, dostępność komunikacyjna, telekomunikacja, media)	2	2,0	4	4,0	3	3,0	1	1,0	10	10,0	80	80,0	0	0,0
Utrata płynności finansowej przez klientów	2	2,0	3	3,0	1	1,0	11	11,0	1	1,0	82	82,0	0	0,0
Brak doradztwa na pierwszym etapie klopotów	1	1,0	12	12,0	11	11,0	10	10,0	0	0,0	63	63,0	3	3,0
Akceptacja ze strony rodziny i bliskiego otoczenia	1	1,0	7	7,0	3	3,0	6	6,0	8	8,0	69	69,0	0	0,0
Możliwość korzystania ze wsparcia finansowego (kredyty, pożyczki), dostęp do zaplecza materialnego zapewniającego płynność finansową	1	1,0	7	7,0	1	1,0	3	3,0	3	3,0	85	85,0	0	0,0
Rozwój inwestycji zagranicznych i krajowych na terenie powiatu	1	1,0	3	3,0	3	3,0	2	2,0	3	3,0	88	88,0	0	0,0
Brak stałych reguł działania, różne sprawy trzeba „załatwiać”	0	0,0	10	10,0	15	15,0	12	12,0	1	1,0	60	60,0	2	2,0
Uczciwość partnerów biznesowych (terminowość płatności/dostaw, dotrzymywanie umów)	0	0,0	6	6,0	3	3,0	21	21,0	2	2,0	68	68,0	0	0,0
Polityka podatkowa gminy	0	0,0	6	6,0	13,0	13,0	16	16,0	1	1,0	64	64,0	0	0,0
Obecność instytucji wspierających przedsiębiorców	0	0,0	3	3,0	4	4,0	13	13,0	8	8,0	70	70,0	2	2,0
Działania na rzecz powstania i rozwoju przedsiębiorstw (np. doradztwo, preferencyjne pożyczki itp.)	0	0,0	3	3,0	2	2,0	5	5,0	16	16,0	73	73,0	1	1,0
Brak dostępu do surowców, materiałów, produktów (brak płynności finansowej)	0	0,0	3	3,0	4	4,0	5	5,0	2	2,0	86	86,0	0	0,0
Wizja rozwoju gospodarczego gminy/powiatu	0	0,0	0	0,0	1	1,0	0	0,0	0	0,0	29	29,0	70	70,0

* Badani wyrazili oceny w odniesieniu do każdego czynnika.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

9.3. Wpływ czynników związanych z otoczeniem społecznym oraz indywidualnych na zawieszenie/likwidację działalności

Tylko co dziesiąty przedsiębiorca, który zawiesił lub zlikwidował działalność uznał, że akceptacja ze strony otoczenia miała wpływ na kondycję firmy. Zdecydowanie bez znaczenia był według respondentów brak osobistych predyspozycji do prowadzenia działalności (68,0%), utrata koncesji – tam, gdzie była ona wymagana – 92,0%, możliwość sprzedaży firmy (91,0%) oraz zaprzestanie aktywności zawodowej, czyli odejście na emeryturę lub rentę (85,0%). Pewne znaczenie (ale nie bardzo duże) miało znalezienie zatrudnienia lub powody osobiste, które – gdy współwystępowały z niską rentownością firmy, niemożnością podołania obciążeniom finansowym i pojawieniem się nagłych potrzeb finansowych oraz poczuciem złego przygotowania do jej prowadzenia – skutkowały zrezygnowaniem z tego pomysłu. Dla 11,0% przedsiębiorców z tej grupy znaczącym czynnikiem było wygaśnięcie umowy o dotację.

Co ósmy badany wycofał się bez konkretnej przyczyny – stracił chęć do prowadzenia firmy. W tej grupie najczęściej pojawiali się przedsiębiorcy zajmujący się handlem lub świadczący usługi specjalistyczne (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna lub edukacja). Byli to w większości mężczyźni w wieku 41–45 lat, z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub wyższym, którzy nie mieli wcześniej doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, i którzy pozostawali bezrobotni co najmniej 6 miesięcy przed podjęciem działalności lub bardzo krótko (poniżej 3 miesięcy) w przypadku usług specjalistycznych.

Tabela 72. Czynniki związane z prowadzeniem firmy mające wpływ na likwidację/zawieszenie działalności

Rodzaje czynników	Ważność czynników													
	bardzo znaczące		znaczące		raczej mają znaczenie		raczej bez znaczenia		bez znaczenia		zdecydowanie bez znaczenia		brak danych	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Powody osobiste (np. zmiana sytuacji rodzinnej, choroba itp.)	17	17,0	0	0,0	0	0,0	9	9,0	5	5,0	69	69,0	0	0,0
Niska rentowność firmy, straty finansowe	12	12,0	11	11,0	5	5,0	16	16,0	9	9,0	46	46,0	1	1,0
Nie dlicano już prowadzić firmy	10	10,0	2	2,0	5	5,0	9	9,0	5	5,0	68	68,0	1	1,0
Wygaśnięcie umowy o dotację	8	8,0	3	3,0	10	10,0	21	21,0	3	3,0	55	55,0	0	0,0
Znalezienie zatrudnienia	7	7,0	5	5,0	8	8,0	14	14,0	0	0,0	62	62,0	4	4,0
Złe przygotowanie do prowadzenia firmy (niewystarczające rozpoznanie rynku)	7	7,0	4	4,0	24	24,0	8	8,0	7	7,0	50	50,0	0	0,0
Niemożliwość realizowania zobowiązań finansowych (też składki ZUS i podatków) w ogóle lub terminowo	6	6,0	4	4,0	6	6,0	23	23,0	6	6,0	55	55,0	0	0,0
Zaprzestanie aktywności zawodowej – emerytura, renta (Pałace) potrzeby finansowe przedsiębiorcy	6	6,0	0	0,0	1	1,0	7	7,0	1	1,0	85	85,0	0	0,0
Brak doświadczenia w prowadzeniu firmy	3	3,0	6	6,0	13	13,0	15	15,0	12	12,0	50	50,0	1	1,0
Nieratfione inwestycje (zbyt liczne lub nieprzemysłane)	3	3,0	12	12,0	8	8,0	20	20,0	7	7,0	50	50,0	0	0,0
Możliwość sprzedazy firmy	2	2,0	10	10,2	1	1,0	6	6,0	18	18,0	63	63,0	0	0,0
Nieumiejętność przewidywania zobowiązań	2	2,0	0	0,0	2	2,0	5	5,0	2	2,0	91	91,0	0	0,0
Brak przygotowania zawodowego (brak wiedzy i umiejętności branżowych)	0	0,0	1	1,0	19	19,0	17	17,0	8	8,0	55	55,0	0	0,0
Brak osobistych predyspozycji do prowadzenia firmy	0	0,0	0	0,0	3	3,0	13	13,0	29	29,0	55	55,0	0	0,0
Utrata koncesji (w przypadku, gdy była ona wymagana)	0	0,0	0	0,0	3	3,0	14	14,0	11	11,0	68	68,0	4	4,0
	0	0,0	0	0,0	0	0,0	8	8,0	0	0,0	92	92,0	0	0,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

9.4. Status na rynku pracy osób, które zawiesiły lub zlikwidowały działalność Wartość dodana programu dotacji

Po zawieszeniu lub zlikwidowaniu własnej działalności gospodarczej respondenci zmuszeni byli do znalezienia innego źródła zarobku (przypomnijmy – badaniem objęto firmy, które zostały zawieszono lub zlikwidowane, ale ich właściciele nie trafili ponownie do rejestru dla bezrobotnych). Prawie 2/3 (59,0%) z tych osób podjęła pracę zawodową – stałą lub dorywczą, w tym aż 31,0% pracuje w szarej strefie, a 2,0% za granicą. Kolejne 4,0% postanowiło prowadzić kolejną działalność gospodarczą – już bez dotacji. Co siódmy (14,0%) z respondentów zaprzestał aktywności zawodowej – utrzymuje się z renty lub emerytury. Niepokojące są losy 19,0% respondentów, którzy nie podjęli pracy, ani nie mają niezarobkowych źródeł dochodu. Te osoby niechętnie wypowiadały się na temat własnej sytuacji życiowej, na ogół wskazując, że są na utrzymaniu innego członka rodziny lub korzystają z zasiłku socjalnego (np. z powodu opieki nad dziećmi, urlopu wychowawczego, długotrwałej choroby).

Tabela 73. Obecna sytuacja zawodowa osób, które zlikwidowały/zawiesiły działalność gospodarczą

Obecna sytuacja zawodowa	Podmioty zlikwidowane/zawieszono	
	liczba	%
Pracuję – umowa o pracę	3	3,0
Pracuję dorywczo – umowy zlecenie	23	23,0
Pracuję dorywczo – zdarza się, że bez umowy np. w ramach pomocy sąsiedzkiej	31	31,0
Nie pracuję – renta	7	7,0
Prowadzę inną działalność gospodarczą	4	4,0
Pracuję za granicą	2	2,0
Nie pracuję – emerytura	7	7,0
Inna	19	19,0
Brak danych	4	4,0
Ogółem	100	100,0

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

10. Wnioski i rekomendacje

Charakterystyka podmiotów gospodarczych

W latach 2010–2013 powstało łącznie 10 616 podmiotów po uzyskaniu dotacji przez osoby bezrobotne. Udział tych firm w ogóle podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w tym czasie w bazie REGON był znaczący i wahał się od 19,8% w 2010 do 17,5% w 2013 roku (ze spadkiem w 2011 roku). Z tej formy aktywizacji zawodowej korzystało co roku od 1 do ok. 3% wszystkich bezrobotnych w regionie. Liczba podjęć działalności gospodarczej w ogólnej liczbie zaktywizowanych bezrobotnych wynosiła 4–7%, z roku na rok malała i były to liczby nieco niższe niż dane dla kraju.

Podmioty tworzone przede wszystkim dzięki środkom z Poddziałania 6.1.3 (źródło finansowania 48% powstałych podmiotów), znaczący był też udział środków z Działania 6.2 i Funduszu Pracy.

Najwięcej podmiotów powstało w podregionie włocławskim, a najmniej w podregionie bydgosko-toruńskim, ale jeśli uwzględnić wielkość tych obszarów, najkorzystniej wypada podregion bydgosko-toruński, w którym z tej formy aktywizacji skorzystało 8,1% wszystkich osób aktywizowanych zawodowo. Liczba przyznawanych dotacji w danym powiecie w poszczególnych latach była dość stała, z wyjątkiem wybranych powiatów, w których liczba ta spadała w kolejnych latach (powiat toruński, Grudziądz, powiat grudziądzki, golubsko-dobrzyński i żniński) lub rosła (Bydgoszcz, Włocławek, powiat bydgoski, rypiński, świecki, tucholski).

Charakter powstających firm był bardzo zróżnicowany. Najliczniej powstawały firmy usługowe (68,5%) oraz firmy handlowe. Szczególnie liczne były firmy, które zajmowały się różnymi typami prac budowlanych (wykończeniowych, specjalistycznych, instalacyjnych).

Nieco inny był profil firm zależnie od ich lokalizacji. W największych miastach regionu, częściej niż w mniejszych miejscowościach powsta-

wały podmioty łączące różne typy działalności (np. usługi z produkcją lub produkcję z handlem). W podregionie bydgosko-toruńskim rozwijała się w szczególności branża usługowa, a w podregionach grudziądzkim i włocławskim niemal dwukrotnie większy był udział firm handlowych. Ważnym zjawiskiem jest to, że w podregionie bydgosko-toruńskim powstawało więcej firm świadczących usługi specjalistyczne, bazujących na wysokich kwalifikacjach ich właścicieli. Podregion grudziądzki zdominowały firmy budowlane oraz wybrane usługi (np. działalność wspomagająca ubezpieczenia i fundusze emerytalne lub zagospodarowanie zieleni) sprzedaż wyspecjalizowana, a podregion włocławski handel detaliczny, zarówno wyspecjalizowany, jak i niewyspecjalizowany.

Wśród osób, które otrzymały dotację dominowali mężczyźni, chociaż liczba kobiet sięgających po takie dofinansowanie rosła z roku na rok. Warto przy tym podkreślić, że kobiety korzystające z dotacji miały wykształcenie oraz kwalifikacje zawodowe wyższe niż mężczyźni. Płeć silnie wpływała na wybór rodzaju działalności – kobiety wybierały sekcje tradycyjnie rozpoznawane jako „kobiece”, m.in. handel, edukacja, opieka zdrowotna, pomoc społeczna, działalność finansowa i ubezpieczeniowa.

Po dotacje częściej sięgali ludzie młodzi, poniżej 35 roku życia, przy czym najmłodszy w tej grupie byli absolwentami szkół średnich ogólnokształcących lub zawodowych i policealnych, a nieco starsi (26–30 lat) byli absolwentami szkół wyższych. W grupie osób powyżej 50 roku życia najliczniejsze były osoby z wykształceniem wyższym lub średnim zawodowym i policealnym.

Należy podkreślić, że pod względem wykształcenia i kwalifikacji osoby, które uzyskały dotację różnią się od ogółu bezrobotnych w regionie. Nadreprezentowana jest tu grupa osób o średnim (ogólnokształcącym lub zawodowym), policealnym lub wyższym wykształceniu. Cechowały ich też wyższe kwalifikacje zawodowe niż te charakteryzujące ogół osób zarejestrowanych.

Ocena kondycji działających podmiotów

Badanych właścicieli aktywnych firm cechuje umiarkowany optymizm. W większości oceniają oni obecną kondycję firmy jako dobrą lub

bardzo dobrą (z wyjątkiem 9,8% badanych) i przewidują (76,6%), że nadal taka będzie. Uzyskują dobry wynik gospodarczy swojej działalności (mierzony poziomem rocznych obrotów) i wyniki te zmieniały się na korzyść w ostatnich latach, a przedsiębiorcy sądzą, że utrzymają się na takim – dobrym – poziomie lub będą jeszcze rosły. Niekoniecznie znajduje to przełożenie na wzrost inwestycji w przeszłości lub przyszłości. Duża grupa przedsiębiorców wyraża oceny ambiwalentne – dostrzegają zarówno szanse rozwojowe, jak i zagrożenia dla tego rozwoju.

Najbardziej optymistycznie nastawieni są ci przedsiębiorcy, którzy nie są zależni od lokalnego rynku i ci, których firmy rokują rozwój (transport, gospodarka magazynowa, edukacja). Pewne znaczenie mają tu także cechy indywidualne przedsiębiorców, np. wiek, ale także poziom determinacji przedsiębiorców. Bardziej optymistycznie nastawieni są ci, którzy deklarują, że podjęliby działalność gospodarczą nawet bez dotacji z PUP.

Ocena trwałości podmiotów

Dotacje to bardzo skuteczne narzędzie aktywizacji zawodowej – 2/3 wszystkich, którzy otrzymali dotację (w roku 2010, dla którego prowadzono analizę trwałości) nie wróciła do rejestru osób bezrobotnych. Nie znaczy to, że tak samo liczna była grupa firm, które nie zostały zlikwidowane lub zawieszono. Do czerwca 2014 roku (a więc co najmniej dwa lata po wygaśnięciu umowy o dotację) na rynku aktywnych była prawie połowa firm (47,3%).

Trwałość podmiotów zależy zarówno od czynników zależnych, jak i niezależnych od osoby, która otrzymywała dotację. Większą trwałością cieszyły się firmy zlokalizowane w podregionie bydgosko-toruńskim. Więcej jednostek zlikwidowano/zawieszono niż utrzymano w wybranych powiatach województwa: grudziądzkim – ziemskim i grodzkim, radziejowskim, lipnowskim, wąbrzeskim, tucholskim i toruńskim (ziemskim). Firmy prowadzone na terenach gmin wiejskich częściej niż w gminach miejskich lub miejsko-wiejskich były zawieszane, a ich właściciele czasowo wracali do rejestrów osób bezrobotnych.

Nie bez znaczenia dla trwałości podmiotów był też rodzaj prowadzonej działalności. Najmniejszą trwałością cechowały się firmy handlowe. Duże szanse na przetrwanie miały natomiast przedsiębiorstwa budowlane. W przypadku firm usługowych – większe szanse miały te, których oferta miała charakter specjalistyczny, a ich właściciele mieli wysokie kwalifikacje zawodowe i właściwe dla podjętej działalności wykształcenie.

Bardziej narażone na likwidację lub zawieszenie były firmy prowadzone przez kobiety, osoby poniżej 25 roku życia lub między 31 a 45 rokiem życia i po 51 roku życia, osoby z wykształceniem wyższym, policealnym lub średnim zawodowym.

Duże znaczenie dla trwałości firm miało przygotowanie do podjęcia aktywności gospodarczej osób występujących o dotacje. Osoby, których firmy przetrwały na rynku (przynajmniej do momentu prowadzonego badania empirycznego) dokonywały gruntownego rozpoznania nie tylko konkurencji lub zapotrzebowania na dany produkt/usługę (co było – według badanych – powszechną praktyką), ale także rynku zbytu – profilu i zasobności potencjalnych klientów, ich liczby i wymagań, co do oferty. Inaczej działo się w przypadku osób, które później zlikwidowały lub zawiesiły działalność – tu diagnoza była dość ogólna. Osoby, które są nadal aktywne miały wcześniej przynajmniej pośrednią styczność z przedsiębiorczością, w przeciwieństwie do tych, których firmy nie przetrwały, a którzy jednocześnie podzielali przekonanie, że są do prowadzenia własnej działalności dobrze przygotowani i mają odpowiednie ku temu predyspozycje.

Czynniki wpływające na utworzenie i funkcjonowanie podmiotów gospodarczych powstałych dzięki dotacjom

Do najczęstszych motywów podjęcia działalności gospodarczej należy zaliczyć trudności w znalezieniu innego zatrudnienia, chęć trwałej zmiany sytuacji finansowej, możliwość uzyskania wsparcia finansowego, chęć sprawdzenia się i samorozwoju oraz wykorzystania własnych zasobów. Osoby, których firmy nie utrzymały się na rynku częściej kierowały się motywacjami finansowymi.

Dla większości badanych możliwość uzyskania dotacji z PUP miała duże znaczenie dla podjęcia decyzji o stworzeniu własnej firmy. Co trzeci z właścicieli firm aktywnych i co piąty były właściciel podjąłby działalność bez dotacji. Pozostali jednak, pozbawieni dotacji, nie zdecydowaliby się na nią. Brak dotacji wpłynąłby w szczególności na opóźnienie utworzenia firmy (jeśli w ogóle by do tego doszło), zawężenie oferty oraz ograniczenie zasięgu działalności.

Wysokość dotacji była oceniana na ogół jako odpowiednia do potrzeb (60,8% właścicieli firm aktywnych i 63,0% – firm zlikwidowanych/zawieszonych). Umożliwiła pokrycie wszystkich niezbędnych wydatków 42,0% badanych. Pozostali musieli zrezygnować z części wydatków, takich jak: wynagrodzenie własne, informacja i reklama firmy, inwestycje w sprzęt, maszyny lub surowiec.

Sama procedura uzyskania dotacji była dość przystępna – trudności doświadczyło 26% badanych i dotyczyły one zwłaszcza wypełniania wniosku o dotację lub uzyskania w urzędzie informacji o procedurze konkursowej. Mimo to, uzyskane w PUP wsparcie oceniano jako wystarczające (57,5%). Jedyne potrzeby, które nie zostały zaspokojone na etapie przygotowania wniosku, to skierowanie do profesjonalnych doradców, którzy dokonaliby wstępnej oceny pomysłu biznesowego oraz poradziliby, jak dokonać diagnozy możliwości rynkowych dla firmy.

Diagnoza problemów i barier dla prowadzenia działalności gospodarczej

Ponad połowa badanych przedsiębiorców, których firmy przetrwały nie doświadczała problemów w prowadzeniu działalności gospodarczej, a pozostali wskazywali przede wszystkim na czynniki zewnętrzne, związane z uwarunkowaniami regionalnymi i lokalnymi. Na takie czynniki wskazują także przedsiębiorcy, którzy zlikwidowali lub zawiesili działalność. Małe znaczenie przypisywano tym elementom, na które można wywierać wpływ na poziomie lokalnym – np. polityka podatkowa gminy lub obecność instytucji wspierających przedsiębiorców.

Tabela 74. Czynniki mające wpływ na kondycję firmy w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszono – średnia ocena

Czynniki związane z sytuacją kraju, regionu i powiatu mające wpływ na kondycję firmy	Podmioty aktywne	Podmioty zlikwidowane/zawieszono
	Średnia	
Niski popyt na usługi/produkty	4,24	3,59
Możliwości nabywcze klientów	4,48	3,27
Konkurencja	4,06	2,86
Kondycja gospodarki w kraju, kryzys gospodarczy	3,65	2,77
Brak stałych reguł działania, różne sprawy trzeba „załatwiać”	3,05	2,12
Brak doradztwa na pierwszym etapie kłopotów	3,17	2,09
Koszt mediów (woda, ścieki, ogrzewanie)	3,71	2,00
Polityka podatkowa gminy	3,53	1,96
Uczciwość partnerów biznesowych (terminowość płatności/dostaw, dotrzymanie umów)	3,68	1,77
Akceptacja ze strony rodziny i bliskiego otoczenia	—**	1,66
Obecność instytucji wspierających przedsiębiorców	3,15	1,59
Utrata płynności finansowej przez klientów	3,63	1,48
Poziom infrastruktury technicznej (stan dróg, dostępność komunikacyjna, telekomunikacja, media)	3,40	1,47
Możliwość korzystania ze wsparcia finansowego (kredyty, pożyczki), dostęp do zaplecza materialnego zapewniającego płynność finansową	3,09	1,45
Działania na rzecz powstania i rozwoju przedsiębiorstw (np. doradztwo, preferencyjne pożyczki itp.)	3,09	1,44
Brak dostępu do surowców, materiałów, produktów (brak płynności finansowej)	3,18	1,36
Rozwój inwestycji zagranicznych i krajowych na terenie powiatu	2,87	1,33
Wizja rozwoju gospodarczego gminy/powiatu	2,32	1,10
Brak wykwalifikowanej siły roboczej	2,91	—**

* Średnia wyliczona była dla skali 1–6, gdzie 1 oznaczało, że cecha nie ma znaczenia, a 6 – bardzo duże znaczenie.

** Nie wyliczano średniej ze względu na brak wskazań tej odpowiedzi przez badanych.

Źródło: badania własne – badanie empiryczne, Toruń 2014 r.

Diagnoza przyczyn zawieszenia/zlikwidowania działalności gospodarczej

W połowie przypadków powodem likwidacji lub zawieszenia działalności była zła kondycja finansowa firmy i niekorzystna ocena możliwości zmiany związana z potencjałem nabywczym klientów, niskim poziomem popytu na usługi lub produkty. Rzadziej powodem był klimat społeczny (akceptacja ze strony otoczenia) lub cechy indywidualne przedsiębiorcy.

Powodem likwidacji lub zawieszenia firmy mogło być współwystępowanie kilku czynników: niska rentowność firmy, niemożność podążania obciążeniom finansowym, nagłe (lub palące) potrzeby finansowe przedsiębiorcy i jego rodziny, ewentualnie perspektywa innego sposobu na zaspokojenie potrzeb finansowych (znalezienie pracy, przejście na emeryturę lub rentę) oraz poczucie złego przygotowania do prowadzenia działalności. Co ósmy z badanych przedsiębiorców zrezygnował bez żadnej szczególnej przyczyny (stracił chęć jej prowadzenia).

Wygaśnięcie umowy nie było – według deklaracji badanych – czynnikiem sprawczym likwidacji lub zawieszenia działalności – 5 na 100 osób planowało taki scenariusz (założyło, że po wygaśnięciu umowy, rozwiążą działalność). Prawie 2/3 osób, które zlikwidowały lub zawiesiły działalność podjęły pracę zawodową (w tym 31% bez umowy, a 2% za granicą). Pojedyncze osoby prowadzą inną działalność gospodarczą (4%).

Rekomendacje

Przeprowadzone rozpoznanie wskazuje, że dotacje są skutecznym instrumentem aktywizacji zawodowej, natomiast warto wzmacniać jeszcze jego skuteczność przez zastosowanie kilku rozwiązań:

- wsparcie dla osób starających się o dotację w postaci profesjonalnego doradztwa, obejmującego pomoc w:
 - diagnozie własnych potencjałów u osób planujących prowadzenie firmy (m.in. dostosowanie wiedzy, doświadczeń, przygotowania zawodowego, kompetencji do planowanego przedsięwzięcia),
 - diagnozie możliwości rynkowych dla przedsięwzięcia (doradztwo w zakresie rozpoznania potencjałów i zagrożeń na rynku gospodarczym),

- opracowanie bardziej realistycznego biznesplanu,
- wzmacnianie determinacji do utrzymania i rozwoju firmy przez wprowadzenie takich instrumentów, jak:
 - możliwość uzyskania dodatkowej dotacji w drugim roku funkcjonowania firmy, która:
 - mogłaby być warunkowa i zależeć np. od poziomu obrotów firmy lub poziomu realizacji biznesplanu,
 - mogłaby być celowa – np. z przeznaczeniem wyłącznie na inwestycje lub zwiększenie zatrudnienia,
 - lub – przeciwnie – bez wskazania celu pozwoliłaby na czasowe odciążenie firmy,
 - asystowanie w uzyskaniu dodatkowej dotacji w okresie przejścia do poziomu pełnych składek ZUS,
- wzmacnianie kompetencji przedsiębiorców po otrzymaniu przez nich dotacji (szkolenia jak skutecznie pozyskiwać rynek, jakie działania można podejmować w sytuacji zagrożenia płynności finansowej firmy itp.).

Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabela 1.	Źródła wsparcia finansowego na podjęcie działalności gospodarczej w latach 2010–2013 (kwoty podane w tys. zł)	19
Tabela 2.	Liczba podmiotów gospodarczych objętych badaniem empirycznym. Poziom realizacji próby	24
Tabela 3.	Liczba podmiotów gospodarczych ze względu na rok przyznania dotacji	26
Tabela 4.	Efektywność kosztowa (w tys. zł) aktywnych form rynku pracy dla województwa kujawsko-pomorskiego	31
Tabela 5.	Liczba podjęć działalności gospodarczej w ogóle osób zaktywizowanych	33
Tabela 6.	Podmioty gospodarcze ze względu na siedzibę powiatowego urzędu pracy, który przyznał dotację na ich utworzenie	34
Tabela 7.	Nowo utworzone podmioty ze względu na dział gospodarki	36
Tabela 8.	Nowo utworzone podmioty ze względu na sekcje PKD	38
Tabela 9.	Nowoutworzone podmioty ze względu na rodzaj działalności (dane dla grup obejmujących powyżej 100 podmiotów)	41
Tabela 10.	Płeć osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej	42
Tabela 11.	Wiek osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej	44
Tabela 12.	Liczba podmiotów utworzonych w wyniku dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej według poziomu wykształcenia ich właścicieli	46
Tabela 13.	Liczba i udział podmiotów utworzonych z dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej według wielkich grup zawodów (wyuczony zawód osoby, która otrzymała dotację) i roku przyznania dotacji	47
Tabela 14.	Niepełnosprawność osób, które otrzymały dotację na rozpoczęcie działalności gospodarczej	47
Tabela 15.	Trwałość aktywizacji zawodowej osób, które uzyskały dotację w 2010 roku	49

Tabela 16. Trwałość podmiotów utworzonych w 2010 roku	49
Tabela 17. Trwałość podmiotów utworzonych w 2010 roku według podregionów województwa kujawsko-pomorskiego	50
Tabela 18. Liczba i udział podmiotów aktywnych i zlikwidowanych w ogóle podmiotów według powiatów województwa kujawsko-pomorskiego	51
Tabela 19. Branża a trwałość podmiotów gospodarczych	53
Tabela 20. Sekcja PKD a trwałość podmiotów	54
Tabela 21. Rodzaj działalności a trwałość podmiotów (dla najliczniejszych grup)	56
Tabela 22. Osoby, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów	58
Tabela 23. Osoby, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów w podziale na kategorie wiekowe	59
Tabela 24. Wykształcenie osób, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów	59
Tabela 25. Niepełnosprawność osób, które otrzymały dotację w 2010 roku a trwałość podmiotów	60
Tabela 26. Płeć osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszone	63
Tabela 27. Wiek osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszone	64
Tabela 28. Wykształcenie osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	64
Tabela 29. Czas pozostawiania bez pracy przed uzyskaniem dotacji osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	66
Tabela 30. Staż pracy osób, które podjęły działalność gospodarczą w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	66
Tabela 31. Podmioty gospodarcze utworzone w 2010 roku według sektora gospodarki i w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	67
Tabela 32. Podmioty utworzone w 2010 roku w podziale na aktywne i zlikwidowane/zawieszane według sekcji PKD	68
Tabela 33. Zasięg działania podmiotów utworzonych w 2010 roku w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	69

Tabela 34. Forma organizacyjno-prawna podmiotów utworzonych w roku 2010 w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	70
Tabela 35. Podmioty gospodarcze według źródła finansowania w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane.....	70
Tabela 36. Zmiany liczby pracowników w aktywnych podmiotach	72
Tabela 37. Kondycja finansowa podmiotów aktywnych utworzonych w 2010 roku	74
Tabela 38. Poziom obrotów rocznych podmiotów aktywnych w 2013 roku	74
Tabela 39. Obroty aktywnych podmiotów gospodarczych.....	75
Tabela 40. Poziom inwestycji w aktywnych podmiotach.....	76
Tabela 41. Kondycja aktywnych podmiotów gospodarczych w porównaniu z innymi firmami z branży w momencie badania oraz w kolejnych 2 latach.....	77
Tabela 42. Postawa cechująca właścicieli aktywnych podmiotów w stosunku do przyszłego rozwoju firmy.....	78
Tabela 43. Środki zaradcze wobec problemów firmy podejmowane przez podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane.....	80
Tabela 44. Dodatkowa pomoc w radzeniu sobie z barierami w prowadzeniu działalności gospodarczej w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	81
Tabela 45. Powody rozpoczęcia działalności gospodarczej przez podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane.....	83
Tabela 46. Analiza rynku oraz szans na sukces ekonomiczny przedsiębiorstwa przed rozpoczęciem działalności gospodarczej w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane.....	84
Tabela 47. Koszty uwzględniane przed rozpoczęciem działalności gospodarczej przez właścicieli firm zlikwidowanych/zawieszonych	84
Tabela 48. Ocena poziomu znajomości branży oraz przygotowania formalnego do prowadzenia firmy w momencie jej tworzenia przez właścicieli podmiotów zlikwidowanych/zawieszonych	87
Tabela 49. Ocena osobistych predyspozycji do prowadzenia działalności przez właścicieli podmiotów zlikwidowanych/zawieszonych ..	87
Tabela 50. Styczność z przedsiębiorczością przed rozpoczęciem działalności w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane	88
Tabela 51. Uzyskanie dotacji z PUP a podjęcie decyzji o utworzeniu firmy.....	89
Tabela 52. Otrzymanie dotacji z PUP a rozpoczęcie działalności gospodarczej w odniesieniu do firm aktywnych i zlikwidowanych	90

Tabela 53. Różnica w sposobie funkcjonowania firm aktywnych, gdyby utworzono je bez dotacji	91
Tabela 54. Rodzaje wydatków, z których zrezygnowano ze względu na wysokość uzyskanej dotacji.....	92
Tabela 55. Ocena wysokości dotacji w odniesieniu do potrzeb w pierwszym okresie funkcjonowania firmy w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszona	92
Tabela 56. Przeznaczenie dotacji w podmiotach aktywnych i zlikwidowanych/zawieszonych	93
Tabela 57. Trudności w uzyskaniu dotacji w ocenie aktywnych przedsiębiorców	94
Tabela 58. Rodzaje trudności na etapie starania się o dotację w opinii podmiotów aktywnych	94
Tabela 59. Ocena regulaminu przyznawania dotacji w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszona.....	95
Tabela 60. Wymogi formalne a zmiany planów dotyczące działalności gospodarczej w odniesieniu do podmiotów aktywnych i zlikwidowanych/zawieszonych.....	96
Tabela 61. Wsparcie ze strony PUP na etapie ubiegania się o dotację w ocenie aktywnych podmiotów	96
Tabela 62. Uzyskane i oczekiwane przez aktywne podmioty formy wsparcia ze strony PUP	97
Tabela 63. Instytucje, w których szukano wsparcia w pierwszym roku prowadzenia działalności w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszona.....	99
Tabela 64. Rodzaje pomocy materialnej i niematerialnej, z jakiej skorzystały podmioty aktywne w latach 2010–2013.....	100
Tabela 65. Rodzaje pomocy materialnej i niematerialnej, z jakiej skorzystały podmioty zlikwidowane/zawieszona w latach prowadzenia działalności 2010–2013	101
Tabela 66. Trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej doświadczane przez podmioty aktywne	102
Tabela 67. Najważniejsze trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej doświadczane przez podmioty aktywne	103
Tabela 68. Czynniki związane z sytuacją kraju, regionu i powiatu mające wpływ na kondycję podmiotów aktywnych	105
Tabela 69. Ocena kondycji finansowej firmy w momencie likwidacji/zawieszenia firmy w opinii ich właścicieli.....	106
Tabela 70. Wpływ wygaśnięcia umowy o dotację na decyzję o zawieszeniu/likwidacji działalności gospodarczej – oceny właścicieli podmiotów zlikwidowanych/zawieszonych	107

Tabela 71. Czynniki mające wpływ na kondycję firmy – podmioty zlikwidowane/zawieszane.....	108
Tabela 72. Czynniki związane z prowadzeniem firmy mające wpływ na likwidację/zawieszenie działalności	110
Tabela 73. Obecna sytuacja zawodowa osób, które zlikwidowały/zawiesiły działalność gospodarczą.....	111
Tabela 74. Czynniki mające wpływ na kondycję firmy w podziale na podmioty aktywne i zlikwidowane/zawieszane – średnia ocena	117

* * *

Wykres 1. Wysokość środków na podjęcie działalności gospodarczej w ogóle środków Funduszu Pracy przeznaczonych na rzecz promocji zatrudnienia – dane w tys. zł.....	20
Wykres 2. Udział dotowanych podmiotów w ogóle nowo zarejestrowanych w bazie REGON firm w latach 2010–2013	27
Wykres 3. Udział osób bezrobotnych, które uzyskały dotację w ogóle osób bezrobotnych w latach 2010–2013.....	28
Wykres 4. Udział osób bezrobotnych korzystających z aktywnych form pomocy w liczbie nowo zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2010–2013	29
Wykres 5. Udział procentowy podjęć działalności gospodarczej w ogóle zaktywizowanych osób bezrobotnych w latach 2010–2013 .	29
Wykres 6. Podmioty gospodarcze powstałe dzięki dotacjom według źródła finansowania w latach 2010–2013.....	30
Wykres 7. Podmioty utworzone dzięki dotacjom w podziale na dział gospodarki z uwzględnieniem lokalizacji (%).....	36
Wykres 8. Podmioty gospodarcze w podziale na sekcje PKD dla lat 2010–2013 (%).....	39
Wykres 9. Udział podmiotów aktywnych i zawieszonych/zlikwidowanych ze względu na miejsce zamieszkania przedsiębiorcy..	52
Wykres 10. Podmioty aktywne ze względu na to, czy działalność była zawieszana.....	52

* * *

Rysunek 1. Liczba podmiotów gospodarczych utworzonych w latach 2010–2013 w podziale na podregiony	32
Rysunek 2. Liczba podmiotów utworzonych dzięki dotacjom w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010–2013 w podziale na powiaty	35